

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Diplomová práce

2015

Josef Šmída

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Argentina a Uruguay:

Okolnosti a příčiny (ne)úspěchu guerill v reálné politice státu

Diplomová práce

Autor: Bc. Josef Šmída

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie – latinskoamerická studia

Vedoucí práce: Mgr. Karel Kouba, M.A., Ph.D.

Hradec Králové, 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Praze 14. prosince 2015

Anotace

ŠMÍDA, Josef. 2015. *Argentina & Uruguay: Okolnosti a příčiny (ne)úspěchu guerill v reálné politice státu*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

Období 60. a 70. a první poloviny 80. let 20. století je pro většinu zemí latinské Ameriky obdobím vojenských diktatur mnoha tváří a úrovní represivní politiky nejen vůči organizované, často radikálně levicově orientované opozici, čelící tak řadě odbojovým hnutím – v regionu latinské Ameriky známým jako guerilly. Tato práce se zabývá úlohou, postavením a hlavními (politickými) cíli guerill během tzv. Špinavé války (Guerra Sucia) v Argentině, která se odehrála především mezi léty 1972 a 1983, a v Uruguayi, kde v letech 1963 až 1972 probíhal silný odboj městských guerill proti uruguayskému režimu - státu. Práce sleduje postupný vývoj těchto konkrétních guerillových hnutí v Argentině a v Uruguayi, zejména a především pak tzv. Montoneros (Movimiento Peronista Montonero) a Lidově revoluční armády (Ejército Revolucionario del Pueblo, ERP) v Argentině a Tupamaros (Movimiento de Liberación Nacional-Tupamaros, MLN-T) v Uruguayi.

Hlavním cílem diplomové práce je tak analýza politických ambicí guerill v těchto dvou sousedních zemích a popis okolností a příčin, které v pozdějších letech (ne)umožnily zvolení jejich zástupců do vrcholných politických pozic. Jinými slovy, jaká byla politická vize těchto guerill, do jaké míry se jejich politické vize od sebe navzájem lišily a zda tyto rozdíly byly v pozdějším období rozhodující v míře politického úspěchu v reálné politice obou zemí. Byla v tomto případě míra radikálnosti rozhodujícím faktorem? I na to se snaží autor ve své práci najít odpověď.

Práce uplatňuje empiricko-analytický přístup společně se srovnávací metodou rozdílu mezi argentinskými a uruguayskými guerillami ve velmi sobě blízkém dobovém období právě v souvislosti

s vývojem a politickým diskurzem obou zemí. Předmětem výzkumu jsou tím pádem politické vize těchto guerill, jejich rozdílnosti, a zda tyto vize měly ve své době přímý vliv na jejich pozdější politický (ne)úspěch.

Klíčová slova: Argentina, Uruguay, guerilla, hnutí, organizace, aktivismus, politika, politický systém, doba, stát, společnost, kultura, ideologie, vize, program, ambice, revoluce, junta, diktatura, armáda, konflikt, levice, pravice, pozice, úspěch, radikálnost, rozdíl.

Annotation

ŠMÍDA. Josef. 2015. *Argentina & Uruguay: Circumstances and occasions of (non)success of guerillas in real state policy. Hradec Králové: Faculty of Philosophy, University of Hradec Králové, 2013, 169 pp. Diploma Dissertation.*

The era of the 60's, 70's and first half of the 80s of the 20th century, is for most of countries in Latin America, a period of military dictatorships. These dictatorships have had different faces and levels of political repression, not only towards organized often radical left-wing opposition. They faced different resistance movements – in Latin America, known as guerillas. This diploma dissertation deals with the role, status and major (political) goals of guerrillas during the so-called Dirty war (Guerra Sucia) in Argentina, which took place mainly between 1972 and 1983, and in Uruguay, where from 1963 to 1972 a strong resistance of Uruguayan guerrillas was running against the regime - the State.

The main aim of the thesis is to analyze the political ambitions of guerrillas in the two neighboring countries and their circumstances and causes, which in later years were (unsuccessfully) allowed to select their representatives in top political positions. In other words, what was the political vision of the guerrillas, in the extent to which their political vision differed from each other, and whether these differences were decisive in later periods to the extent of political success in the real politics of both countries? In this case is the degree of radicalism a decisive factor? The thesis uses an empirical-analytic approach, together with the comparative method to identify the differences between Argentine and Uruguayan guerrillas, specifically in connection with the development and the political discourse of both countries. Therefore, the research subject is the political vision of the guerrillas, their differences and whether these visions have had direct effect on their later political (non)success at their time.

Keywords: Argentina, Uruguay, guerilla, movement,

organization, activism, politics, political system, time, state, society,
culture, ideology, vision, program, ambition, revolution junta,
dictatorship, military, conflict, Left, Right, position, success,
radicalism, difference.

Poděkování

Na tomto místě bych předně rád poděkoval Mgr. Karlovi Koubovi, M.A., Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce a Dra. Silvii Mabel Novoe Zieseniss z Facultad de Humanidades, Universidad Nacional del Nordeste, Resistencia, Chaco za otevřený přístup a podporu ve výzkumu. Současně bych chtěl poděkovat zastupitelskému úřadu České republiky v Buenos Aires, který mi poskytl záštitu a vytvořil důležité zázemí v průběhu mého šetření v terénu.

V neposlední řadě velké díky náleží mé rodině, bez jejíž vytrvalé podpory by k napsání této práce nikdy nedošlo.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	12
ÚVOD	13
1 PŘEDMĚT SROVNÁNÍ: GUERILLY ARGENTINY A URUGUAYE	23
1.1 ARGENTINA: MONTONEROS	24
1.2 URUGUAY: MLN-TUPAMAROS	35
2 POLITICKÉ NÁSILÍ JAKO PŘEKÁŽKA POLITICKÉHO ÚSPĚCHU	45
2.1 VYMEZENÍ POJMU GUERILLA	47
2.1.1 <i>Guerilla jako politická organizace</i>	50
2.1.2 <i>Městská guerilla</i>	53
2.2 POLITICKÉ NÁSILÍ, MILITARISMUS A TEROR GUERILL	57
2.2.1 <i>Militarismus jako předpoklad teroru</i>	60
2.2.2 <i>Teror vs. politická práce: Montoneros</i>	70
2.2.3 <i>Teror vs. politická práce: MLN – Tupamaros</i>	72
2.3 ANALÝZA POLITICKÉ PRÁCE NA PŘÍPADU MONTONEROS A MLN – TUPAMAROS	78
2.4 ANALÝZA TERORISMU NA PŘÍPADU MONTONEROS A MLN – TUPAMAROS	91
3 PROSTŘEDÍ GUERILLOVÉHO BOJE: OKOLNOSTI A PŘÍČINY ÚSPĚCHU	101
3.1 HISTORICKÉ POZADÍ	103
3.1.1 <i>Argentina: Nestabilita a kořeny kreolského fašismu</i>	105
3.1.2 <i>Uruguay: Latinskoamerické Švýcarsko</i>	112
3.2 POLITICKÁ KULTURA	118
3.2.1 <i>Stát a míra represe</i>	119
3.3 ANALÝZA MÍRY STÁTNÍ REPRESE: ARGENTINA 1976 – 1983 A URUGUAY 1973 - 1985	130
ZÁVĚR	143
PRAMENY A LITERATURA	146
ROZHOVORY	158
INTERNET	159
PŘEHLED TABULEK	161
PŘÍLOHY	162
PŘÍLOHA 1	163
PŘÍLOHA 2	165
PŘÍLOHA 3	166
PŘÍLOHA 4	167
PŘÍLOHA 5	168
PŘÍLOHA 6	169

Seznam zkratek

AC – *Acción Católica*

CIRI – *The Cingranelli-Richards Human Rights Data Project Coding Manual*

CONADEP - *Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas*

ENR – *Ejército Nacional Revolucionario*

ERP – *Ejército Revolucionario del Pueblo*

FA – *Frente Amplio*

FAL – *Frente Argentino de Liberación*

FAP – *Fuerza Armada Peronista*

FAR – *Fuerzas Armadas Revolucionarias*

FARO – *Fuerzas Armadas Revolucionarias „Orientales“*

FIDEL – *Frente Izquierda de Liberación*

JEC – *Juventud Estudiantil Católica*

JP – *Juventud Peronista*

MIR – *Movimiento Revolucionario Oriental*

MLN-T – *Movimiento Liberación Nacional – Tupamaros*

MNRT – *Movimiento Nacionalista Revolucionario Tacuara*

MRO – *Movimiento Revolucionario Oriental*

MSI – *Modelo de Sustitución de Importaciones*

OPR-33 – *Organización Popular Revolucionaria-33*

PC – *Partido Colorados*

PJ – *Partido Justicial*

PN-B – *Partido Nacional-Blancos*

RAF – *Rote Armee Fraktion*

PRT – *Partido Revolucionario de los Trabajadores*

PSU – *Partido Socialista Uruguayo*

PTS – *Political Terror Scale*

Triple A – *Alianza Anticomunista Argentina*

UNES – *Unia Nacionalista de Estudiantes Secundarios*

UTAA – *Unión de Trabajadores Azucareros de Artiga*

ÚVOD

Montoneros i Tupamaros byly městskými guerillami. Přimknutí se k městu bylo přirozeným východiskem pro guerilly v obou zemích. Hlavní město Uruguaye Montevideo, kde žije více jak polovina obyvatel země, sídlí zde všechna významná mocenská centra a instituce a odehrávají a odehrávaly se tu všechny významné uruguayské společenské změny, to bylo přirozeným bitevním polem guerill v Uruguayi. Navíc uruguayský venkov je spíše konzervativního rázu, bez možností vhodného útočiště – hor a lesů. Pro uruguayskou guerillu úkryt a operace v lesích logicky pozbývaly důvodu. V Argentině je situace podobná. Centralismus je sice oslaben federativním uspořádáním země, avšak hlavní město Buenos Aires si i v tomto ohledu vždy drželo svůj punc výjimečnosti. Jenže v případě argentinských guerill nešlo pouze o hlavní město, ale centrem guerillových aktivit se stávaly i další významné argentinské urbánní lokality. Hovořit tak lze například o Córdobě, Rosariu, Tucumánu a dalších městech či aglomeracích, které se staly pravidelným útočištěm guerillových buněk.

I argentinský venkov, podobně jako v Uruguayi, byl vždy spíše živnou půdou pro majetné a mocné latifundisty, kteří s revolučními myšlenkami nikterak nesympatizovali a raději se drželi konzervativního světonázoru.

Obě městské guerilly byly aktivní ve stejném období, tj. v 60. a 70. letech minulého století. Byly tak součástí druhé guerillové vlny obě inspirovány úspěšnou kubánskou revolucí a guevarismem. Guerilly neusilovaly jen o utopickou, rovnostářskou společnost v intencích revolučně levicových myšlenek, ale také o národní emancipaci a osvobození od hegemonu západní hemisféry, v tomto případě USA, který od svého vzniku výrazně vstupoval do vnitřního dění všech zemí Latinské Ameriky (Ali 2010; Galeano 2009; Klein 2009; Livingston 2011). U obou guerill tak lze spatřovat přirozenou inklinaci k antiamerikanismu a antiimperialismu. Přesto se jedna z městských guerill dokázala úspěšně politicky prosadit, přičemž druhá

nikoli.

Obě městské guerilly byly nejen guerillami Latinské Ameriky, ale také stejného regionu Cono Sur¹. Byly založeny a svých cílů chtěly dosáhnout v metropolích států, které spolu sousedí a sdílejí do určité míry i společnou historii. Oba státy byly v minulosti součástí Místokrálovství Río de la Plata, byly spojenci v Paraguayské válce a oba spojuje dlouhodobá vzájemná spolupráce. Od konce 19. století mají oba státy také velmi podobné evropské dědictví. Obě země obývají z více jak 90 % občanky a občané evropského původu. Argentina a Uruguay mezi sebou také sdílejí velmi úzké hospodářské, kulturní a politické vazby. Například i proto, že kolem roku 1960 došlo k významné uruguayské emigraci do Argentiny. Dnes žije na území Argentiny takřka 120.000 osob narozených v Uruguayi (Ciento Ochenta 2011). Oba státy jsou zakládajícími členy sdružení volného obchodu Mercosur. Jsou také součástí Skupiny G77, Skupiny Rio, Latinskoamerického integračního sdružení, Unie jihoamerických národů aj. Obě země si prošly temným obdobím režimů vojenských junt. Přesto se městským guerillám v jednom ze států v politice podařilo uspět, kdežto v druhém nikoli.

Cílem této práce je objasnit příčiny a okolnosti úspěchu guerill v reálné politice států Argentiny a Uruguaye. Jinak řečeno, cílem práce je určit, co mělo nejvýraznější vliv na pozdější úspěch guerill během demokratické tranzice, která v obou případech proběhla po pádu diktatur v první a druhé polovině 80. let a její dozvuky rezonovaly ještě v průběhu let 90. Výsledky v demokratické volební soutěži totiž ukazují, že uruguayský případ MLN-T nese v porovnání s argentinskými Montoneros zřetelně více politických úspěchů. Ať už jde o integraci do tzv. Frente Amplio (Široká fronta, FA), které se jako jediné v historii úspěšně podařilo překonat tradiční uruguayský

---

¹*El Cono Sur* (Jižní kužel) je nejj jižnější region Jižní Ameriky, který je určen zeměpisnou polohou od rovnoběžníku Kozorooha směrem na jih. Mezi státy Jižního kužele se obecně bere Argentina, Chile a Uruguay. V případě definice ovlivněné sociální a politickou geografii lze mezi státy zahrnout rovněž Paraguay a region Jižní Brazílie včetně státu Sao Paulo.

bipartismus Colorados vs. Blancos, nebo v obecné rovině úspěšná formulace politických cílů a tím pádem kontinuálně rostoucí volební výsledky. Toto souvislé posilování MLN-T v politické aréně vedlo až k důležitému příspěví k nejvyššímu vítězství, vítězství kandidáta Frente Amplio v prezidentských volbách v roce 2004. Tento úspěch byl navíc potvrzen opětovnou výhrou v roce 2009, kdy se prezidentem stal už kovaný tupamaro José Mujica. Ten byl nejprve poslancem, později senátorem, až nakonec dosáhl prezidentského úřadu. V roce 2014 potvrdil úspěch FA opět Tabaré Vázquez, když úspěšně obnovil svůj prezidentský mandát z roku 2004.

Výzkumná otázka diplomové práce tedy zní: *„Jaké byly okolnosti a příčiny politického úspěchu obou městských guerill v průběhu demokratické tranzice v 80. letech?“*

Definice politického úspěchu

Autor za úspěch, respektive politický úspěch guerill v této práci považuje schopnost městských guerill se po pádu vlády vojenské junty opět v rámci totožné organizace (nebo na stejných základech: název organizace, personální obsazení, ideové cíle apod.) zorganizovat, legalizovat v politické hnutí nebo stranu, kandidovat ve volbách (buďto samostatně nebo v koalici) a získat v nich neurčitý počet mandátů v nejbližších možných národních parlamentních volbách. Jinými slovy, autor považuje transformaci městských guerill Tupamaros za politicky úspěšnou, jelikož se jako organizace dokázala po vyhlášení amnestie legalizovat a participovat ve volbách v rámci koalice Frente Amplio. Městská guerilla Montoneros z této definice úspěšnou nebyla. Autor v práci zjišťuje okolnosti a příčiny tohoto úspěchu.

Metodologie

Autor osobně provedl během období od září 2012 do února 2013 výzkum na území Argentiny a Uruguaye. V průběhu uvedené

doby navštívil místa, kde obě městské guerilly působily, sbíral data a informace, které jsou v podmínkách České republiky jen velmi stěží dostupné. Setkal se s lidmi - laiky, kteří si období obou vlád vojenských junt pamatují, a hovořil s akademičkami a akademiky, studentkami a studenty na půdě Facultad de Humanidades de la Universidad del Nordeste v argentinském Chacu, Facultad de Ciencias Sociales de la Universidad de Buenos Aires v Buenos Aires a Facultad de Ciencias Políticas de la Universidad de la República v Montevideu. Hovořil ale také s lidmi, kteří byli osobně nebo prostřednictvím svých nejbližších s městskými guerillami spjati. V období měsíce února 2013 pak autor vedl s jím vybranými osobami kvalitativní polostrukturovaný rozhovor, jež si sestavil na základě jemu do té doby známých skutečností. Osoby, které autorovi laskavě takový rozhovor poskytly, byly (v abecedním pořadí):

- 1) **Patricia Bullrich**, aktuálně jediná poslankyně za Unión por Todos, ve vládě koalice Alianza vykonávala post ministryně práce. Její sestra byla v 70. letech přítelkyní vůdce Montoneros Rodolfa Galimbertiho, sama byla aktivní v Juventud Peronista.
- 2) **Adolfo Garcé**, politolog působící na Fakultě sociálních věd na Universidad de la República v Montevideu. Je autor řady knih a studií, mimo jiné i knihy Donde hubo fuego, která se věnuje procesu adaptace MLN-T do volebního systému.
- 3) **Norma Giarraca**, působí jako profesorka a výzkumná pracovnice v Institutu Gino Germani při Universidad de Buenos Aires. Je autorkou řady knih a studií.
- 4) **Hana Hanušová**, překladatelka, tlumočnice, blogerka, spolupracovnice českého zastupitelského úřadu v Buenos Aires a bývalá vysokoškolská učitelka žijící střídavě v Jižní Americe a ČR.
- 5) **Robert Felix Lamberg**, politolog a zahraniční zpravodaj Neue Zürcher Zeitung českého původu v penzi, přednášel na univerzitách v Mexiku, USA nebo Brazílii. Je mimo jiné autorem knihy Die Guerilla in Lateinamerika, která mapuje guerilly celé Latinské Ameriky.

- 6) **Marcelo Langieri**, docent sociologie na Facultad de Ciencias Sociales de la Universidad de Buenos Aires; v mládí aktivní v Juventud Peronista i v Montoneros.
- 7) **Emanuel Muñoz**, student sociologie na Facultad de Ciencias Sociales de la Universidad de Buenos Aires, aktivní člen hnutí MOREA Popular.
- 8) **Jorge Rulli**, jeden ze zakladatelů a významných členů organizace Juventud Peronista a Fuerza Armada Peronista, nyní aktivista a propagátor alterglobalizačního hnutí s důrazem na environmentalismus. Autor několika publikací a tématických filmových dokumentů.
- 9) **Gabriel C. Salvia**, Generální ředitel Centro para la Apertura y el Desarrollo de América Latina pod jehož hlavičkou funguje mj. i nově zřízený Institut Václava Havla v Buenos Aires;
- 10) **Fernando Domínguez Sardou**, politolog působící na Facultad de Ciencias Sociales de la Universidad de Buenos Aires.

Samotná práce je pak komparativní analýzou, kdy autor kombinuje empiricko-analytický přístup s metodou rozdílů. Na základě poskytnutých rozhovorů a seznámení se s problematikou v terénu autor zformuloval a stanovil hypotézy, které v diplomové práci ověřuje. Hypotézy si stanovil na základě nejčastěji se v rozhovorech opakujících fenoménů – okolností a příčin úspěchu, kterými byly: (1) politické násilí a teror páchaný guerillami; a (2) rozdílná míra represe vojenské diktatury. Autor tedy ve své práci ověřuje dvě hypotézy, které zní: (1) *Politické násilí a terorismus jako upřednostněná metoda boje či úsilí k dosažení cílů guerillové skupiny, včetně neschopnosti politicky formulovat tyto cíle, se pro ni stává překážkou pro získání politické popularity, a proto i politického úspěchu v období demokratické tranzice;* a (2) *míra agrese, míra represe a míra nekompromisního boje ze strany vojenské junty proti guerillám významně ovlivnila další jejich existenci; v případě Argentiny byla míra taková, že nedovolila městským guerillám se znovu zorganizovat, kdežto v Uruguayi k totální likvidaci městských guerill nedošlo, a i*

proto mohlo dojít k jejich politickému obrození v druhé polovině 80. let.

První z hypotéz se vztahuje přímo na samotné guerillové organizace, jejich formu a styl boje. Druhá se pak vztahuje na vnější činitele, na reakci režimu, kterému městské guerilly čelily. V případě první hypotézy tak jde o porovnání městských guerill, v druhé pak o porovnání režimů. Pro posílení stanovených hypotéz autorovi poslouží v případě srovnání obou městských guerill a režimů v závislosti na politický úspěch guerill indukční metoda srovnání, tzv. Millova srovnávací metoda rozdílu. Ta říká, že *příčinou, nezbytnou částí příčiny nebo účinkem zkoumaného jevu je jediná okolnost, kterou se odlišují případy, v nichž se zkoumaný jev vyskytuje a nevyskytuje* (Mill 1859: 225), tzn. všechny ostatní okolnosti mají společné.

Millova metoda rozdílu umožňuje porovnání dvou případů (P1 a P2), kde v jednom událost (U) proběhla a v druhém nikoli. Pokud se situace liší právě v jednom jevu, můžeme tuto okolnost považovat za příčinu nebo za část příčiny události. Jinými slovy, jestliže máme případ, v němž dojde k naplnění daného jevu, a případ, k němuž nedojde, a oba případy se liší v jedné charakteristice, pak tato charakteristika je příčinou nebo nutnou částí příčiny uvažovaného fenoménu.

V případě první stanovené hypotézy srovnání vypadá následovně. P1 = Montoneros; P2 = MLN-T. Událost (U) je závislou proměnnou, kterou je politický úspěch. K jeho naplnění v jedné situaci nedošlo (P1) a v druhé naopak ano (P2). Millova metoda rozdílu tak pomůže logicky ověřit hypotézu, nezávislou proměnnou, zda upřednostnění politického násilí a teroru v případě Montoneros bylo důvodem jejich politického neúspěchu.

Pro platné ověření hypotézy autor stanovuje další tři nezávislé proměnné, které jsou pro oba případy totožné. První takovou proměnnou (A) je fakt, že obě organizace byly svojí povahou městskými guerillami. Druhou proměnnou (B) je fakt, že obě organizace byly městskými guerillami zeměpisného regionu Cono Sur. Třetí proměnnou (C) je fakt, že obě organizace se formovaly a byly

nejvíce aktivní v 60. a 70. letech 20. století. Čtvrtou proměnou (D) je potom charakter teroristické organizace. Srovnání viz tabulka č. 1.

Tabulka č. 1 Srovnávací metoda rozdílu (1) hypotéza

	A	B	C	D	U
P ₁	+	+	+	+	-
P ₂	+	+	+	-	+

V případě druhé hypotézy vypadá srovnání následovně. P₁ = Režim vojenské junty v Argentině. P₂ = Režim vojenské junty v Uruguayi. U = Politický úspěch guerill. A = Zeměpisný region Cono Sur. B = Období 70. a 80. let 20. století. C = Míra represe vojenské diktatury. Výsledné srovnání viz tabulka č. 2:

Tabulka č. 2 Srovnávací metoda rozdílu (2) hypotéza

	A	B	C	U
P ₁	+	+	+	-
P ₂	+	+	-	+

Autor v diplomové práci při ověřování takto stanovených hypotéz – nezávislých proměnných – vychází předně z poskytnutých rozhovorů, dále pak z odborné literatury a dobových dokumentů, které se věnují guerillám (venkovským i městským), politickému násilí a terorismu včetně politiky státního teroru, lidským právům, politice Argentiny a Uruguaye a v neposlední řadě historii. Autor proto vedle informací získaných z rozhovorů a očitého svědectví při analýze využívá nejčastěji odbornou a dobovou literaturu. S ohledem na fenomén guerill pracuje s díly od zakladatelů moderního guerillového boje, jako je Che Guevara (La guerra de guerrillas) nebo Carlos Marigheli (Mini-Manual do Guerrilheiro Urbano), ale i jejich předchůdců, kteří na guerillový boj rovněž měli zásadní vliv. Jsou jimi hlavně Mao Tse-Tung nebo Bert “Yank” Levy, který vytvořil jedny z

vůbec prvních manuálů guerillového boje. Autor práce dále v kontextu zkoumání guerill pracuje s autory bezpečnostních studií, jejichž díla se věnují politickému násilí a terorismu. Jsou jimi například Petr Mareš (2004) nebo Ariel Merari (1993). Zásadním zdrojem pro analýzu politického násilí a terorismu je pak obsáhlé dílo od Alexe P. Schmida *Handbook of Terrorism Research* a jeho konsensuální definice terorismu. Při kontextualizaci politické práce a propagandy vs. militarismus a násilí autor využívá děl zaměřených na Argentinu a perónismus (Levitsky 2005; Le Blanc 2012; Moyano 1995; Teragno 2005), dobových zdrojů Montoneros (Evita Montonera, *La Prensa*) a současně díla zaměřena na Uruguay a Tupamaros (Moore 1978; Núñez 1970; Weinstein 1975; Woodruff 2008) včetně pramenů Tupamaros. Autor dále v rámci analýzy politické práce, operacionalizace funkcí a institucionalizace politických stran guerill, pracuje zejména s díly klasiků politologie. Vychází jak ze zcela tradičních (Burke 1770; Schumpeter 1942), tak i z moderních, kteří politické strany, jejich funkce a institucionalizaci definují v aktuálnějším prostředí (Huntington 1968; Mainwaring a Scully 1995; Sartori 2005; von Beyme 2000) a pro potřeby analýzy se tak jeví vhodnější. Nadto, bylo potřeba v rámci analýzy kontextuálně ukotvit schopnosti kooperace a vytváření koalic. Za tímto účelem autor vychází z děl Roberta Alexroda (1985) a Mortona Deutsche (1994), kde Alexroda teorie her a Deutscheho přístup mírové psychologie dobře reflektují rozdílnou vnitřní realitu a politickou práci obou guerill. Podobně Kriegerovy (1998) modely konfliktů a jejich řešení včetně jejich dopadů vně organizace.

V rámci operacionalizace druhé nezávislé proměnné autor pracuje nejen s historiky, kteří se zabývají regionem Latinské Ameriky, a jsou ideálním zdrojem informací pro základní kontextualizaci problematiky politického vývoje v obou zemích (Chalupa 1999; Dabèn 1999; Klíma 1996), ale současně se sociology (Ansaldi a kol. 2006, 2012) a politoložkami a politology, jejichž zaměření na politické procesy v Latinské Americe v kontextu masových hnutí (Collier a Collier 1991) nebo ekonomického rozvoje (O'Donnel 1997), jsou vhodné pro potřeby hlubšího záběru a hledání

rozdílů. Při analýze vojenských režimů autor pracuje s metodikami měření a hodnocení režimů na základě politického teroru a lidských práv. Teoreticky vychází z definic státní represe od Davenportové (2000; 2004; 2007) a Wooda a Gibneyho (2010), s přihlédnutím na měření stavu lidských práv organizací Freedom House. Při samotné operacionalizaci a ověřování hypotézy vychází z metodiky CIRI (The Cingranelli-Richards Human Rights Data Project Coding Manual), která pomocí jednoduchého kvantifikovaného kódování umožňuje měřit míru represe a agrese jednotlivých režimů. Data, která autor při tomto měření využívá, vycházejí ze zpráv Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas (1984) a Servicio de Paz y Justicia (1989).

Všeobecným zdrojem informací jsou pro autora také díla Richarda Gillespieho (2011), Pabla C. Giussaniho (1984) a Adolfa Garcého (2006; 2011), která se obsáhle věnují poměřovaným městským guerillám. Autor pro doplnění dále využívá přímo zdrojů MLN-T a Montoneros, včetně děl výrazněji kritických (Bessone 1986; Rovira 1981) a dalších zdrojů, včetně medií a zejména internetu.

Cíle a struktura práce

Hlavní ambicí práce je přinést odpověď na výzkumnou otázku prostřednictvím stanovených hypotéz a určit okolnosti a příčiny politického úspěchu Montoneros a Tupamaros. V souvislosti s těmito hypotézami je pozornost upřena na fenomény „městské guerilly“, „politického násilí“, „terorismu“ a „politické propagandy“ jakožto fenomény, které do značné míry rámovaly aktivity obou městských guerill a v důsledku tak měly vliv i na jejich veřejnou podporu. V poslední kapitole se autor soustředí na koncept „politického teroru“, který naopak rámoval aktivity obou státních režimů, a který zásadně ovlivňoval životy miliónů lidí včetně těch, kteří se organizovali v městských guerillách.

Práce se skládá ze tří hlavních kapitol, z nichž první kapitola je svoji charakteristikou teoreticko-kontextuální, druhá a třetí směřuje k ověření první a druhé hypotézy a obsahuje jak teoretickou, tak

kontextuální a nakonec i analytickou část. V první kapitole autor představuje obě městské guerilly, které jsou hlavním předmětem srovnání práce. Tato kapitola slouží zejména k představení toho nejdůležitějšího, co se autor o obou městských guerillách v průběhu šetření dozvěděl, a co chápe za důležité pro jednotlivé analýzy v souvislosti se stanovenými hypotézami. Kapitola je proto zaměřena na ideologická východiska obou městských guerill, na jejich hlavní činitele, dílčí aktivity včetně jejich vývoje, jejich hlavní představitele a v neposlední řadě sleduje fenomény, které autor dále rozvíjí v následující kapitole. Jsou jimi militarismus, politické násilí a terorismus.

Ve druhé kapitole je v její první části pozornost věnována vymezení konceptů guerill, městských guerill, terorismu a jiného paramilitárního násilí a militarismu v kontextu jejich nenásilných občansko-politických aktivit; zejména politické propagandě a práce s veřejností. V její analytické části dochází k ověření první z hypotéz, kde ověření probíhá na dvou fenoménech: (1) preferenci násilné akce nad nenásilnou politickou prací; a (2) terorismu.

Poslední kapitola se věnuje vnějším faktorům, které se podle autora nejvíce podepsaly na rozvoji a směřování městských guerill v obou státech. Kapitola se v první fázi zaměřuje na přední historické milníky a dvě politické osobnosti, Juana D. Peróna a Josého Batlle y Ordoñez, kteří významně formovali politické prostředí a nakonec i politickou kulturu v jednotlivých státech po značnou část 20. století. Autor se v první části kapitoly zaměřuje na fenomény demokracie, fašismu a militarismu. Následně se věnuje oběma vojenským juntám, jejich hlavním charakteristikám a vzájemným odlišnostem, jež mohly mít dopad na politický úspěch městských guerill. Zejména pak s ohledem na míru represe a státního teroru, které zasahovaly do osobní a tělesné integrity člověka. Na konci třetí kapitoly dochází k měření míry státního teroru a tím porovnání obou režimů, jež umožňuje ověřit druhou stanovenou hypotézu.

1 Předmět srovnání: Guerilly Argentiny a Uruguaye

V první kapitole se autor diplomové práce zaměřuje na základní popis, definici a na činitele těch rozdílů dvou sledovaných guerillových skupin, které v následujících kapitolách analyzuje a ověřuje v rámci stanovených hypotéz. Předmětem srovnání jsou argentinská Montoneros a uruguayští Tupamaros, dvě nejvýznamnější městské guerilly v obou zemích s přihlédnutím na argentinskou guerillovou skupinu *Ejército Revolucionario del Pueblo* (Lidová revoluční armáda, ERP). Ta vedle Montoneros patřila v Argentině mezi nejvýraznější guerillové organizace a svými aktivitami nejen Montoneros v některých ohledech inspirovala (Gillespie 2011; Rozhovor 5), ale rovněž přispěla k násilné radikalizaci argentinského režimu, proti kterému guerilly vedly svůj ozbrojený boj.

Autor se v této kapitole zaměřuje na ideologická východiska guerill, jejich dílčí aktivity, které považuje v souvislosti se stanovenými hypotézami za podstatné, a personální skladbu guerill včetně stručné kazuistiky – popisu nejdůležitějších osobností hnutí. Jinak řečeno, autor se věnuje zejména těm jevům, které určují základní rámec obou organizací a v důsledku i jejich základním cílům, formě a stylu jejich aktivit. Kapitola sleduje na předmětu srovnání dvou městských guerillových organizací dva fenomény, které autor později rozvíjí a ověřuje v druhé kapitole v souvislosti s politickým úspěchem – závislé proměnné – jedné či druhé guerillové skupiny v průběhu demokratické tranzice v 80. letech. Jsou jimi militarismus a politická práce, upřednostnění teroru – politického násilí a s tím spojená celková filozofie organizací. Tyto fenomény souvisí právě s formou a stylem, jakým se obě guerillové skupiny prezentovaly na veřejnosti, jakým způsobem a metodami usilovaly o naplnění svých cílů a nakonec i jakým způsobem byly těmito fenomény ovlivněny dovnitř organizace.

1.1 Argentina: Montoneros

Počátky Montoneros jsou formovány v atmosféře politických a kulturních otřesů, které svíraly Argentinu po roce 1960. Intervence USA v regionálních otázkách byla vnímána jako imperialistická nadvláda. Studená válka se promítala ve formě anti-komunistické legislativy a neslavné Národní bezpečnostní doktríny (Calveiro 2005). Omezování občanských a politických práv, ba dokonce zrušení svobodných politických kanálů vedoucích k možné politické změně, vedlo až k ospravedlnění ozbrojeného boje – politického násilí. Montoneros se s násilným diskurzem v té době ztotožnili a vyzvali masy k "druhé válce za nezávislost" jako prostředku k osvobození od imperialismu a vykořisťování prostřednictvím oligarchie (Cristianismo & Revolución 1971a; Cristianismo & Revolución 1971b).

Montoneros se jako plně organizovaná skupina upevňuje v druhé polovině, respektive koncem 60. let. Především pak mezi lety 1968 – 1970, kdy se konsoliduje jejich politický charakter, došlo k základní formulaci jejich politického směřování a filozofie organizace. Tou dobou mnoho mladých mužů a žen bere do ruky zbraň a vstupují do boje za ideály lidového nacionalismu a socialismu, ovlivněni také kubánskou revolucí. Tito mladí lidé byli „politicky pokřtěni“ tradiční a konzervativní Acción Católica (Katolická akce, AC)², někteří dokonce extrémistickou Tacuarou³, která byla výrazně inspirována španělskou

---

²Katolická akce, militantní studentská katolická organizace, která vedle perónismu propagovala rovněž antisemitismus a radikální katolicismus (Gillespie 2011; Rozhovor 5). Montoneros byli obecně pod trvalým katolickým vlivem, který dělal vše pro to, aby se zabránilo smrti, které se mnoho montoneros obávalo. V literatuře byly guerilly Montoneros zobrazovány jako hrdinové „synové lidu“, kteří „padají“ namísto běžného umírání, a byl jim udělován status mučedníků (Gillespie 2011: 191).

³Tacuara byla militantní krajně pravicovou antisemitskou organizací (Rozhovor 5), měla romantický nádech zejména v prostředí studentů katolických škol. Byla zformovaná aktivisty z Unión Nacionalista de Estudiantes Secundarios (UNES) těsně po převratu v roce 1955. Její historie sahá přes nacionalistické organizace 40.

Falangou (Gillespie 2011: 97 - 98). Radikální teologie byla zárodkem Montoneros a pro katolíky, kteří tvořili jádro Montoneros, byl radikální katolicismus jediným revolučním východiskem. Ale svou roli sehrála v rozvoji a ideologickým ukotvením argentinských guerill rovněž Masettiho⁴ *Alianza Libertadora Nacionalista*, kterou Lamberg (1979: 199) přirovnává kvůli jejím praktikám a silnému příklonu k antisemitismu a nacionalismu k nacistickým jednotkám SS. Nelze ale samozřejmě opomenout i duch let šedesátých, vliv revolučního marxismu a dalších radikálně levicových směrů včetně tehdy aktuálního guevarismu. Přesto všechno byl jediným revolučním východiskem Montoneros perónismus (Rozhovor 8). Nadto montoneros měli i velmi specifický vztah ke společenskému liberalismu. Giussani (1984: 250) tvrdí, že osm z deseti prohlášení Montoneros byly opoziční projevy vůči liberalismu. Původ nachází v hrdinské Mussoliniho rétorice, kterou převzala perónistická pravice. „Liberál“ v sémantice Montoneros mělo významy jako individualismus, zženštilost, samolibost, nespravedlnost, zbabělost, slabost, ale dokonce i cizoložství nebo sladkost. Mario E. Firmenich⁵ v jednu chvíli liberalismus odsoudil jako nebezpečnou deviaci uvnitř skupiny, v jeho ideologii a jemu blízkých, „liberál“ znamenalo totéž, co pro vojenské generály „občan“ v případě „národní obrany“:

---

let 20. století až po Legión Cívica z let 30. až k Liga Patriótica z roku 1919. Tacuara navíc přináší inspiraci španělského falangismu. Po roce 1955, z důvodu deziluze vládní nacionalistické rétoriky, zpočátku obrátila Tacuara svůj pohled k perónismu pouze s cílem dotvoření falangistického národního syndicalismu jako proti pól liberalismu a marxismu. Tacuara obhajovala národní syndikalistický stát, který by nahradil liberální režim a politické strany, a byl by tak autentickým státem stojících na odborech (Gillespie 2011: 99).

⁴Jorge Ricardo Masetti byl v 60. letech novinář, který se radikalizoval a společně s antiperónistou Ricardem Rojou navázal styky s Ernestem Che Guevarou již v průběhu kubánské revoluce.

⁵Mario Eduardo Firmenich, narozený v roce 1949, se stal vůdcem organizace Montoneros po Fernandovi Abal Medinovi, který zemřel 7. září 1970 v ozbrojeném střetu s policií. Podobně jako ostatní vůdci skupiny, pochází z krajně pravicových katolických kruhů (Giussani 1984: 16).

„Člověk druhé třídy hlavního proudu, pasivní většinu, jehož osudem je být sledován, manipulován, eventuálně potlačen“ (Tamtéž).

Gillespie filosofii Montoneros definuje jako fúzi městské guerilly s prvky Guevarovi foco teorie a perónistického hnutí lidového boje. Avšak majorita mezi prvními montoneros rozhodně nebyla revolučního charakteru. Zakladatelé Montoneros, Fernando Abal Medina a Carlos Gustavo Ramus, patřili po čtrnáct let k násilné a ultrapravicové Tacuaře. Lamberg v poskytnutém rozhovoru hovoří dokonce v této souvislosti o kreolském fašismu, mluví o Tacuaře jako o extrémně katolické a antisemitské organizaci. Antisemitismus vnímá v argentinském kontextu mimo jiné jako reakci na existenci bohaté a početné židovské komunity, jejíž historie sahá do druhé poloviny 19. století, kdy zejména ruští Židé utíkali přes Francii⁶ do Argentiny před carskými pogromy v Rusku. V první fázi se usídlovali v oblasti dnešní provincie Entre Ríos, kde zakládali nové farmy. Tím vznikl termín *gaucho judío*⁷. Antisemitismus se později v Argentině posiluje díky kulturně historického vlivu Mussoliniho fašismu a Hitlerova nacismu⁸. Giussani (1984: 250) pak dochází k závěru, že Montoneros jsou projektem militaristického elitismu a revolucionářského extremismu, aktem, který ve své době splynul díky fašistickým charakteristikám s politickou kulturou perónistického hnutí.

Vliv Tacuary na pozdější konsolidaci Montoneros je nezpochybnitelný. Rodolfo Galimberti, budoucí lídr *Jovenes Peronista* (JP)⁹, byl rovněž sympatizantem této organizace. Stejně tak Dardo

---

⁶Za pomoci sefardských Židů, jejichž současná argentinská komunita patří mezi vůbec největší na světě.

⁷*Gaucho* je jihoamerická obdoba severoamerického *cowboye*. *Judio* je pak španělsky Žid.

⁸Argentina se dokonce v některých nacistických plánech objevuje jako IV. Říše, více např. ve filmovém dokumentu *Projekt Huemul: El cuarto Reich en Argentina* (Rodrigo H. Vila 2009).

⁹*Juventud Peronista* (Perónistická mládež či Mladí perónisté, JP) byl souhrnný název pro všechny organizace, které se hrdě hlásily k perónismu a vykonávaly činnost na podporu této ideologie mas. JP byly designovány jako organizace založená na politické práci s mládeží a její mobilizaci s v argentinských *barrios*

Cabo, který před rokem 1966 řídil skupinu nacionalistických katolíků *Movimiento Nueva Argentina* (Hnutí Nová Argentina), byť pro-perónistických. Montoneros tedy nelze odpárat velmi silnou vazbu na ultra-pravicové násilnické skupiny. Nicméně stejně jako perónismus, který je širokým lidovým hnutím, a za který Montoneros usilovali najmě, tak i Montoneros obsahovali i levicové tendence. Totiž i samotná Tacuara mezi sebe zahrnovala levicové frakce. Jednou z nich je tzv. *Movimiento Nacionalista Revolucionario Tacuara* (Národně revoluční hnutí Tacuara, MNRT), které vzniklo v roce 1962. Jejich levicovost je ale poněkud dvojznačná. Jedna z frakcí MNRT, řízena Albertem Ezcurrou, a ke které se v té době hlásil i Galimberti, se klonila k perónismu, avšak marxismus zcela odmítala. Druhá, spojená s osobností Josého L. Nella, marxismus akceptovala jako analytickou metodu a navíc deklarovala, že národní osvobození není možné bez sociální revoluce s proletariátem jakožto čelem samotného revolučního boje (Gillespie 2011: 101). MNRT končí v roce 1964, když dojde k zatčení více jak poloviny jeho členů. Nellovi se ale podaří dramaticky utéct před soudem v Buenos Aires do Číny, kde se mu dostane dalšího vojenského výcviku. V roce 1965 se zbylí členové setkávají v Montevideu, kde dopomáhají politickému a vojenskému rozvoji Tupamaros. Další člen MNRT, Joe Baxter, který dokonce ve Vietnamu bojoval proti USA, později ovlivňuje ERP. Jorge Caffatti svůj vliv upírá k *Fuerzas Armadas Peronistas* (Perónistické ozbrojené jednotky, FAP)¹⁰. MNRT tak mělo vliv celkem na tři ozbrojené

(volně v sousedství velkých měst). Nejprve byly pobočky JP založeny v sedmi regionech, později v osmi. Exekutiva JP se skládala z vůdců každé pobočky (Gillespie 2011: 425).

¹⁰Organizovaná skupina se nejprve jmenovala *Comando Montonero 17 de Octubre*, známá je ale především pod FAP. Byla založena v dubnu roku 1968 několika mladými lidmi z JP (například Envar El Kadri, Carlos Caride) a studenty katolického semináře (Gerardo Ferrari, Arturo Ferré Gadea). El Kadri a Caride ještě před tím založili *La Asociación Nacional de Estudiantes de Derecho* (Národní asociace studentů práv, ANDE) a byli mezi vůbec prvními členy JP. FAP jsou později spojovány s Montoneros, se kterými se nicméně nikdy zcela nespojily. Politickými cíli organizace byly ve své době hlavně ve vytvoření vhodných

rozdílné skupiny: MLN-Tupamaros v Uruguayi a ERP a FAP v Argentině. To ukazuje mimo jiné i na fakt, že MNRT nikdy nebyla ideologicky sjednoceným hnutím.

Ideologický vývoj Montoneros k levici nebyl proto až tak podstatný. Navzdory tomu je ale třeba podotknout, že tendence k přímé ozbrojené akci, realizovány městskými guerillami, byly vedle silného nacionalismu jedinou konstantou v evoluci Montoneros (Gillespie 2011: 102 – 103).

Vedle Tacuary, potažmo MNRT, je v případě Montoneros důležité zdůraznit i samotný vliv argentinského katolicismu, tedy nejen skrze tyto zmíněné organizace, které jsou jím též ovlivněny. Jedním z mezníků byla v roce 1968 konference latinskoamerických biskupů v kolumbijském Medellínu. Ta odsoudila kapitalismus jakožto perversní systém, ve kterém je vše podřízeno ekonomice. Výraznou postavou angažovaného katolicismu se v 60. letech stává „el padre“ Carlos Mugica, který byl všeobecně dobře přijímaný a odmítal účast kněží v ozbrojených revolučních bojích se slovy: „*Jsem ochoten se nechat zabít, nikoli však zabíjet.*“ Carlos Mugica je dokonce u prvopočátků Montoneros, když se v roce 1964 schází s ex-tacuaristy Fernandem A. Medinou a Carlosem G. Ramusem, navíc ještě s Mariem E. Firmenichem. Tito tři zakladatelé Montoneros studovali totiž *Colegio Nacional de Buenos Aires* (gymnázium v Buenos Aires) a byli aktivní v *Juventud Estudiantil Católica* (Studentská katolická mládež, JEC). V roce 1967 se ale rozcházejí, když Mugica odmítá násilné boje, jež vnímá v rozporu s učením Ježíše Krista. Tím se v podstatě legitimizuje institucionalizovaný ozbrojený boj, který prosazují Medina, Ramus i Firmenich (Gillespie 2011; Giussani 1978; Rozhovor 5).

---

podmínek k návratu Peróna do čela státu, a to všemi prostředky. FAP byly aktivní zejména mezi lety 1969 a 1970, kdy provedly několik guerillových operací. V roce 1971 pak FAP trpí rozštěpením, kdy mnoho členek a členů odchází do Montoneros. V roce 1973 ještě FAP popravily vůdce strojních odborů (SMATA-CGT) Dircka Kloostermana (Envar El Kadri. „Fuerzas Armadas Peronistas (FAP)“. Dostupné na: <http://www.elortiba.org/fap.html> (17. 6. 2015).

V roce 1969 pak dochází k masovým studentským nepokojům, jejichž spouštěčem je manifestace proti privatizaci univerzitní jídelny *Universidad Nacional del Nordeste* v Corrientes. Protesty se přes Rosario dostávají až do Córdoby. Tyto nepokoje jsou obecně známy jako tzv. *Cordobrazo*. Jde vůbec o první velké sjednocení studentů a dělníků. Díky tomu dochází k vnitřnímu posilování JP, FAP i Montoneros a jejich postupnému sjednocení pod jednotnou značkou Montoneros.

Argentina byla svou fragmentací guerillového hnutí koncem 60. let mnohem blíže k Brazílii, než k Uruguayi. Teprve až v roce 1974 dochází k úplnému sjednocování a to v rámci dvou proudů: (1) Pro-péronistické guerilly, které se sjednocují pod hlavičkou Montoneros. Ty do sebe integrují *Fuerzas Armadas Revolucionarias* (Ozbrojená revoluční armáda, FAR)¹¹, *Ejército Nacional Revolucionario* (Národní revoluční armáda, ENR), tzv. *Descamisados* (bezkošilatí)¹² a *Fuerzas Armadas Perónistas* a (2) guevaristické guerilly, které se soustřeďují pod ERP. Ty absorbují zejména marxisticko-leninistické *Frente Argentino de Liberación* (Fronta za argentinské osvobození, FAL).

Před rokem 1974 byli Montoneros méně militaristicky aktivní, než ERP. Většího úspěchu Montoneros zaznamenávají až v kontextu nábory nových členů a to díky pozitivní orientaci na masové hnutí perónismu a větší taktické flexibilitě. Do roku 1974 se jim daří mobilizovat na 100.000 obyvatel. A zatímco Montoneros ještě v té době plně využívají legálních možností pro tvorbu masové organizace,

---

¹¹FAR se rozvinuly v pozdních 60. letech okolo skupiny levicových guerill, které se původně měly stát podpůrnou bojovou jednotkou Che Guevary v Bolívii. Pod vedením Garlose Olmedy se FAR poprvé objevily na argentinské veřejnosti uprostřed roku 1970, kdy několik hodin okupovaly vesnici Garin v provincii Buenos Aires. V té době se ještě nehlásí k perónismu. K němu se důrazněji přiklání až v pozdějších dokumentech, kdy deklarují i spolupráci s Montoneros. V roce 1973 pak dochází k úplné fúzi s Montoneros (Giussani 1984: 87).

¹²Ti vznikají už v roce 1945 jako neformální pouliční milice stojící za J. D. Perónem. Podobné neregulérní ozbrojené složky existují rovněž tou dobou v nacistickém Německu nebo ve fašistické Itálii (více Chalupa 1999).

ERP ignorují veřejné mínění a naprosto ironicky i Guevarovo varování před zvolením ozbrojené opoziční vlády (O'Sullivan 1986: 162).

***

„Musíme vytvořit dva, tři, pět Vietnamů,“ Ernesto Che Guevara.

ERP fakticky vzniká v roce 1970 prohlášením V. Kongresu *Partido Revolucionario de los Trabajadores* (Revoluční strana práce, PRT), aby se stala „nejsilnější guerillovou strukturou v zemi“, a „aby narušila režimní armádu, tak, aby mohl v zemi úspěšně povstat proletariát“ (Santucho 1988: 167). Cílem ERP byla de facto anihilace regulérních ozbrojených složek jako cesta pro úspěšnou lidovou revoluci v zemi. Doslova ERP šlo o morální destrukci a ochromení nepřítele prostřednictvím vojensko-politické akce. Po vzoru Che Guevarovy strategie guerillového boje ERP rovněž usilovali o vytvoření „malého Vietnamu“ a to jako případnou obrannou odpověď na možnou intervenci Spojených států amerických. Vizí ERP, respektive guevarismu v této souvislosti byla transformace světového řádu zespodu pod vlajkou guevaristického humanismu a to: „(1) změnou světa od své podstaty; (2) vybudováním nového člověka pro vytvoření zcela nové společnosti a (3) prolomením bariér individualismu a nacionalismu, aby pocit nespravedlnosti páchaným na kýmkoli kdekoli na světě získal na síle“ (Tamtéž: 157).

Guerilly ERP se prostřednictvím své mateřské strany PRT hlásily také k myšlenkám maoismu a to zejména v aspektech absolutní ozbrojené cesty. Jejich eklektismus objevil v trockismu a maoismu dvě cesty, „které udržovaly při životě marxisticko-leninistické koncepce“ a odolávaly ideologické degeneraci tehdejšími proměnami kontrarevolučního stalinismu. ERP tak prostřednictvím ideologického

ukotvení¹³ PRT přijali trockismus jako teorii permanentní revoluce (sic) a maoismus jako teorii lidové revoluční války (Tamtéž: 148).

***

Montoneros se jako ozbrojená organizace poprvé oficiálně objevuje na veřejnosti 29. května 1970, kdy se přihlašuje k únosu bývalého prezidenta Pedra Eugenia Arambura¹⁴. K zavraždění pak došlo 1. června téhož roku. Za účelem vylíčení skutečností byl publikován text v časopise *La Causa Peronista*, ročník I., č. 9 ze 3. září 1974 během vlády perónismu. Autory článku byli Mario Firmenich a Norma Arrostito. Článek dosáhl širokého oběhu a čtenosti. Den narození Montoneros byl vybrán s ohledem ročního výročí povstání Cordobazo, a také proto, že 29. květen je významným dnem argentinské armády. To bylo chápáno jako výzva – provokace k souboji (Bessone 1986: 28).

U Montoneros měl zcela zvláštní postavení jejich specifický militarismus, ke kterému postupem času dospívají. Nebyl totiž pouze strategií vedoucí k revoluci, která měla počat samotnou vojenskou operací, ale jejich totalitním stylem. Byl jejich liturgií, způsobem života. Vojenské pozdravy, vojensky laděné pochody, uniformy i jazyk, který zužoval vojenský žargon, měl ve skutečnosti kontraproduktivní diskriminační povahu vůči samotné občanské společnosti. Když se pak Montoneros rozhodli v roce 1976 stát regulérní politickou stranou, mnoho lidí toto rozhodnutí interpretovalo

---

¹³IV. Kongres PRT (1968).

¹⁴Pedro Eugenio Aramburu byl jednou z hlavních postav tzv. *Revolución Libertadora*, jak se nazývá vojenský puč v roce 1955, který sesadil z prezidentské pozice Juana D. Peóna a na jeho místo dosadil právě Aramburuho. Jeho zadržení a následná poprava byla perónisty vnímána (a v podstatě obhajována) jako pomsta za jeho „kontrarevoluční“ puč a vyhnání Peróna do exilu. Jeho poprava Montoneros byla některými dokonce vnímána jako akt nejvyšší revoluční spravedlnosti, viz katolický primas kardinál Caggiano v *Buenos Aires Herald*, 13. 6. 1970 (in Gillespie 2011: 166).

jako první krok k překonání tohoto militarismu. Přesto došlo k pravému opaku. Pod novým názvem vnitřní organické vztahy uvnitř skupiny ztratily i to málo, co z hlediska transformace v regulérní politickou sílu mělo reprezentovat politickou artikulaci a opět došlo k militaristické „asimilaci“ (Giussani 1984: 66). Jinými slovy, militarismus měl u Montoneros zvláštní nádech a ani jejich snaha přetvořit guerillovou organizaci v reálnou politickou sílu tento militarismus neeliminovála. Montoneros zkrátka usilovali o vytvoření lidové armády, která měla vzniknout na základech FAR, FAP, Montoneros a dalších militantních skupin hlásících se k perónismu (Bessone 1986: 29 – 30).

Militaristický charakter Montoneros měl pak podstatný vliv na rozhodovací procesy uvnitř organizace, které vycházely z vertikální vnitřní struktury organizace. Zejména pak v identifikaci moci koncentrovaných v rukou nadřízených v nejvyšších patrech organizace.

Giussani (1984: 93) shrnuje identifikaci Montoneros v hrdinském pojetí dějin, velebení přímé vojenské akce, v potřebě viscerálního násilí jako zdroje vlastní identifikace, vůbec předpokladu vlastního násilí jakožto folkloru, který ho v důsledku povyšuje na potěšení. Dále pak klade důraz na militarizaci a to jako vlastního životního stylu, na vizualizaci velkých historických změn jako výsledek práce mimořádně nadané menšiny, a v neposlední řadě na utilitární vizi takového vztahu mezi touto menšinou, která se měla stát subjektem historie a lidových mas. Giussani (Tamtéž: 250) cestu Montoneros nakonec definuje jako militaristický extrémně revoluční elitismus, spojení Montoneros s perónismem, akt propojení s těmi komponenty, které charakterizují kulturu perónistického fašismu.

Obě organizace provedly nakonec to, co lze hodnotit jako zásadní omyl. ERP své hlavní úsilí nasměřovalo do provincie Tucumán na severozápadě Argentiny s představou posílení své základny pomocí lokálních dělníků pracujících na třtinových plantážích. To mělo ve svém důsledku ale zcela opačný efekt. Guerilly z ERP se tímto rozhodnutím izolovaly od hlavního dění, které se v

případě Argentiny odehrává zejména v Buenos Aires a dalších velkých městech jako Rosario nebo Córdoba – a to včetně dělnického odporu. Dělníci na třtinových plantážích nemohli zajistit ERP takovou sílu, aby jejich myšlenka revoluce dosáhla úspěchu. Když pak v roce 1975 vstoupila do Tucumánu armáda s cílem ERP eliminovat, stovky guerill pod vlajkou ERP padlo v přestřelkách a jiných ozbrojených šarvátkách. Poslední snaha o návrat do velkých měst už pak nemohla vést k žádnému úspěchu. V prosinci téhož roku bylo zabito kolem 140 členek a členů ERP, když se rozhodli zaútočit na vojenskou posádku v Motne Chingolo v provincii Buenos Aires. Fyzicky, ale i morálně zdecimovaná ERP tím de facto ukončila svojí činnost a k dalším akcím z její strany už nedochází.

Chyba Montoneros byla spojena s jejich totalitním vztahem k militarismu a přímé ozbrojené akci, jakožto hlavní politické aktivitě. Výraznou strategická chyba spočívala právě v pokračování násilného konfliktu v září 1974, následované smrtí Peróna, a instalaci jeho ženy Isabel do pozice hlavy státu. Na jejich likvidaci mělo samozřejmě vliv mnoho faktorů, jako například agresivita fašistických komand a paramilitární akce eskader smrti *Triple A*¹⁵, nicméně tou asi nejvýraznější chybou, zdá se, bylo ono lpění na ozbrojeném boji a militarismu. To jim v důsledku odpíralo šanci zúročit jinak rostoucí a sílící dělnickou opozici v zemi, která byla patrná zejména během generální stávky v polovině roku 1975, a navíc jim přisoudilo nálepku teroristické organizace. Montoneros, ve své době bojující za „lepší“ svět, se pak v průběhu demokratické tranzice nedokázali prosadit v

---

¹⁵*Alianza Anticomunista Argentina* (Argentinská Antikomunistická Aliance), obvykle známa jako Triple A, byla krajně pravicovou argentinskou eskadrou smrti založenou v roce 1973 vládou Isabely Perón. Podle *Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas* (Národní komise pro vyšetření zmizelých osob) Triple A zavraždila 19 osob v roce 1973, 50 v 1974 a 359 v roce 1975. Dodnes však není vyšetřování finální. Triple A tajně velel Perónův tajemník a později ministr práce José Lopéz Rega. Po pádu Lopéze Regy v roce 1975 mnoho členů Triple A utíká do Španělska a stalo se aktivními v podobném duchu proti španělským levicovým předákům.

součinnosti s aktuálními společenskými problémy – totiž v průběhu 70. let bojovali zejména za návrat perónismu. Ten padl společně s vojenskou juntou, respektive byl vnímán jako součást tehdejší krize (Rozhovor 8). Politickou aspirací Montoneros byl tedy návrat tradičního perónismu, nejprve včele s Perónem, a po jeho smrti i bez něho. Do roku 1979, než je vojenská junta de facto eliminovala, se ale stoupenci Montoneros nedokázali ideologicky vytříbit. Jejich mobilizace po návratu demokracie tak byla prakticky nemožná. Navíc argentinská populace je vnímala negativně v souvislosti s násilím a terorismem. Skončili tak s nástupem a vítězstvím vojenské junty (Rozhovor 1).

1.2 Uruguay: MLN-Tupamaros

Městským guerillám v Uruguayi zcela jednoznačně dominovali Tupamaros, respektive *Movimiento de Liberación Nacional – Tupamaros* (Hnutí národního osvobození – Tupamaros, MLN-T)¹⁶, jejichž začátky datují první polovinu 60. let 20. století, kdy v Uruguayi denně na hlad a podvýživu umírali 2 – 4 lidé (Huidobro 1988a: 14). MLN-T soustředilo takřka veškeré své aktivity zejména do prostředí hlavního města Montevideo¹⁷. Ostatní guerilly či guerillové skupiny, které v Uruguayi během 60. a 70. let existovaly, byly například OPR-33, FARO, MIR či Skupiny 22. prosince.

Počátky úsilí MLN-T - to byla směs idealismu, kladného vztahu s veřejností (*public relations*), loupeže a distribuce potravin a zboží mezi chudé. Tím si velmi rychle vydobily, zejména mezi nižšími společenskými vrstvami, přezdívku *Robin Hood*. Po roce 1968 začaly guerilly Tupamaros s více agresivním přístupem, kdy se snažily podkopat stále zhoršující se společensko-politický pořádek v zemi. Mezi rokem 1963 až do počátku roku 1968 se soustředily především na shromažďování zdrojů; vykrádání bank, obchodů se zbraněmi¹⁸ a soukromých podniků. Jejich primárním cílem bylo, aby tehdejší uruguayská vláda vypadala bezmocná před národním, ale i mezinárodním publikem. Měly za cíl poukázat na bující korupci v zemi, oslabit kapitalistické přístupy, zajistit půdu pro práci a obdělávání a dokázat vládnoucí třídě její neschopnost řešení národní bezpečnosti a obecně zhoršující se hospodářské situace.¹⁹ Mezi hlavní

---

¹⁶Název Tupamaros je inspirován posledním bojujícím Inkou proti španělským *conquistadorům* Tupacem Amarou II .

¹⁷V 60. letech 20. století žilo v Montevideu včetně jeho předměstí ne méně než 78% obyvatel země. Regionální průměr té doby v Latinské Americe byl okolo 43% (Rama 1965: 28).

¹⁸První velká taková akce proběhla 31. července 1963, kdy MLN-T ukradli 33 pušek a 3700 nábojů v *Club de Tiro Suizo* (střelecký klub ve městě Nueva Helvecia; cca 120 km na západ od hl. m. Montevidea), z nichž většina takového materiálu byla zapůjčena armádou.

¹⁹S 20% nezaměstnaností a 169% inflací byla Uruguay mezi lety 1955 a 1968

taktiky, které sloužily k dosažení těchto cílů, patřily politické únosy. Politické únosy se začaly ve větší míře využívat od roku 1968, když byl MLN-T představen tzv. Plán Satan (Moore 1978: 40-41). Politické únosy byly alternativou k vraždám, ke kterým se Tupamaros na rozdíl od Montoneros prakticky neuchylovaly. Politické únosy vnímaly jako způsob, jak poukázat na impotenci tehdejší uruguayské vlády. Šlo zejména o psychologickou válku, formu šoku a uvedení do rozpaků ty, kteří v Uruguayi vládli. Tím, že se jejich přátelé a osobnosti z diplomatické sféry dostávali z ulice do tzv. Lidového vězení v Montevideu.²⁰

Mezi další široce využívané taktiky MLN-T patřila v reakci na omezení občanských práv²¹ tzv. ozbrojená propaganda. MLN-T tak vydávalo své vlastní tiskoviny, založilo si vlastní radiovou stanici, která jim umožnila bez omezení vysílat vlastní propagandu. Ozbrojeným tupamaros se rovněž dařilo okupovat společenské sály, kavárny nebo dokonce kina. Svým způsobem tak docházelo ke skutečnému guerillovému představení v přirozeném prostředí, čili občanské subverzi, jejímž cílem ale nebylo násilí, ale politická propaganda, která byla nutná pro posilování organizace.

Třetí taktikou bylo zastrašování bezpečnostních sil. Vzhledem k tomu, že policie byla de facto hlavní organizovanou silou, která proti MLN-T bojovala (především do roku 1973, než přebrala moc v zemi armáda), se guerilly koncem roku 1969 začaly uchýlovat k vraždění jednotlivých vybraných policistů. I když ve skutečnosti bylo touto cestou zabito jen několik policistů, morální síla policie byla od základů otřesena. V reakci na to byla v červnu 1970 svolána generální stávkou policie za vyšší platy a právo na práci v civilu, aby policisté

---

jedinou „přiměřeně rozvinutou zemí na světě, která trpěla výrazným poklesem v jednotkách výstupu na hlavu“. Srovnatelně špatnou hospodářskou situací v té době procházelo pouze Haiti (Woodruff 2008: 7).

²⁰Např. v roce 1971 byl takto unesen britský velvyslanec, který byl takto držen v zajetí po šest měsíců.

²¹V této souvislosti šlo zejména o svobodu projevu a cenzuru svobodného tisku a medií.

byli méně nápadní.

Jádro MLN-T pak tvořili odpadlíci tehdejší *Partido Socialista Uruguayo* (Socialistická strana Uruguaye, PSU), kteří byli v té době ovlivněni národně revolučními myšlenkami a kteří se později sjednotili s anarchisty, maoisty, trockisty a dalšími nacionalisty, jež navzájem sjednocovaly společné (politické) metody. Jejich motto znělo: „*Slova nás rozdělují, akce nás spojuje*,“ (O'Sullivan 1986: 160). Carlos Real de Azúa²² dokonce uvedl, že MLN-T nebylo guerillou, ale „*politickým ozbrojeným hnutím*“ (Garcé 2011: 120).

Rozdíl mezi MLN-T a tradiční levicí nelze vnímat pouze v mantinelech politických cílů, ale je třeba také klást důraz na procedury, které k takovým cílům vedou. Zatímco tradiční komunistická a socialistická levice klade důraz zejména na sofistikovanou teorii, parlamentní politiku a volební boj, členky a členové MLN-T se přikláněli zprvu daleko více ke kubánskému příkladu. Příkladu, který ukázal, že „*subjektivní podmínky vedou k boji*“, a že ozbrojený boj nebyl jen jediným způsobem revolučního boje v Latinské Americe, ale „*nejdůležitější metodou boje*“ (Huidobro 1988c: 124; Garcé 2011: 120), které by mělo být vše podřízeno. Tupamaros se cítili být zárodkem pro novou masovou levicovou stranou v Uruguayi, cítili se to být právě oni, kdo skrze ozbrojený boj dosáhne socialistické revoluce (Huidobro 1988c: 145).

Pro MLN-T byla v prvních fázích revoluční praxe zcela nadřazena revoluční teorii. Skutky, akce, gesta, symboly, to vše bylo pro MLN-T v prvních fázích boje důležitější, než teorie, dokumenty a slova. Členky a členové MLN-T byli „*ozbrojenými intelektuály*“. MLN-T bylo více o rebelii než revoluci, více o improvizaci než plánování, více o vášni a emocích než strategických kapacitách. Avšak spíše než o klasické ozbrojené skupině intelektuálů à la 60. léta, Garcé hovoří (2006: 31) o MLN-T jako o „*heterogenní skupině socialistických aktivistů, kteří byli hluboce rozhořčeni nad stavem*

---

²²Carlos Real de Azúa, nar. 15. března 1916, byl významným uruguayským advokátem, profesorem literatury a estetiky, literárním kritikem, esejistou a historikem. Je mnohými považován za předního iniciátora politických věd v Uruguayi. Zemřel 16. července 1977.

democracie a levicové politiky v zemi“. Jeho představu o MLN-T pak definuje jako „*neorganizovanou organizaci*“, v parafrázi Levitského²³ hovoří o „*bezobratlé guerille, mutantu, chameleonovi s výraznou schopností politické komunikace*“.

Garcé (2006) definuje MLN-T jako typické revoluční a socialistické hnutí 60. let, silně ovlivněné tehdejšími dopady kubánské revoluce. Jenže MLN-T se v moderní Latinské Americe odlišovalo i tím, že nepřijalo za svůj kubánský revoluční slogan *Patria o Muerte, Venceremos*, ale nahradilo ho místo toho *Libertad o Muerte*. Ten pochází z roku 1825, kdy 33 mužů se zasadilo o vyhnání brazilských útočníků z Uruguaye (Roper a Prince 1974). MLN-T bylo hnutím, které není po stránce světonázoru homogenní, ale naopak široce heterogenní – od marxismu, leninismu, přes anarchismus, liberalismus až po nacionalismus. MLN-T do sebe absorbovalo jak tradiční (univerzální) levicové proudy (marxismus, leninismus, trockismus, maoismus), tak i ty regionálnějšího charakteru (guevarismus, osvobozenecská hnutí, teologii osvobození), či ty naopak ryze národní. Zde je nutno zmínit národní socialismus Viviána Tríase a Carlose Quijana²⁴, tak i vlivy Artigastické tradice²⁵ a epický revolucionarismus *Partido Nacional-Blancos* (PN-B). Že tupamaros hledali své kořeny v uruguayské historii a současných národních realitách, je fakt. Totiž i při zevrubnějším studiu dokumentů MLN-T

---

²³Steven Levitsky (2001) vysvětluje proměnlivost perónismu v období vlády argentinského prezidenta C. Menema z pohledu několika institucionálních charakteristik PJ, které ve svém důsledku dávají moc vůdci směřovat organizaci dle svého zájmu. Tato institucionální slabost PJ na národní úrovni je nicméně kompatibilní s existencí silných lokálních organizací strany. To Levitský definuje jako „neorganizovaná organizace“.

²⁴Vivián Trías (1922 – 1980) byl uruguayský politik a historik patřící k PSU. Carlos Quijano (1900 – 1984) byl uruguayským politikem, žurnalistou, esejistou a advokátem. Založil a řídil politický a kulturní týdeník *Marcha*, který vydával až do roku 1974, kdy byl diktaturou zakázán.

²⁵José Gervasio Artigas byl významným uruguayským vojákem, státníkem a hrdinou. Jedna z nejvýznamnějších postav „Rioplatské“ revoluce nebo jinak též „Východní“ revoluce v první polovině 19. století.

čtenářky a čtenáři zjistí, že se MLN-T zmiňují či citují Artigase a další uruguayské hrdiny častěji než Marxe, Lenina nebo Maa (Tamtéž).

Městská guerilla vznikla jako nástroj ozbrojeného boje, jež byl široce využíván ve všech dobách, a to navíc v případech, kdy docházelo ke konfrontaci s daleko větší přesilou. Čínská koncepce podle Maa, která stojí na strategicky-vojenské koncepci (Tse-Tung 1989), ve své době slouží jako absolutní základ pro vedení války. Během kubánské revoluce přestává být guerillový boj udržitelným strategickým ozbrojeným bojem, ale stává se hlavním nástrojem politizace a povědomí mas. To se nemůže povést bez popularity a podpory guerill širokou veřejností. Pracovat a získávat popularitu bylo tím pádem pro všechny guerilly té doby klíčové, jak pro samotnou jejich existenci, tak jako přední revoluční nástroj politických cílů. Tato koncepce – strategická guerillová politika byla pak platným konceptem i pro MLN-T (Actas Tupamaras 1989: 9). Což ostatně dokládá odpověď na otázku č. 26 z tehdy slavného rozhovoru „30 otázek pro tupamaro“, který byl zveřejněn v roce 1968²⁶. Na otázku „jake jsou obecně v tuto chvíli základní cíle hnutí?“, tupamaro odpovídá: „Majíc ozbrojenou organizovanou skupinu, která je dobře vycvičena a připravena k akci, máme velmi dobré vztahy se všemi populárními hnutími, které podporují stejný druh úsilí. Tudiž je cílem vytvořit organizovanou propagandu, která bude zaměřena na radikalizaci daného úsilí a zvýšení obecného povědomí. Mít efektivní rozhodovací aparát a lidské – trénované a teoreticky schopné – zdroje napříč celým hnutím, za účelem dosažení výše jmenovaného.“ (Huidobro 1988c: 126).

Jak již bylo řečeno, úplné začátky městské guerilly v Uruguayi a tím pádem i MLN-T vedou až k počátkům 60. let. V roce 1962 se objevuje první subverzní organizovaná skupina pod vedením vůdce PSU Raúlů Sendica²⁷. Ten organizuje protestní akce odborů proti

---

²⁶Revista PUNTO FINAL, Nş 58.

²⁷Raúl Sendic byl jedním ze zakladatelů a vůdčích osobností MLN-T. Narodil se 16. března 1926. Od svého dospívání hraje v řadách Socialistické strany Uruguaye důležitou roli a rychle stoupá do řídicích pozic. Nejprve jako vůdce socialistické

kapitálu ve „třtinovocukrových provinciích“ na severu a severovýchodě země (departmenty Paysandú, Salto a Artigas). V té době Sendic píše El Sol (orgánu Socialistické strany): „*Režim v naší zemi má tvář a masku. Masku je napohled svoboda a demokracie, kterou si však užívají pouze bohatí a je prezentována směrem do zahraničí. Avšak buržoazní demokracie v naší zemi, stejně jako kdekoli na světě, neobstojí v testu třídního boje. V takovou chvíli maska padá a odhaluje děsivou tvář, která evokuje hrůzné čelosti fašismu,*“ (Huidobro 1988a: 24; Giussani 1984: 25). Původně ryzí syndikalista Sendic²⁸ se spojil se svými stoupenci, aby vstoupil do aktivního politického života. Říká se, že založil militantní frakci PSU, která se později stala nezávislou. V každém případě jsou od roku 1963 v Uruguayi registrovány první ozbrojené subverzní aktivity, byť tou dobou ještě spíše sporadicky (Lamberg 1979: 219). Mezi lety 1962 až 1965 guerilly navíc operují více méně anonymně, ještě nikoli pod jednotným názvem. Teprve až s bombovým útokem na německou společnost Bayer v roce 1965, se po útoku objevují letáky, kde se k akci poprvé otevřeně hlásí pod názvem *Movimiento de Liberación Nacional – Tupamaros* (Mayans 1971).

---

mládeže a později jako člen výkonného výboru strany. Na počátku 60. let socialisty opouští a zahajuje guerillové aktivity poté, co v roce 1960 navštívil Kubu. V roce 1972 byl zatčen po střetu s armádou. Tento moment byl de facto koncem hnutí Tupamaros až do konce vlády vojenské junty. Sendic byl vězněn až do roku 1984, během odnětí svobody byl vystaven, podle důvěryhodných zpráv, mučení a nelidskému zacházení (Giussani 1984: 20).

²⁸Raúl Sendic je zakladatelem odborové organizace *Unión de Trabajadores Azucareros de Artigas* (UTAA). Oblast Artigas patří mezi nejchudší oblasti Uruguaye.

Tabulka č. 3 Hlavní činitelé guerill

Činitelé	Montoneros	MLN-T
Ideologie	<ul style="list-style-type: none"> → Perónismus; → Marxismus; → Fašismus; → Nacionalismus; → Radikální katolicismus. 	<ul style="list-style-type: none"> → Marxismus; → Socialismus; → Anarchismus; → Nacionalismus; → Guevarismus.
Koncepce	<ul style="list-style-type: none"> → Strategicky-vojenská koncepce → Politická práce v pozadí politického násilí 	<ul style="list-style-type: none"> → Strategicky-guerillová politika → Politické násilí v pozadí politické práce
Militarismus	<ul style="list-style-type: none"> → Militarismus je liturgií organizace; → Armádní struktura; → Násilí jako jedna z konstant organizace. 	<ul style="list-style-type: none"> → Militarismus jen jako prostředek boje; → Civilně politická struktura a cíle.
Organizace	<ul style="list-style-type: none"> → Pevná vertikální organizace; → Totalitní organizace 	<ul style="list-style-type: none"> → „Neorganizovaná organizace“, horizontální decentralizace; → Demokratická organizace.

Podle Eduarda Reye Tristána se MLN-T formují v roce 1966 v podstatě ze tří skupin (2005: 129-134); (1) Skupina kolem PSU, složena mimo jiné z osobností, mezi nimiž byl již zmíněný Raúl Sendic, a dalších, jako Jorge Manera, Julio Marenales, Amodio Pérez, Alicia Rey, Tabaré Rivero a Jesús Rodríguez Recalde. Tato skupina byla uvnitř MLN-T zejména platformou pro marxistickou ideologii a nacionalistické poslání, jejímž snem byl tzv. svobodný socialismus²⁹. (2) Druhá skupina byla formována Raúlem Sendicem a jeho

²⁹Zde je možný příměr s nám známějším „socialismem s lidskou tváří“.

aktivismem v rámci odborů UTAA. „Pásovci“³⁰ byli stejní jako Sendic: lidé z venkova, tvrdí, přímí a lakoničtí. Ti, kteří neradi ztrácejí čas a nepotrpí si na teoretické diskuze. (3) Třetí skupina, která byla ve své podstatě početní většinou MLN-T, přišla z *Movimiento Revolucionario Oriental* (Uruguayské revoluční hnutí, MRO), které se zformovalo kolem Arela Collaza z PN-B, a v roce 1961 se připojilo k FIDEL³¹.

„Jsem stále anarchistou; myslím, že jsem dostatečným libertariánem,“ José Mujica.

V této době se také objevuje osobnost Josého Mujicy, který sympatizoval a dodnes sympatizuje s myšlenkami anarchismu. Miguel A. Campodónico uvádí (1999: 69), že jeho první představa o levici byla spojená s anarchismem a teprve později přišla větší míra racionality prostřednictvím historické interpretace marxismu.

Příklon k anarchismu je u MLN-T citelný pro jejich důraz na individuální svobodu (libertariánství) a jistou formu anarchosyndikalismu. Podle Garcého (2006: 39-41) je pro MLN-T důležitější svoboda než moc. Mezi MLN-T a anarchismem nachází afinitu. V první řadě v souvislosti s důrazem Tupamaros na ozbrojenou propagandu. Totiž i podle Tristána (2005: 181) učinili už italští anarchisté v roce 1876 prohlášení, ve kterém propagují přímou (ozbrojenou) akci. Věřili, že jejich povstalecký ráz posiluje socialistické principy a takové jejich akce jsou nejúčinnějším prostředkem propagandy. Takovým, který jako jediný bez podvedení a

---

³⁰*Los peludos*, tak si říkali houževnatí obyvatelé uruguayského venkova po vzoru pásovce, typického chudozubého savce Jižní Ameriky.

³¹*Frente Izquierda de Liberación* (Levicová osvobozenecská fronta, FIDEL) byla volební koalicí, která vznikla před volbami v roce 1962 a integrovala do sebe, vedle zmíněných MRO, rovněž komunisty, *Movimiento Popular Unitario* (Lidové jednotné hnutí, MPU) a další levicově orientované skupiny. Ve volbách v roce 1962 skončila FIDEL na 3. místě se získanými 3,6 % hlasů (40.886 hlasů) (Chalupa 1999: 332).

poškození lidové masy může proniknout do hlubších úrovní společnosti. A právě tato politická strategie zrodila typ anarchismu, který je přítomen v celém revolučním hnutí té doby; který byl přijat i MLN-T. Nicméně i Garcé připouští, a to právem, že ona ozbrojená propaganda v Uruguayi byla spíše odkazem kubánské revoluce než španělského (italského) anarchismu, duchem doby revolučních tendencí. Přesto všechno je ale jisté, že se nezrodila pouze s Fidelem Castrem, ani útokem na kasárny Moncada³².

Druhou afinitu mezi anarchismem a MLN-T lze najít v odporu vůči hierarchii uvnitř, ale i vně organizace. Tupamaros nikdy neuznávali vůdce. Podle Julia Marenalese (Marenales in Garcé 2006: 39) „není nikdo, kdo by MLN-T řídil. Ani Raúl Sendic. Taková je kolektivní pravda. Jsme fanoušci kolektivismu.“

Třetí je pak ve vnímání dělnické třídy u anarchismu a marxismu. Kdy marxismus vnímá dělnickou třídu jako „avantgardu“ revoluce, anarchismus jako „vykořisťovanou“ spásnou naději.³³ Jinými slovy, tupamaros se vnímají jako „lidé“, „dělníci“, „vykořisťování“ a nikoli jako „dělnická třída“ jako bývá obvyklé u marxistických stran.

MLN-T avšak nelze samozřejmě vnímat čistě jako anarchistickou organizaci. Je však důležité tuto afinitu zmínit, jelikož jde o jedno z jejich výrazných specifíků oproti ostatním revolučně laděným levicovým guerillám. Mnoho autorů je automaticky řadí mezi marxisty. Ale stejně jako Tupamaros nebyli ryzími anarchisty, nebyli nikdy ani ryzími marxisty. Totiž tak jako byly guerilly MLN-T anarchisty, byly guerilly Montoneros fašisty. Názorová pestrost a důraz na svobodu uvnitř MLN-T byly bezpochyby jedním z výrazných

---

³²K útoku na kasárny Moncada došlo 26. července 1953, kdy odstartovala Fidelem Castrem vedená kubánská revoluce.

³³Marxisté se často přiklání k sociologickým definicím proletariátu, který vztahují nejčastěji k průmyslovým oblastem, naopak klasici anarchismu vnímají „dělníky“ obecně (rolníci, mládež, rasové či kulturní menšiny, lumpenproletariát a další marginalizované skupiny obyvatel) jako ty, kteří se zhroutením systému nemají co ztratit (Alvarez-Junco 1992: 278).

katalyzátorů demokracie uvnitř organizace, tedy snahy hledat názorový kompromis a navenek působit jednotně. Tuto dovednost lze pak jistě vnímat pozitivně i v případě reálné politické práce, zvláště pak s ohledem postupnou integraci celé organizace do ještě názorově rozmanitějšího politického bloku, kterým je Frente Amplio.

2 Politické násilí jako překážka politického úspěchu

V druhé kapitole autor ověřuje hypotézu, že *politické násilí a terorismus jako upřednostněná metoda boje či úsilí k dosažení cílů guerillové skupiny, včetně neschopnosti politicky formulovat tyto cíle, se pro ni stává překážkou pro získání politické popularity a proto i politického úspěchu v období demokratické tranzice.*

Analýza politického násilí obou zkoumaných guerillových skupin pak vyžaduje v prvé řadě jasné vymezení terorismu od jiných typů paramilitárního násilí. Jde zejména o rozlišení mezi terorismem a guerillou, teroristickými skupinami a zločineckými organizacemi. Takové kategorie jsou do jisté míry prostupné, nicméně na druhou stranu vykazují zřetelné odlišnosti. Autor při analýze politického násilí, konkrétně teroristických aktivit Montoneros a MLN-T, vychází z konsensuální definice terorismu navržené A. P. Schmidem (*The Handbook of Terrorism Research*), který je v akademickém prostředí uznávanou autoritou. Schmid nadto zdůrazňuje duální charakter terorismu. Tedy jednak jako doktrínu předpokládané strategické účinnosti zvláštní formy politického násilí, kde hlavní oběti násilí, tj. civilisté a *nekombatanté*, nejsou jeho primárními cíli, anebo jako taktiku generování strachu, nátlakového politického násilí a také jako konspirativní praktiku přímé násilné akce bez právních, nebo morálních limitů, zasahujících především civilisty a nekombatanty, vykonávané pro svůj propagandistický a psychologický efekt proti různému obecenstvu a stranám konfliktu (Schmid 2011: 76).

Mnoho organizací a hnutí regionu inspirovaných marxistickou představou třídního boje své požadavky na společenskou změnu prosazovalo i za cenu užití násilí proti široké společnosti. Buďto otevřenou formulací ideje ozbrojeného boje, anebo alespoň skrytě, prostřednictvím napojení na některou organizovanou skupinu ozbrojeného boje vůči dosavadním pořádkům. Proto také takové politicky aktivní organizace často vytvářely dvě paralelní složky: (1) politickou organizaci; a (2) vojenskou strukturu (Sánchez 2003). A to

se v jistém případě vztahuje i na Montoneros a MLN-T. Jednou z odlišností obou těchto guerillových skupin je ale pak právě onen důraz na teror, vytváření strachu ve společnosti a míra politického násilí, jež obě skupiny v 60. a 70. letech 20. století ve svých zemích páchaly na jedné straně a na straně druhé schopnost své politické cíle srozumitelně formulovat a komunikovat s veřejností s cílem získání její podpory.

Pro potřeby zmíněné analýzy je ale rovněž potřeba vymezit samotný pojem guerilla, aby bylo možno dále rozlišit venkovské guerilly od městských, kterým se diplomová práce zabývá, a které od sebe odlišuje řada specifíků včetně využívání politického násilí a forem politické propagandy. S tím souvisí ale i pochopení guerilly nejen jako ozbrojené skupiny, ale zároveň politické organizace, která vedle ozbrojeného konfliktu formuluje své politické cíle. Jinými slovy, kapitola se rovněž věnuje roli a postavení politického násilí, militarismu a teroru guerill, jež v obou případech měly na obě městské guerilly specifický vliv. Ovlivňovaly nejen jejich cíle, ale i strategii, a v neposlední řadě i jejich veřejnou podporu a rozvoj.

Poslední část kapitoly se věnuje samotné operacionalizaci proměnných a tak ověření stanovené hypotézy.

Cílem této kapitoly je tedy v první řadě analyzovat nakolik byl právě ozbrojený boj, teroristické a obecně ozbrojené násilné akce a v důsledku ona vojenská struktura v obou případech důležitou součástí jejich politik. V druhé řadě, zda se páchané násilí včetně teroru a jeho míra oběma guerillovými skupinami v období 60. a 70. let minulého století, bez paralelně srozumitelné politické propagandy a souhrnné politické práce, přímo úměrně promítla do schopnosti politicky uspět v době demokratické tranzice let 80.

2.1 Vymezení pojmu guerilla

Guerillu lze snadno přeložit jen jako válku. Jinými slovy též jako partyzánskou válku. Doslovný překlad termínu *guerrilla* by mohl být *malá válka*. Jedná se tak v podstatě o označení strategie boje (s níž je však spjatý i specifický typ bojovníků), který se může objevit jak v mezistátní, tak především v občanské a dekolonizační válce (Mareš 2004: 23). Jinak řečeno, válka není vedena regulárními vojáky³⁴, ale lidmi, kteří jsou partyzány na jedné či druhé straně. Termín partyzánská válka je někdy využíván namísto „guerilly“ - zejména pak v případě ruských revolučních válek či Čínsko – Japonské války. Nesmíme ale zapomínat, že guerillová válka není vedena proti jiným guerillám, ale proti regulární-profesionální armádě (Levy 1964: 16).

Pojem guerilla se objevil poprvé během španělského odboje proti Napoleonovi na počátku 19. století (Münkler 2003: 34). Někde se autoři snaží vymezit pojem guerilla pro ofenzivní boj a partyzánskou válku pro defenzivní boj (Rabert 1995: 26).

Boj, válka, případně transformace guerill v armádu nemusí být vždy cílem, ale jen prostředníkem ke změně. To má samozřejmě v Latinské Americe a logicky pak i v zemích, které jsou předmětem bádání – Argentina a Uruguay – různé pozadí. Vznik guerill je vždy spjat s jistým společensko-politickým děním v daném místě vzniku guerillového boje či šířeji hnutí.

Guerilly nejsou z definice legálně uznávanými entitami v daném státě a tvoří je zpravidla spíše menší až středně velké neregulární jednotky³⁵, které jsou vybaveny především lehkými zbraněmi a obvykle nosí uniformy (Merari 1993: 226). Jak se později ukáže, ani taková definice v případě argentinských a uruguayských městských guerill není zcela ideální. Důležitou součástí guerill je pak i samotná intenzita politické angažovanosti a s tím i možná svázanost

---

³⁴Regulární vojsko – vojsko pod velením daného státu (obvykle velení spadá pod prezidenta jako hlavy státu).

³⁵Opak regulárních, tedy oficiálních/profesionálních vojenských jednotek pod velením státu.

mezi radikalitou a nepřátelstvím.

Pro latinskoamerický kontinent se stává nejvýraznější inspirací levicově orientovaných rebelantských skupin – guerill osoba Ernesta „Che“³⁶ Guevary. Guevarismus je zejména reakcí na sociální nerovnost v regionu, je výsledkem imperialismu, nekolonialismu, monopolizace ekonomiky a její oligarchizace včetně moci a v neposlední řadě posilujícího kapitalismu.³⁷ Ideální řešení sociálních problémů vnímal v nápravě situace prostřednictvím celospolečenské revoluce a v nastolení socialismu. Ve svém díle, které věnoval strategii guerillového boje (Che Guevara in Becker 1998), a kterým se inspirovali jak argentínští Montoneros, tak uruguayští Tupamaros, se zaměřil na rozpracování „teorie ohnisek“. Tj. míst, kde by guerillové jednotky operovaly a tím by vedle samotného boje rozšiřovaly revoluci i do dalších částí země (Schmid 2011: 224). Totiž v případě revoluce není třeba vyčkávat na ideální podmínky, vzpoura je schopna je vytvořit. Vhodné podmínky pro prvotní guerillové boje nabízí venkovské oblasti. To se ale v případě Argentiny a Uruguaye na konci 60. a během 70. let ukazuje jako mylná představa.

Ernesto Che Guevara ve své práci Guerillová válka hovoří také o úloze guerillového bojovníka jakožto sociálního aktéra. Tedy osoby, která je nositelem myšlenky revoluce. Aniž by bojovník či bojovnice byl vnitřně srovnán s tím, za co bojuje, nemůže být revoluce, respektive cesta k ní, úspěšná. Osobnost guerilly tak musí být uvědomělou avantgardou, která svým chování dosahuje úrovně kazatele reforem, jenž ve svém důsledku reprezentuje (Che Guevara in

---

³⁶Oslovení „che“ lze z argentinské kastilštiny přeložit jako *chlape, kamaráde* či ještě formálněji *příteli*. Oslovení „che“ má původ v nativním jazyce kmene Mapuče, původních obyvatel Jižního kuželu, ve kterém znamená „muž“. Nejde tedy v žádném případě o ryze nové oslovení pro E. Guevaru, ale o typické neformální mužské oslovení v argentinské společnosti. Nadto v kontextu Guevary lze výběr právě tohoto oslovení chápat jako odkaz k boji za nezávislost; kmen Mapuče je dodnes systematicky vytlačován z jeho původních teritorií.

³⁷Např. Che Guevara v projevu 11. prosince 1964 na 19. zasedání Valného shromáždění OSN. Dostupné na: <https://www.marxists.org/archive/guevara/1964/12/11.htm> (19. 7. 2015).

Becker 1998: 16).

Stoicismem ovlivněný Che Guevara³⁸ a tím pádem jeho náhled na vedení boje prorůstá i do jeho vnímání samotných guerillových válečníků. K podmínkám válčení je tak potřeba ještě přičíst úspornost až strohost plynoucí z přísného sebeovládání, které zabraňuje jedinému zaváhání či nestřídmosti, jedinému omylu bez ohledu na jakékoli okolnosti. Guerilla (jako osobnost) by tak měl být podle Che Guevary asketou, *vůdčím andělem*, který padl do oblasti, aby vždy pomáhal chudým a ztěžoval život bohatým alespoň v takové míře, do jaké mu to první fáze války umožní. Guerilla jako sociální reformátor by neměl být jen příkladem ve svém vlastním životě, ale měl by současně udávat směr ideologickým problémům, podávat vysvětlení ke všemu, co zná a správný čas také konat. Guerilla dle Che Guevary využívá toho, co se naučil během měsíců či let strávených ve válce, která posílila jeho revoluční přesvědčení, udělala jej radikálnějším ve zbrani, neboť guerillový přístup se stává jeho neodcizitelnou součástí; jeho duchem a jeho životem. Tedy tak, jak chápe spravedlnost a životně důležité potřeby řady změn, u kterých se mu teoretický význam jevil už před tím, ale scházela mu praktická naléhavost (Che Guevara in Becker 1998: 16).

Stát drží monopol na legální formu násilí. V případě, že dojde k narušení tohoto statusu quo, agresivní reakce vlády v očích Che Guevary radikalizuje obyvatelstvo k odporu. Che Guevara rovněž věřil, že „ohniska“, která budou figurovat na venkově, jsou pro prvotní fáze revoluce naprosto nezbytná. Zejména pak proto, aby si guerilla zajistila podporu obyvatel. To ale dle něj lze uskutečnit jen v takovém případě, když daná vláda ztrácí či postrádá demokratickou legitimitu a cíleně utlačuje jsoučno opozice v obecném slova smyslu. Tedy především názorů a aktivit (Tamtéž: 7–8).

Guevarismus proto inspiroval celou řadu latinskoamerických guerillových hnutí. V případě Argentiny a Uruguaye lze hovořit o

---

³⁸Např. Fidel Castro v projevu 18. října 1967. Dostupné na: <http://www.commiatravel.nl/cuba/statesmen/fidel/fidelonche.htm> (19. 7. 2015).

silném vlivu v případě argentinských ERP a z části také u uruguayských MLN-T. Argentinským Montoneros vliv Che Guevary rovněž nelze upřít, zejména pak jejich levicovějším buňkám, leč jejich důležitějším determinantem byla v politické rovině daleko více osobnost Juana D. Peróna.

V kontextu sociologického pozadí guerill je pak výrazný růst členské základny guerillových hnutí mezi studenty. V Argentině takový růst mezi lety 1965 – 1975 zaznamenal 142 %, v Uruguayi 92 % (Wickham-Crowley 1993: 220).³⁹ Z toho je zřejmé, že i městské guerilly těchto dvou zemí byly tvořeny zejména univerzitními studenty, nebo univerzitní studenti měli zásadní vliv na jejich formování. Důkazem toho může být i samotná mládežnická organizace JP, která se v tomto období dostávala do čela mládežnických organizací v Argentině a později se integrovala do Montoneros. V Argentině lze v druhé polovině 60. let sledovat významnou radikalizaci studentů katolických univerzit (více Gillespie 2011). Tento jev je jedním z výrazných rozdílů mezi argentinskými guerillami a těmi v Uruguayi, kde takový příklon ke katolicismu či obecně k církvi nebyl.

2.1.1 Guerilla jako politická organizace

Je patrné, že pojem guerilla je především spojen s taktikou a strategií boje, s ozbrojeným konfliktem. Lze ale ponechat guerillu pouze v těchto mantinelech? Nebyly guerillové skupiny mnohdy něčím víc, než jen radikálními militantními organizacemi? Revoluční organizace byla vojensky politickou organizací s cílem zajištění ozbrojeného úsilí mas a umožnění jim tak konečný triumf. Důležitý ale nebyl právě jen militarismus, ale veškeré další přístupy, které v důsledku propojovaly organizaci s veřejností – podporou veřejností.

---

³⁹V Argentině 222 194 univerzitních studentů v roce 1965 a 536 959 v roce 1975, v Uruguayi pak 16 975 v roce 1965 a 32 627 v roce 1975.

Politický a vojenský přístup v souvislosti s guerillovým úsilím spolu úzce souvisí, je nedílnou součástí každé guerillové organizace (Solano 2007: 230).

V latinskoamerickém kontextu je možné všem guerillovým skupinám v období 60. a 70. let přisoudit některé (ideologické) znaky, které je, vedle oné strategie a taktiky boje, spojovaly. Jsou jimi (1) revoluční charakter organizace; (2) vliv a inspirace ze strany kubánské revoluce; (3) dekolonizace; (4) národní osvobození; (5) antiimperialismus. Guerilly tak byly často spojeny buďto s již konkrétní politickou stranou či hnutím anebo byly ruku v ruce zakladatelem nové politické síly v dané zemi, ve které operovaly. Jejich ambice v podstatě nikdy nekončily samotným bojem, ten je třeba stále vnímat jen jako nástroj či metodou k dosažení stanoveného cíle v rámci specifických podmínek či situace.

O napojení guerillových skupin na stranické kádry, na politické strany, ze kterých se rekrutovala jejich členská základna, ve své práci upozorňuje i Wickham-Crowley, byť nezmiňuje příklady z Argentiny ani Uruguaye.⁴⁰ Montoneros byly napojeny na perónistickou stranu, ERP na PRT a MLN-T na Movimiento 26 de Marzo, kterou založily v březnu roku 1971. V případě Tupamaros šlo o opačný vývoj, tedy nejprve existovala městská guerilla a až poté politická strana.

V Argentině je zřejmý silný vliv perónismu, kterému se autor věnuje v poslední kapitole. Naprostá většina argentinských guerill proto byla nějakou formou propojena s *Partido Justicial* (PJ) a ideologií perónismu. Již od počátku 50. let existovaly v Argentině ozbrojené skupiny, které stály za Perónem (Rozhovor 5). Ať už to byla v první guerillové fázi ultrapravicová Tacuara či obdoba lidových milicí tzv. Descaminados (Gillespie 2011) nebo později Montoneros. Neperónistické guerillové organizace byly v Argentině vždy v jejich

---

⁴⁰Wickham-Crowley se zabývá venkovskými guerillami. Ty byly v případě obou zemí, jak Argentiny, tak Uruguaye, marginálním jevem, a to přesto, že i Tupamaros se nejprve začali formovat na venkově a své aktivity do Montevidea přesunují po rané fázi příprav. Přirozené napojení městské guerilly na politické strany je však typické i pro městské guerilly.

stínu. ERP byla v té době nejsilnější revolučně marxistickou, respektive trockistickou guerillovou argentinskou organizací se silným ideologickým vztahem ke guevarismu. ERP byla de facto militantní strukturou PRT, tedy ryzí součástí regulární politické strany.

Uruguayské guerilly MLN-T se v první fázi jejich činnosti v podstatě k žádné konkrétní politické straně, hnutí a jiné organizaci nehlásily. Pouze se v intencích levicového internacionalismu přikláněly ke klasické revoluční levici a tehdy kulminujícímu fenoménu guevarismu. A jak již bylo zmíněno, Carlos Real de Azúa doslova ve své práci *Partidos, política y poder en el Uruguay* tvrdí, že MLN-T nebyla guerilla, ale politické ozbrojené hnutí (in Garcé 2011: 120). Teprve později začalo MLN-T koketovat s možností integrace do volební koalice, díky níž by poté (v případě volebního úspěchu) mohlo aplikovat vlastní politické vize jinak, než se zbraní v ruce. Pro tento účel pak hnutí založilo Movimiento 26 de Marzo.

Vazby k tradiční stranické politice jsou v případě uruguayských Tupamaros dány hlavně politickou a kulturní tradicí země a rovněž faktem, že jejich vedoucí kádry, jako kupříkladu Raúl Sendic nebo José Mujica, byli již v době před vznikem MLN-T politicky aktivní. Raúl Sendic se angažoval v PSU a José Mujica započal svojí politickou kariéru v PN-B, ve frakci hlásící se k tzv. herrerismu⁴¹.

Argentinské a Uruguayské guerilly proto nelze vnímat pouze jako ozbrojené neregulární složky, jejichž prvotním cílem byla válka a teror. Tyto guerilly, které lze souhrnně definovat jako městské guerilly (více o městských guerillách pojednává kapitola 2.1.2), měly své vlastní politické cíle a ozbrojený boj, který vedly vůči svým oponentům (v tomto případě proti státu), byl de facto jen metodou politického boje politické organizace, která se ocitla v nedemokratickém režimu (Argentina), případně v krizi demokratického režimu a tranzici k nedemokracii (Uruguay). Tj. ve chvíli, kdy klasický volební boj z různých důvodů nevedl nebo

---

⁴¹Dle politiky prezidenta Luise Alberta de Herrery (Partido Nacional - Blancos).

nemohl vést k naplnění jejich politického programu a politických vizí, vedl naopak k jejich radikalizaci, často ozbrojené. Nicméně obě guerilly nakonec zvolily pro dosažení svých cílů odlišný přístup.

2.1.2 Městská guerilla

Mareš (2004: 25) vymezuje městské guerilly jako „*velmi problematický koncept*“, kde jeho teoretická základna byla vytvořena militantní krajní levicí v Latinské Americe v 60. letech dvacátého století a poté převzata „*násilnými rudými teroristy*“ v západní Evropě, viz například RAF v Západním Německu. Mareš vnímá městskou guerillu problematicky i z toho důvodu, že ji někteří odborníci odmítají vůbec řadit mezi guerillu a to zejména proto, že ta by měla sama o sobě být s ohledem na její telurický charakter⁴² spjata s rurálním prostředím. Mareš tak rovněž pochybuje, zda latinskoameričtí „*urbánní teroristé*“, díky své vykořeněnosti a reálné izolaci, mohou být vůbec řazeni mezi guerilly. Jenže Gillespie (Gillespie 2011: 152 - 153) se explicitně vymezuje vůči jednoduchému propojení terorismu v případě městských guerill, když tvrdí, že teroristé, na rozdíl od městských guerill, považují nevinné civilisty za legitimní cíle. Oproti tomu městským guerillám, a to jak v případě argentinských Montoneros, tak i v případě uruguayských Tupamaros, šlo zejména o útoky na vládní agenty (především vojenský a politický personál) a jasně definované politické cíle (často úzce propojených nějakým způsobem se státem). Přesto nevyklučuje, že se ve všech případech terorismus a aktivity městských guerill navzájem nepřekrývají.

Pro vymezení městských guerill je potřeba zaměřit se na samotné pozadí jejich existence a pochopení nejen způsobu boje, ale i jejich základního motivu a cílů. Jejich vznik je zapříčiněn hned

---

⁴²Pod něj se v tomto případě dá zahrnout právě i obvyklá spolupráce guerill s civilním obyvatelstvem.

několika faktory, a to přesto, že jde stále v kontextu regionu Latinské Ameriky o přirozenou transformaci tradiční rurální guerilly do městského prostředí. Městská guerilla, jakožto nový koncept válčení své doby, a její vznik, jsou dány zejména dvěma okolnostmi (Rozhovor 5): (1) rozsáhlá urbanizace, jejíž boom nastal v Latinské Americe právě z kraje 2. poloviny dvacátého století a jímž byl vznik městské guerilly významně zasažen⁴³ a (2) v naprosté většině neúspěchem venkovských guerill, které se pokusily navázat na úspěšnou kubánskou revoluci i v duchu využití podobné strategie a taktiky boje.

Městské guerilly, o které v případě Argentiny i Uruguaye jde především, využívají veškerých dostupných možností, které jim městská zástavba a život v ní nabízí. Huidobro (1988c: 140) pak říká, že nejtěžší pro městské guerilly je vůbec adaptace v terénu města. Město má své specifické zákony: „*Patří mezi ně stádium naučit se pravidla bezpečnosti, poučit se z nehod vzniklých z prvního šoku či první nedbalosti.*“ Operace v „podzemí“ není navíc tak hrdinskou, jak se zdá, ale je plná malých povinností a zdánlivě nevýznamných úkolů. Ve městě vše probíhá rychleji, a jakékoli chyby se jednou tolik nevyplácí. V takovém prostředí guerilly využívají lokální kooperace, která je pro rurální oblasti nemožná. Ve městech se guerilly, pokud se jim podaří na svou stranu přiklonit dostatečnou část obyvatel, mohou opírat o stovky až tisíce bezprostředně pomáhajících lidí.

Levy (1964) nastiňuje, jak taková úspěšná snaha o spontánní akci může probíhat. V první fázi o sobě musí guerilla dát dostatečně na vědomí obyvatelům města, ve kterém operuje, a kde chce do budoucna posílit svou operace-schopnost. K tomu poslouží aktivní distribuce letáků, novin, pirátského radiového vysílání či ústně předávaných informací.⁴⁴ Tedy nejde o nic jiného, než o aktivní

---

⁴³Latinská Amerika se obecně ukazuje jako jedna (společně například s Austrálií nebo městskými státy jako je například Monako) z oblastí s největším podílem obyvatel žijících ve městech na světě (více například Joes 2007).

⁴⁴V dnešní době jde zcela jistě o digitální a telekomunikační technologie včetně internetu a sociálních sítí nebo mobilních telefonů a možných šifrovaných aplikací

politickou propagandu pro získání morální podpory široké veřejnosti. Nejvhodnějšími lidmi pro šíření informací jsou prodavači, poslíčci, lékaři, terénní sestry, instalatéri, pošťáci. Jednoduše každý, kdo se dostává často do kontaktu s lidmi. Tato metoda je stará jako lidstvo samo. Nejzaručenější místo pro utajené informace/zprávy je tzv. *přímo pod svícnem, kde je největší tma*. Nicméně dnes, v moderním městě, je takových míst samozřejmě daleko více a jsou mnohem sofistikovanější, než v dávno minulých konfliktech. V neposlední řadě je třeba brát v potaz rozvoj technologií a to včetně těch, které umožňují bezpečnou komunikaci.

Příkladem jedné takové urbánní subverzní guerillové komunikace s obyvateli města je například práce rakouských socialistů ve Vídni už během 2. světové války. Jednoho večera byla Vídeň pokryta velmi kvalitně na první pohled oficiálně působícími plakáty: *„Zpráva jednotky vídeňské městské policie: Díky vysokému počtu zatčení z politických důvodů, které musí v této těžké době policie provádět, není v jejich silách řešit všední a drobnou kriminální činnost. Proto apelujeme na všechny loajální obyvatele Vídně, aby se snažili vypořádat se s drobnými zloději, lupiči, atd. sami. Věříme, že nám s pochopením pomůžete v této akutní věci a dáte nám tak více prostoru řešit závažnější kriminalitu.“* (Levy 1964: 116).

Na první pohled není zřejmé, co tím vídeňští socialisté měli na mysli, ale nejde o nic jiného, než o obyčejný sarkasmus, tedy dodat pomocí humoru obyvatelům pocit naděje a kuráž, že nepřítel, v tomto případě Nacisté, nejsou neporazitelní ani nedotknutelní. Psychologie v takových případech hraje zásadní roli: *„Matky toužící po extra přidělu mléka pro své děti, mohou si o něj požádat v následujících třech dnech na městské radnici.“* Tak zněl podobně laděný plakát, který zprvu cíleně vyvolal chaos na radnici dychtivých matek po mléku a posléze opět dodal obyvatelkám a obyvatelům Vídně špetku naděje a pozitivního myšlení, a to i přesto, že nikdo žádné mléko nedostal (Tamtéž).

---

vhodných pro komunikaci.

Levy metody městského boje rozvádí dál. Vnímá městský život jako komplexní síť služeb a komunikační uzel nejen pro armádu, který rozšiřuje vše podstatné vně do celé země. Rozvrácení takového uzlu, zmatek, to je hlavním cílem městských guerill. Starý příběh o koni, který nejprve ztratil okování, až se kůň stal chromým, a proto nebyla generálova zpráva doručena včas a nakonec byla bitva ztracena – takový a jinak podobný dětský příběh může být opakovanou metaforou pro boj v městském prostředí. Závada na elektrickém proudu, zvláště u měst, které zásobují své okolí, může ochromit i několika stovkové vzdálenosti od daného města a výrazně tak handicapovat bojující regulérní jednotky. Nebo takové zablokování pouličního odvodňovacího systému vede při mohutnějších deštích k zaplavení ulic a tím pádem k horšímu pohybu vojenských jednotek. Tyto a podobné kroky nevedou nutně ke zničení materiálu anebo k zasažení nepřátelských jednotek, avšak snižují organizace-schopnost, čímž mohou zeslabit nepřítele mnohem víc, než kdyby přímo znehodnotily konkrétní vojenský materiál.

Podle Joese (2007) si městská guerilla s sebou ve své podstatě nese velmi podobné ne-li stejné znaky, jako guerilla venkovská. Řeč je především o tzv. „focoistických prvcích“, které vycházejí z tzv. *focoismu*, tedy revoluční foco teorie postavené na základech strategie boje Ernesta Che Guevary z kubánské revoluce. Foco teorie popisuje malé bojůvky – skupiny operující ve venkovském prostředí lesů a hor, které si postupem času měly vybudovat podporu civilního obyvatelstva pomocí šíření revolučních myšlenek. Jelikož ale rurální guerilla selhala, tuto teorii bylo třeba upravit pro nový styl boje – pro boj ve městě. Jinými slovy, raději, než se orientovat na nereagující rolníky, je lepší přesměrovat úsilí na intelektuály a městský proletariát. A i městská guerilla, aby mohla být vůbec úspěšnou, potřebuje silnou podporu civilního obyvatelstva. Telurický charakter se pak mění v ruku v ruce se změnou prostředí; sepětí s půdou jakožto s územím, o které probíhá ozbrojený boj, stále platí, avšak výhoda znalosti krajiny se přeměňuje ve znalost struktury města a jeho neformální zákony.

2.2 Politické násilí, militarismus a teror guerill

Častým cílem guerillových organizací, které v podstatě lze v souhrnu a v obecné rovině označit za zločinné⁴⁵, je maximální dosažený možný zisk za co možná nejmenšího rizika (Williams 2008: 5–13). Teror⁴⁶ je totiž posléze vnímán jako strategie, která se jednoduše neslučuje s běžnou válečnou praxí. Kriminalita a teror se stává součástí strategie guerillového boje. Je ale správné automaticky guerilly řadit mezi teroristické organizace?

Merari (1993: 215) definuje skupinu jako teroristickou ve chvíli, když vykazuje následující hodnoty: (1) velikost operační skupiny je malá (kolem 10 osob a méně); (2) hojně se využívají tzv. malé špinavé zbraně a neobvyklé bojové taktiky (braní rukojmích, nastražené exploze); (4) terčem se stávají státní symboly a oponenti z řad politiků a osobností veřejného života; (5) svou roli hraje psychologický nátlak na nepřítele; (6) nenosí uniformy; (7) není možné rozeznat jejich válečné zóny a jsou de facto nelegální.

Rozdíly mezi regulérní armádou, respektive konvenční válkou, guerillou a terorismem pak Merari blíže rozvádí v tabulce č 4.

Zde je nutné upozornit na podstatný fakt, a to, že Merari vychází zejména z taktiky boje guerill operujících v otevřeném terénu, tj. rurální guerilly operující mimo zastavěné urbánní zóny, v lesích, horách, džunglích apod. Pro městské guerilly je v některých ohledech původní charakteristika terorismu bližší, avšak opomíjí jiná specifika, které guerilly od obvyklých teroristických skupin odlišují. Vůči terorismu se v souvislosti s městskými guerillami v Argentině

---

⁴⁵Jednají proti legálnímu řádu dané oblasti – státu, vykonávají protivládní činnost a často stojí v konfrontaci se samotnými ozbrojenými složkami státu, ve kterém se snaží o předem definovanou změnu. Často jde o změnu celkového řádu, sociálně-politického uspořádání státu, ve kterém vedou „osvobozující“ válku.

⁴⁶V případě činnosti městských guerill v Argentině a Uruguayi lze s jistou dávkou odstupu a samozřejmě v některých zcela konkrétních případech (bombové atentáty, únosy, politické vraždy atd.) pracovat s termínem teror či terorismus, viz dále text práce.

vymezuje i Gillespie (2011), když tvrdí, že pojmy "terorismus" a "terorista" se vztahují k metodám a jejich agentům – činitelům, kteří jsou inspirováni primárně terorem. A ačkoli jsou tyto pojmy velmi často volně použity v politické konfrontaci, nejsou s to dostatečně charakterizovat městské guerilly.

Tabulka č. 4 *Válka, guerilla a terorismus*

Fenomén	Konvenční válka	Guerilla	Terorismus
Jednotky nasazené do boje	Velké (armády, sbory, divize)	Střední (čety, roty, prapory)	Malé (obvykle méně než deset osob)
Zbraně	Plný rozsah vojenské bojové techniky (letecké síly, obrněná technika, dělostřelectvo)	Většinou pěchotní typy lehkých zbraní, někdy též část dělostřelectva	Ruční zbraně, ruční granáty, pušky a specializované zbraně, např. Bomby v autech, bomby odpalované na dálku, tlakové bomby
Taktika	Obvykle kombinované operace zahrnující několik druhů vojenských sil	Taktika komand	Speciální taktika: únosy, atentáty, výbuchy aut, braní rukojmí atd.
Terče	Většinou vojenské jednotky, průmyslová a dopravní infrastruktura	Většinou vojenský, policejní a administrativní personál jakož i političtí oponenti	Státní symboly, političtí oponenti a obecně veřejnost
Zamýšlený účinek	Fyzické zničení	Především vojenské oslabení nepřítele	Psychický nátlak
Kontrola teritoria	Ano	Ano	Ne
Uniforma	Nošení uniformy	Často nošení uniformy	Ne nošení uniformy
Rozeznatelnost válečných zón	Geograficky rozeznatelná válka	Válka omezena na zemi sporu	Nerozeznatelné válečné zóny
Mezinárodní legalita	Ano, pokud je vedena dle pravidel	Ano, pokud je vedena podle pravidel	Ne
Domácí legalita	Ano	Ne	Ne

Zdroj: Merari (1993)

Schmid (2011: 86) uvádí ve své knize dvanáct akademicky konsensuálních bodů, které definují terorismus – teroristickou organizaci (Příloha 1). Schmid ke své definici ještě dodává, že rozlišit od sebe zločince, teroristu a guerillového bojovníka jakožto izolované jednotky není zcela snadné. Tvrdí, že ten stejný princip, který odlišuje od sebe válečného zločince od vojáka, odlišuje od sebe i teroristu od bojovníka za svobodu - guerillu. Rozlišuje mezi *kombatantem* a *nekombatantem*. Terorismus navíc lze ještě rozdělit dle původce na státní (vládní) a nestátní terorismus (viz tabulka č. 5). V případě, že terorismus vzniká z popudu vlády, a to ať přímého nebo nepřímého, nebo některých jejích složek, a zpravidla se zaměřuje na eskalaci strachu mezi obyvateli a k potlačení politické opozice, v takovém případě lze hovořit o státním terorismu. Nestátní terorismus pak v sobě zahrnuje různé revoluční a povstalecké tendence, díky nimž se určitá skupina obyvatel snaží prosadit či vynutit své vlastní politické zájmy. Projevy terorismu pak dle Schmidova doprovázejí i (městské) guerillové boje (Schmid 2011: 170 – 174, 639).

Tabulka č. 5 Charakteristika nestátního a státního terorismu

Fenomén	Revoluční a sub-revoluční skupiny	Establishment
Dopad	Ekonomický, politický, sociální a psychologický	Ekonomický, politický, sociální a psychologický
Prostředí	Vnitřní prostor (městské revoluční skupiny) / Vnější (autonomní skupiny, nestátní revoluční aktéři)	Vnitřní (urbánní / rurální represe) / Vnější (ostatní státy / nestátní aktéři)
Cíle	Dlouhodobé - strategické objekty Krátkodobé – taktické cíle	Dlouhodobé – strategické objekty Krátkodobé – taktické objekty
Strategie	Primární i sekundární role v celkovém pojetí strategie	Primární i sekundární role v celkovém pojetí strategie
Způsoby	Široké spektrum schopností a technik	Široké spektrum schopností a technik
Organizace	Přirozená úroveň organizační struktury	Přirozená úroveň organizační struktury

Autor se pro účely ověření hypotézy související s politickým násilím, respektive terorismem, drží uvedené konsensuální definice terorismu, kterou chápe pro daný účel v případě Montoneros a Tupamaros jako tu nejvhodnější pro její tematickou ucelenost a Schmidovu vyčerpávající argumentaci. Navíc cílem práce není argumentace mezi dílčími přístupy k terorismu, ale analýza Montoneros a Tupamaros jako potenciálních teroristických organizací.

2.2.1 Militarismus jako předpoklad teroru

Vnitřní struktura guerill a jejich důraz na vojenství byla jednou z důležitých charakteristik obou městských guerill, která je od sebe odlišovala. Argentinské guerilly stavěly své struktury mnohem více na vertikalizmu, na hierarchii a autoritách (Rozhovor 1). Naopak cit pro kolektivní rozhodování uvnitř uruguayské guerilly měl pozitivní vliv na jejich pozdější ukotvení v demokratickém systému (Rozhovor 10). To Montoneros byli centralistickou organizací s jasnou vertikální strukturou *top-down*, v podstatě šlo o vojenskou organizaci, ve svém důsledku radikálnější ozbrojenou perónistickou organizaci. Oproti tomu byli MLN-T v porovnání s Montoneros daleko více decentralizovaní, kdy se navzájem samotná členská základna, která v letech největší slávy čítala několik tisíc jedinců, ani neznala. Míra demokratického rozhodování uvnitř MLN-T byla na daleko vyšší úrovni, struktura v porovnání s Montoneros byla mnohem více horizontálního charakteru. Organizace, která v sobě zahrnuje i takovéto pro-demokratické tendence, má pak přirozeně lepší předpoklad k úspěchu ve volebním boji (Rozhovor 3). To svým způsobem souvisí i s autenticitou jejich reprezentace. Jako reálné archetypy pro takové srovnání lze pak porovnat již bývalého prezidenta Uruguaye Josého Mujicu a současnou prezidentku Argentiny Cristinu Krischner. Tedy chudý prezident vs. zámožná panovnice (Rozhovor 2). Nadto argentinské guerilly měly malou šanci

na úspěch i z toho důvodu, že jejich cílem nebylo dodržování lidských práv, které byly významným faktorem pádu vojenské junty v 80. letech. Výsledkem jejich činnosti byl daleko více politický chaos než nastolení nového pořádku, s novými hodnotami a diskurzem, kam by země mohla směřovat (Rozhovor 9). Oproti tomu MLN-T mnohem lépe dokázali odhadnout své ambice, měli a dodnes mají silnější cit pro své politické akce a odhad jejich politického dopadu. To jim v průběhu minulosti, ale i dnes zajišťuje stálou podporu a důvěru mezi obyvateli. Na druhou stranu Montoneros byli mnohem častěji vnímáni jako teroristé, čímž o důvěru přicházeli (Rozhovor 2). Cit, trpělivost, vytrvalost a kontinuita politické práce MLN-T vedla postupně až do nejvyšších pater reálné politiky. V případě Montoneros žádná kontinuita neexistuje (tamtéž). Argentinské Montoneros podle všeho nebyly demokratickou organizací, respektive nebyly žádnou takovou organizací, která by měla demokracii mezi svými ideovými fundamenty. Vždyť jejich revolučním východiskem byl mimo jiné, vedle antiimperialismu, také antiliberalismus (Rozhovor 3). Navíc fašismus natolik ovlivnil argentinské guerilly, že s návratem demokracie v podstatě neměly co nabídnout. Společenská poptávka byla jinde. Oproti tomu v Uruguayi Tupamaros kontinuálně získávali popularitu, později navíc regulérní demokratickou cestou (Rozhovor 5). Svůj politický křest byl u mnoha Montoneros rámován tradičními a konzervativními hnutími jako Acción Católica či násilnou a krajně pravicovou Tacuarou, která byla inspirována španělskou Falangou, a to včetně jejich zakladatelů Fernanda Abala Mediny a Carlose Gustava Ramuse nebo Rodolfa Galimbertiho, budoucího lídra Juventud Peronista, který byl otevřeným sympatizantem Tacuary, či Darda Caba, který vedl skupinu nacionalistických katolíků (Gillespie 2011: 98 - 99). Přestože Montoneros formálně uplatňovaly spíše koncept demokratického centralismu, aby mohly ospravedlnit hierarchii své organizační struktury v čele řízení vojenského aparátu a v kontrolních funkcích, ve skutečnosti měly nízkou nebo dokonce žádnou formu kolektivního rozhodování, která je, alespoň teoreticky, základem jakékoli demokratické organizace (Giussani 1984: 68-69).

Naopak armádní styl organizace připomínaly uniforma nebo například zcela zřetelný nacionalismus vyjádřený národními modrobílými barvami a vlajkami. Hesla, kterými se Montoneros veřejně prezentovaly, nezřídka kdy proklamovala vedle nacionalismu - *patria*, i jistou formu totalitní mobilizace organizace:

Todo o nada! (Vše nebo nic!)

Todos somos Perón! (Všichni jsme Perón!)

Perón o muerte! (Perón nebo smrt!)

Být členem perónistického hnutí bylo vůbec otázkou totální identifikace s Perónem a Perónovou Argentinou (Gillespie 2011: 52). A protože Montoneros bylo koncem roku 1970 pouze dvacet, struktura byla velmi neproporcionální, ale naznačila ambice a také první náznaky přesvědčení, že úspěch rovná se rozšíření vojenského a politického aparátu společně s velkým vůdcem. Tento *aparatus*, který měl posílit jádro guerill, se sám stal součástí hnutí, stal se dokonce byrokracií a vůbec systémem autoritářského vertikálního velení Montoneros. Toto autoritářství, částečně dědictví organizací, ke kterým několik členek a členů Montoneros patřilo, bylo zcela přijatelné v perónistických kruzích (tamtéž: 141).

V případě Montoneros šlo tedy v podstatě o politicky mobilizovanou vojenskou organizaci, která měla za cíl prosadit perónismus všemi prostředky. Militarismus Montoneros byl nejen propracovanou strategií v koncipovanou revoluci prostřednictvím vojenské operace, ale také styl, liturgie, způsob života. Vojenské pozdravy, vojenské pochody, vojenské uniformy a jazyk, který sužoval vojenský žargon, a v neposlední řadě i způsob, jak se odlišit a zároveň opovrhnout občanským-civilním davem. Když se pak v roce 1976 organizace chtěla transformovat v politickou stranu, mnozí tuto snahu chápali jako odmítnutí militarismu. Avšak stal se pravý opak. I přes nový název se nově vzniklá organizace s politickými ambicemi asimilovala ve vojenskou strukturu (Giussani 1984: 66). Zřetelná převaha vojenské akce – militaristického přístupu na politiku

Montoneros obecně, převaha ilegálních akcí nad legálními, avantgarda namísto masového hnutí, to vše nevyhnutelně vedlo k jedinému – Montoneros se stali elitářskou, ultra-centralizovanou, militaristicky autoritářskou organizací. Vnitřní demokracie byla nahrazena rozhodnutím nejvyšších orgánů a striktní hierarchií vedení, bojovnic a bojovníků, aktivistek a aktivistů, sympatizantek a sympatizantů a zbytku společnosti, která byla redukována na pouhé užitečné agenty. Militarismus ovlivňoval životní styl, jejich rétoriku, dokonce měl vliv i na jejich vnímání spravedlnosti, kde trest smrti měl své specifické postavení. Militarismus měl vliv na každodenní rituály a jejich úroveň. Jak již bylo řečeno, militarismus se zkrátka stal jejich povinností, totálně se promítající do veškerých úrovní života každé členky a každého člena Montoneros (Sebreli 2004: 392).

Během politického uvolnění mezi lety 1972 a 1976 neuspěli sami peronističtí představitelé a představitelky v případě vlastního institucionálního posílení. V lednu 1972 byla PJ znovu legalizována a vyvolání federálních voleb, vyhlášených poprvé od roku 1955, zapříčinilo potřebu vytvoření silné a strukturované volební jednotné strany. Nakonec se tak stalo díky stranickému kongresu v červnu 1972. Jenže v praxi tuto skutečnost, a tím pádem i její politické aktivity nebrala většina významných postav tehdejšího hnutí, především z JP a Montoneros, ale i PJ, vážně. Dokonce lze hovořit o tom, že JP a Montoneros aktivně vystupovali proti volební politice strany a i proto se mnoho jejich aktivních členek a členů nikdy nestalo členkami a členy PJ (Levitsky 2005: 60).

V průběhu demokratické tranzice se tak skupina Montoneros logicky dostala naprosto mimo chtěný diskurz a to nejen cíli, ale i způsobem, jak své politické cíle chtěla dosáhnout. Jinými slovy, většinová argentinská společnost ve svém způsobu vnímala guerilly jako nezpochybnitelnou součást historického období, za kterou chtěla udělat tlustou čáru. Argentinské guerilly byly tak širokou veřejností vnímány pouze jako epizoda politického vývoje v zemi.

Tupamaros oproti argentinským městským guerillám vykazovali mnohem větší cit pro demokratické metody. Sama

organizace MLN-T byla oproti Montoneros daleko více organizována horizontálně a decentralizovaně (srovnej Garcé 2006: 182 a Gillespie 2011: 426). Garcé (2004: 31) dokonce pro zdůraznění decentralizace MLN-T hovoří o „organizované neorganizovanosti“. Tento fakt dokládá i skutečnost, kdy i přes ztrátu – zatčení hlavy Tupamaros Raúla Sendica v roce 1971, tělo – organizace MLN-T pokračovala v operacích s dobrými výsledky, včetně únosu britského velvyslance Sira Geoffreyho Jacksona a velkolepého úniku stovky tupamaros⁴⁷ z vězení ve městě Montevideo (Roper a Prince 1974: 52). Veškeré orgány organizace včetně řídicích byly kolegiální, neexistovaly žádné "posvátné krávy", nedotknutelné osobnosti, výjimky. Rizika a strádání byly stejné pro všechny (Actas Tupamaras 1989: 42 – 43; Huidobro 1988b: 77 - 81).

Naprostá většina členek a členů MLN-T neměla vazby na militaristické organizace, ale naopak přicházela ze zcela civilních sektorů – od farmářů přes univerzitní studentstvo a profesorský sbor až po dělníky s převážně technickým zaměřením. V některých případech šlo i o příbuzné vládních představitelů (Moore 1978: 21). Celkem 54 členek a členů hnutí, kteří byli zadrženi mezi lety 1966 a 1969, bylo povoláním 39 % studentek a studentů, 22 % pracujících v profesních a technických odvětvích, 32 % osob pracujících v zemědělství nebo v manufaktuře a 7 % žen v domácnosti, vojáků a nezaměstnaných. S rokem 1972 pak počty zatčených studentek a studentů klesly přibližně o 50 %, naopak o 50 % stoupl počet zatčených pracujících v profesních a technických odvětvích (Porzencanski 1973: 29; Moss 1971: 17). MLN-T verbovalo například touto proklamací: „*MLN pokračuje v „náboru“ kvalitních aktivistek a aktivistů ze všech lidových oblastí, nevynechajíc jediné pracoviště, tak, aby aktivisté a aktivistky zahrnovali celou pracující třídu, studenty, všechny lidi. To je jedna z rolí naší průkopnické organizace; získat masy, jež vybudují novou politickou stranu.*“ (MLN-T in Los

---

⁴⁷6. září 1971; z věznice Punta Carreta uteklo ručně vykutaným 45 m dlouhým podzemním tunelem 111 vězněných Tupamaros.

Libres 1971: 12).

Stát se součástí hnutí nebylo navíc úplně snadné a zahrnovalo v sobě nutnost projít sofistikovaným branným systémem. Člověk byl podroben důkladnému vyšetření včetně vyčerpávajícího reportu o jeho nejbližším okolí, jeho životě a dosavadních aktivitách včetně dodání referencí od již prověřených osob. Nešlo ani tak o autoritářský přístup organizace a/nebo ideologickou čistotu žadatele či žadatelky o členství v hnutí, jako spíš o bezpečnost, která byla přirozeně za daných okolností naprosto klíčovým faktorem pro přežití a fungování samotné organizace. Po kladném přijetí dostala daná osoba první úkoly, zejména technického rázu, společně s paramilitantním výcvikem. Pokud byly výcvik i úkoly splněny, došlo k zapojení do dalších akcí s vyšší mírou zodpovědnosti (Porzencanski 1973: 35). To pak souviselo s přidělením ke konkrétní buňce. Buňka byla základním kamenem organizace. Každá buňka disponovala názvem – jménem, zpravidla zděděným na počest některého usmrčeného tupamara a byla složena alespoň ze dvou lidí (Huidobro 1988b: 77). Je známo, že nejelitnější buňka MLN-T pak nesla symbolicky jméno Che Guevary. Většina buněk operovala nezávisle v počtech 4 až 6 lidí, kteří navzájem neznali svá občanská jména, pouze pseudonym či *nom de guerre*. Každá buňka pak měla svého určeného vůdce, který se mohl setkávat s ostatními vůdci a plánovat společnou strategii. Buňky se tak mohly organizovat v tzv. kolonách, ve kterých se společně zaměřovaly na specifitější cíle a úkoly. Některé kolony se tak specializovaly na shromažďování zpravodajských informací, poskytování dodávek potřebného materiálu, náboru nových lidí, paramilitantní aktivity, výcvik atp. Jedna kolona tímto způsobem dokonce zajišťovala kompletní lékařské služby v útrobách Montevidea (Moore 1978: 23).

Nejvyšším výkonným orgánem MLN-T pak byla Výkonná rada, která rozhodovala o veškerých důležitých krocích organizace, včetně dlouhodobé strategie a ideologického směřování. Výkonná rada pomáhala zakládat, ale i rušit buňky i kolony, byla v kontaktu se všemi vedoucími jednotlivých buněk (Hodges a Shannab, Elias 1972: 284). Struktura MLN-T tak měla velmi blízko ke klasické

demokratické politické straně, nadto stále dávala velký prostor individuálnímu rozhodování uvnitř buněk, které byly základním strukturálním kamenem organizace. Navazovala na demokratickou uruguayskou tradici a typickou konsensuální politickou kulturu. Nakonec i samotná organizace byla i veřejností vnímána celkově pozitivně. V počátcích si jejich akce vydobily nálepku Robona Hooda, kdy Tupamaros přepadávali bohaté a chudým rozdělovali kořist, ale i toto se postupem času měnilo. Celková strategie hnutí se přetváří začátkem 70. let. V roce 1971 jsou veřejností natolik akceptováni, že jsou některými vnímáni dokonce jako alternativa vůči oficiální vládě Uruguaye, ne-li de facto vládou. Přestože se stále dopouští kriminální činnosti jako vykrádání bank za účelem hospodářského udržení organizace, původní obraz dobrosrdečného Robina Hooda začíná být nahrazován něčím serióznějším. Když Tupamaros unesli hlavního státního žalobce Guida Berra Oribeho, a poté ho takřka veřejně odsoudili za „nesrovnalosti“ v jeho kanceláři, získali občanky a občané Uruguaye pocit, že ona alternativa vůči regulérnímu vládnutí dělá vskutku to, co by regulérní vláda měla dělat – zajistit funkčnost a efektivitu právního státu. MLN-T se dokázali prezentovat v podstatě jako oficiální strážci ústavního pořádku. Jejich křížový výslech Oribeho byl nahrán a ihned nato zveřejněn. Oribe byl MLN-T, obrazně řečeno, vydán k jejich nejvyšší autoritě, tj. „Lidovému tribunálu“, kde své aktivity musel obhájit (Roper a Prince 1974: 22).

Míra takové demokracie uvnitř samotných guerillových organizací pak měla bezpochyby přímo úměrný vliv na usazení se v pozdějším demokratickém systému a klasickém volebním systému. Úspěch nedemokratické organizace, navíc vně politického systému v demokratické tranzici, by byl svým způsobem naprosto jedinečným. Diskurs perónismu nikdy nezdůrazňoval demokracii, ale nacionalistickou revoluci, kterou vnímal jako národní osvobození (Ansaldi a kol. 2008: 222). Naopak dosažení demokracie byly zřetelné politické cíle ukotvené v dokumentech Frente Amplio, široké politické aliance založené v roce 1971, která se tentýž rok před volbami

přihlásila k programu MLN-T Revolučně demokratické vlády. Ten MLN-T představili veřejně v květnu roku 1971 před zářijovými volbami 1971. FA stála na účasti téměř absolutní většiny stran demokratické levice: nezávislých, socialistů, komunistů, sociálních demokratů a odštěpených frakcí dvou tradičních stran: vládnoucí *Partido Colorado* (PC) a opoziční PN-B. V dubnu roku 1971 se FA už těšila veřejné podpoře kolem 30 %. To mimo jiné vedlo k pozastavení činnosti paramilitantních aktivit MLN-T ve prospěch demokratických voleb a politická reprezentace MLN-T vstoupila do FA. Utkat se o politickou moc ve volbách (Ansaldi a kol. 2008: 226; Moore 1978: 59 - 60). Volby ale přesto nakonec drtivě vyhrává kandidát Colorados Juan M. Bordaberry. V tomto kontextu se pak za vinu obecně dává tradiční uruguayský bipartismus (de Sierra 1992: 15) a strach z radikalizace politiky nalevo a s tím spojená i diskutovaná vojenská intervence Brazílie, tzv. *Operación 30 horas*⁴⁸.

Tabulka č. 6 Politická kultura guerill

Montoneros	MLN-T
Vertikální struktura organizace	Horizontální struktura organizace
Důraz na hierarchizaci moci	Důraz na decentralizaci moci
Minimální kolektivní rozhodování	Maximální možné kolektivní rozhodování
Silný oficiální vůdce organizace	Žádný oficiální vůdce organizace
Autoritářská kultura	Demokratická kultura

Argentinské guerilly ani jejich politické ambice nedosáhly znovuzrození i proto, že jejich praktický dopad v reálné politické aréně v 60. a 70. byl v podstatě jen chaos a násilí. Současně je nutné konstatovat, že významným fenoménem, který deklasoval a

---

⁴⁸Připravovaná vojenská zahraniční intervence Brazílie do Uruguaye v rámci širšího kontextu Operace Condor v případě, že by FA převzala v zemi moc a pokusila se zavést radikálně levicovou politiku, nesla název dle počtu hodin, kolik si brazilská armáda spočetla k zapotřebí, totálně vojensky získat pod kontrolu celou Východní republiku Uruguay (Moore 1978: 60; Krischke).

delegitimizoval vládnutí vojenské junty, bylo masové a zcela bez obalu prokazatelné porušování lidských práv. Jenže ani argentinské guerilly nebyly schopny se svézt na této vlně, naopak svým způsobem byly spoluodpovědní za stav lidských práv Argentině. I ony se totiž v rámci svých aktivit často schylovaly k praktikám, které lze označit za porušování lidských práv a to v daleko větší míře, než v případě MNL-T (Rozhovor 9).

Svou úlohu pro pozdější politický úspěch sehrála i jistá míra politické šikovnosti, citlivosti či promyšlené trpělivosti (Rozhovor 2). Tyto faktory je samozřejmě poměrně těžké definovat a doslova dokázat. Důkazem ale může být na jedné straně kontinuální úspěšnost se vzestupnou tendencí MLN-T kulminující s úspěšnou tranzicí v politickou stranu a krkolomné, demagogické a naprosto necitlivé kroky Montoneros na straně druhé, jež si vysloužili u mnoha svých spoluobčanů nálepku teroristické organizace, která se nakonec neměla šanci etablovat v demokratickou politickou sílu. Jejich tranzice v regulérní politickou stranu se rovněž nepovedla právě kvůli jejich přílišné vnitřní militaristické struktuře, která se logicky dostává v demokratickém pořádku na samý okraj zájmu společnosti. Samotná struktura organizace a její směřování vůbec, pak částečně souvisí i s věrohodností politických předáků jednotlivých guerillových skupin. Totiž nakolik proklamované cíle jsou schopni sami věrohodně reprezentovat. Zatímco uruguayský bývalý prezident José Mujica žije v relativní skromnosti, respektive v takové skromnosti, jakou mu prezidentská důstojnost umožňuje, Cristina F. Kirchner, která má rovněž určitou zkušenost s Montoneros, žije v panovnickém luxusu typickým pro latinskoamerické caudillos a to přesto, že prosazuje pro-sociálně laděnou politiku. Tyto paradoxy mohou mít rovněž vliv na úspěch, i když se evidentně promítají spíše zpětně nebo v dlouhodobějším horizontu (Rozhovor 2).

Dalším výrazným rozdílem mezi MLN-T a Montoneros a potažmo dalších argentinských guerill je kontinuita jejich politické práce. V případě MLN-T dovedla taková kontinuita jejich lidí až k prezidentskému mandátu. José Mujica se může právoplatně cítit jako

ideální představitel takové kontinuity: guerilla – vězeň – propuštěn vrací se do politického života – poslanec – senátor – prezident. To platí pro MLN-T obecně, prostřednictvím vlastní transformace v demokratickou politickou stranu, tedy organizaci nebojící již se zbraní v ruce, ale v reálné demokraticky soutěživé politické aréně skrze všeobecné volby. Oproti tomu Montoneros žádné reálné politické úspěchy, tedy pokud nepočítáme návrat Peróna k moci v roce 74 a několik zavražděných významných oponentů, ve své sbírce nemá. Navíc jejich aktivita končí mezi lety 1976 – 79. Od návratu k demokracii se argentinské guerilly integrují pouze individuálně a to ještě v mizivých počtech do zavedených politických stran, zejména pak do PJ, kde samozřejmě také sbírají úspěchy. Avšak tyto úspěchy již nejsou tolik spojeny s jejich guerillovou minulostí jako spíš s aktuálními politickými proklamacemi a charismatem jednotlivců (Rozhovor 1; Rozhovor 2; Rozhovor 3; Rozhovor 6; Rozhovor 9; Rozhovor 10).

Historicky silná pozice populismu v Argentině mimo jiné zabránila rozvoji konkrétnějších ideologií, které navíc často byly východiskem pro guerillové hnutí po celém jihoamerickém kontinentě. Montoneros a další perónisticky laděné guerillové organizace se tak utápěly v mantinelech populistického perónistického masového hnutí za návrat velkého vůdce. Ostatní argentinské guerilly, jako například ERP, byly v jejich stínu a nikdy nezískaly takovou podporu, jako zmínění perónisté, do kterých se v průběhu integrovaly i jiné guerillové skupiny a po vzoru perónismu vytvářely masové hnutí (Rozhovor 8). V Uruguayi nikdy populismus nezaznamenal úspěch, naopak demokratická uruguayská tradice přesahovala hranice celé Jižní Ameriky a tak MLN-T mohli snázeji kultivovat vlastní ideologické ukotvení a světonázor, který ale nebyl v rozporu s demokratickou společností.

2.2.2 *Teror vs. politická práce: Montoneros*

Vývoj násilné kampaně Montoneros úzce souvisí s množstvím společenské podpory, o které se skupina byla schopna v průběhu let 60. a 70. opřít. Nesouhlas společnosti vůči argentinskému režimu a její široká dohoda s cíli guerill (návrat Peróna k moci) byly pro Montoneros velikou podporou. Relativní úspěch Montoneros v prvních fázích boje a pozdější porážku lze analyzovat ve světle jejich společenské podpory, která se odvíjela právě od jejich politik a nakonec i od vnitřní organizace skupiny (Le Blanc 2012: 72). Mezi faktory, které dle Le Blanca zásadně ovlivnily následnou společenskou podporu Montoneros, patřilo užití násilí jako hlavní forma boje Montoneros. Totiž v raných fázích jejich kampaně byly veškeré ozbrojené aktivity Montoneros extrémně selektivní s jasným a srozumitelným politickým podtextem. Smrtící útoky byly limitovány pouze na představitele režimu. Avšak postupem času, jak se kampaň Montoneros vyvíjela a násilí začalo být prudce nevybíravé, stala se totální válkou s bezpečnostními složkami státu, během níž docházelo k usmrcení i nevinných lidí. Kampaň Montoneros tak krok za krokem podřídila veškerou politiku ozbrojenému boji a tím guerilly ztratily podporu mezi politicky orientovanými aktivistkami a aktivisty. Jinými slovy, tato vlastní politická porážka Montoneros posléze vedla i k porážce v ozbrojeném boji, jelikož ozbrojený boj a násilí postrádaly jakoukoli širší politickou podporu.

V počátcích byly ozbrojené akce Montoneros svojí charakteristikou ve využití násilí a teroru výlučně selektivní, zejména v případě lidských cílů. Pro Montoneros v této fázi šlo o cíle, které měly politickou nebo symbolickou hodnotu. Avšak postupem času, zejména pak po roce 1975, Montoneros podřídili veškeré politické cíle vojenské činnosti. Měli totiž pocit, že „*vojenské akce [byly] vždy (...) nadřazenou formou boje k dosažení moci*“ (Evita Montonera 1975a). Montoneros věřili, že „*politická moc se získá pouze prostřednictvím vojenské síly*“ (Evita Montonera říjen 1975b). Jejich vojenské útoky jako takové byly interpretovány jako údery proti nepříteli a tím ztratili

nebo lépe zřekli se svého předchozího politického poselství, které v počátcích charakterizovalo jejich politickou kampaň. Vysoce profilované útoky, mezi něž patřily kupříkladu únosy podnikatelů Jorgeho a Juana Borna či zavraždění šéfa policie Alberta Villara, byly najednou nahrazeny libovolnými a současně četnými nevybíravými útoky na policisty (La Prensa 1974a). Montoneros jakoby začali vést válku pouze s bezpečnostním aparátem, která ale zcela zastínila jejich revoluční poselství a původní cíle. V roce 1975 dokonce organizace Montoneros prohlásila, že policisté jsou jejich cílem bez rozdílu (Moyano 1995: 61). Promyšlené a selektivní násilné akce, které montoneros prováděli v první fázi svých aktivit, vytvořily později cestu k náhodným útokům bez zjevného politického poselství. Tím postupně ztráceli širokou podporu veřejnosti, které se mohli zpočátku těšit. Totiž v revoluční válce, jak tvrdí Guillen (2005), dokonce i úspěšné ozbrojené útoky jsou zbytečné, pokud za nimi nestojí zřetelné politické poselství, které je schopné mobilizovat masové povstání proti státním vojenským složkám. A to se v případě Montoneros po roce 1975 z její formy boje zcela vytratilo.

Radikální upevnění politického násilí a teroru ze strany Montoneros způsobilo rozsáhlé rozčarování a zásadně narušilo jejich veřejnou podporu. Umírněné členky a členové hnutí se postupně začali od Montoneros odvracet, čímž ale došlo ještě k posílení radikálně militaristických kruhů uvnitř organizace. Tento začarovaný kruh násilné konfrontace, radikalizace a rozpadu všeobecné podpory jejich vlastní členské základny se stal pro Montoneros fatálním. Della Porta (1995) v takových případech říká, že mezi rostoucí konfrontací mají masová hnutí tendenci se zmenšovat, zatímco menší skupiny se začnou naopak radikalizovat. Montoneros pak v tomto ohledu nebyli výjimkou.

Ve chvíli, kdy Montoneros stanovila svoji prioritu ozbrojeného boje a tedy násilí a teroru, odcizila se tím od společnosti. Aby zvýšila bezpečí svých ještě stále věrných členek a členů, docházelo k masivnímu stěhování do jiných lokalit či k zavírání tradičních klubů, ve kterých se scházeli, a kde měli možnost konfrontovat a diskutovat

své politické cíle s širším obecnstvem. Tím došlo k oslabení vztahu mezi Montoneros a společností, k oslabení jejich nenásilné politické propagandy, což mělo za následek výrazné snížení schopnosti mobilizace. Jedním z takových důkazů odstříhnutí se od masového protivládního protestu je pak zjevný neúspěch politik Montoneros v případě generální stávky v polovině roku 1975, která v žádném případě nevyústila v jednotnou podporu ozbrojeného boje Montoneros (Terragno 2005). Montoneros naprosto nedokázali využít tehdejší politické krize a masové protivládní mobilizace široké veřejnosti. Militarizace politického konfliktu a uzavření politického prostoru pro revoluční perónismus jen urychlilo odcizení Montoneros od společnosti. Avšak další pokusy o militarizaci a rozvoj milicí v rámci nově vzniklého krátce fungujícího Autentického perónistického hnutí (Evita Montonera 1976a) se neseťkaly s kladným přijetím (Evita Montonera 1976b).

Vojenské operace Montoneros bez evidentního a srozumitelného politického poselství ztroskotaly nejen v případě získání široké podpory veřejnosti, ale rovněž už ani neměly výrazný vliv na oslabení argentinského režimu. Jejich akce byly dokonce čím dál kontraproduktivnější a naopak vedly k posilování bezpečnostních opatření v zemi a operací represivních složek včetně armády. Militarismus a zejména páchané vojenské násilí bez ucelené politické strategie přispělo k vlastnímu konci Montoneros. Zkrátka Montoneros skrze tuto cestu nedokázali získat potřebnou společenskou podporu. Nebyly to ani tak útoky samotné, které zapříčinily porážku Montoneros, jako spíš ozbrojené násilí a teror bez srozumitelného politického cíle.

2.2.3 Teror vs. politická práce: MLN – Tupamaros

Členská základna Tupamaros, která se v „tichosti“ organizovala mezi lety 1962 a 1966, byla postavena na široké

ideologické základně. Ač šlo od počátku o politicky aktivní hnutí, vyhýbali se filozofickým rozmíškám, protože předním cílem byla přímá akce založená na spolupráci frustrovaných aktivistek a aktivistů všech opozičních politických přesvědčení. MLN-T zahájilo guerillovou ofenzivu během prvních měsíců po volbách v roce 1966, která trvala až do konce roku 1971, kdy se hnutí bojem vyčerpalo. Jinými slovy, do chvíle, kdy vedoucí jádro hnutí bylo poraženo – uvězněno, uteklo do exilu nebo bylo v některých případech zabito vládními ozbrojenými složkami. MLN-T své operace soustředilo v Montevideu, kde žije více jak polovina obyvatel Uruguaye. Uruguayské hlavní město se složitou infrastrukturou, výškovými budovami a širokými ulicemi jednoduše poskytovalo guerillám ideální útočiště. Přepadávání bank, kasín, továren a dalších symbolů horních vrstev společnosti a imperialismu USA bylo pro Tupamaros primárním cílem. Guerilly z MLN-T od počátku usilovaly o vybudování politického uvědomění, které vycházelo z teze, že tradiční mocenské struktury Uruguaye byly zkorumpovány a tím pádem dalece poškozeny, za možným stadiem opravy. Měly za to, že jedinou cestou k nápravě je jejich úplné zničení (Woodruff 2008: 2).

Přestože akce MLN-T byly považovány spíše za subverzní, tedy ve větší míře ilegální než legálně politické, průzkumy veřejného mínění a osobní výpovědi ukázaly, že popularita Tupamaros se na konci let 60. a začátku let 70. ustálila (Tricontinental 1970a). Parlamentní volby v roce 1971 ukázaly ještě další ukazatel poptávky široké veřejnosti pro reformy. Konkrétně, že popularita levicové koalice FA stoupala prudce vzhůru a stala se nadějí pro uruguayskou dělnickou třídu, která se tak mohla stát náležitým soupeřem pro tradiční oligarchii v zemi. Rok 1971 se stal zásadní fází pro revoluční hnutí a jeho další rozvoj. V průzkumech (Moore 1978) FA dosahovala stejných ne-li vyšších preferencí než tradiční politické strany Colorados a Blancos. MLN-T během volební kampaně absolutně anulovali své přímé ozbrojené akce a naopak běžnou občanskou politickou prací podporovali FA. Tím se de facto nadobro odvrátili od filozofie guerillové taktiky, pro kterou jim byl inspirací kupříkladu

Carlose Marghella⁴⁹ a dali tak vládním silám možnost k reorganizaci (Woodruff 2008: 2).⁵⁰

Když 7. prosince 1967 zemřel prezident Gestido, zveřejňují o den později Tupamaros v levicovém časopise *Epoca* tzv. *Carta abierta de los Tupamaros a la policía* (Otevřený dopis Tupamaros policii). Text dopisu Tupamaros efektivně oznámil samotnou existenci hnutí a jeho záměry, které byly především násilnického charakteru. MLN-T v něm doslova deklarovalo: „*Umístili jsme sami sebe mimo zákon, protože to je jediná čestná forma akce v případě, kdy právo není stejné pro každého.*“ A dále: „*Čas povstání nadešel (...) nemůžeme být hodni Uruguaye, ani důstojnými Američany⁵¹, nemůžeme být hodni sami sobě, pokud nebudeme poslouchat hlasy svědomí, které nás den co den volají k boji,*“ (MLN-T in Martin Weinstein 1975: 121).

Od roku 1964 zakladatelé MLN-T aktivně rekrutují z řad ideologicky různorodých proudů politicky angažované společnosti, a následné dva roky se hnutí Tupamaros uchyluje relativně do pozadí. Akce MLN-T jsou redukovány na získávání zdrojů a to nejen lidských, ale i materiálních a finančních. Jsou to ale rovněž roky, kdy dochází k rozhodujícímu přesunu guerillových aktivit z vnitrozemí do rostoucího Montevidea.

---

⁴⁹Maringhellův Minimanuál městské guerilly (1969) toto téma konkrétně pokrývá. Dva základní cíle byly podle Marighella „fyzická likvidace“ policie a ozbrojených sil a „vyvlastnění“ bohatství vlády, kapitálu a všech imperialistických zdrojů, s cílem zajistit si finanční prostředky pro guerillový boj a udržení revolučních bojů. Marighella pak doslova žádá „zaútočit na takovou formu volební frašky (...) městská guerilla se musí stát více agresivní a násilnou, aniž by došlo k omezení sabotáží, teroristických akcí, vyvlastňování, útokům, únosům, poprav, atd.“; Naopak Che Guevara ve svém manuálu Guerillová válka (1960) píše: „Tam, kde vláda má přijít k moci skrze jakoukoli formu lidového hlasování, a udržovat alespoň zdání ústavní zákonnosti, guerillové ohnisko nemůže být podporováno, protože možnosti pokojného boje dosud nebyly vyčerpány.“

⁵⁰Krátce po volbách, ve kterých vítězí Bordaberry, prezident vyhlašuje stanné právo a MLN-T válku.

⁵¹Američané jakožto občanky a občané všech států obou Amerik nikoli pouze USA (pozn. autora).

Jejich urbánní aktivity mimo jiné ukazují, že studovali francouzský odpor proti nacistické okupaci a městské prvky alžírského odboje (Tricontinental 1970a: 8). MLN-T věnovalo dostatek času přípravám v záloze, kdy docházelo k širokému spektru vzdělávání v boji a tréninkům, důslednému plánování včetně sledování vybraných cílů až do vhodného okamžiku v roce 1967, kdy došlo k jejich odvážnému coming outu.

Woodruff (2008: 14) v této souvislosti vyzdvihuje jejich pečlivou přípravu a rozmyšlení akcí tím, když konstatuje, že Tupamaros byli v Uruguayi, jakožto hlavní revoluční guerillová síla v zemi, opravdovými *indigenas*. Jinými slovy, uruguayská bohatá demokratická historie nikdy nebyla ztracena ani v rámci jejich revolučního (ozbrojeného) boje. Dokonce i ty nejpovrchnější analýzy jejich strategie a taktiky ukazují, že si Tupamaros velmi silně uvědomovali, a to od samého začátku, že jedním z nejdůležitějších aspektů jejich kampaně je důležitost opodstatnění a odůvodnění veřejnosti jejich násilný ozbrojený boj a to včetně těch prostředků, které lze označit za mimoústavní, jimiž usilovali o zpochybnění uruguayské vlády. Stručný otevřený dopis, kterým se v roce 1967 MLN-T představilo veřejnosti, byl právě jedním z důsledků tohoto uvědomění. Guerilly v něm dokázaly vykreslit jasný rozdíl mezi čistě kriminální činností a tím, čím se zavázali MLN-T. Tím, že sami sebe otevřeně a vědomě postavili mimo legalitu, kterou vnímaly jako tu, která „brání falešné zájmy menšiny v neprospěch většiny“, dosáhli Tupamaros pochopení veřejného mínění. Doslova si vytvořili, ve společenském pojetí, autonomní výklenek pro vlastní legitimitu (National Liberation Movement 1975).

MLN-T dbalo zvýšené opatrnosti v případě vytváření nevinných obětí a naopak, aby jeho ozbrojené akce získávaly širokou morální podporu. Tupamaros dokázali sami na sobě pečlivě šlechtit kult Robina Hooda (Moore 1978; Rozhovor 2). Nakonec, neexistuje lepší údaj v případě jejich pevné veřejné popularity, než v jejich překvapivě nízkém počtu obětí. Eduardo Rey Tristán ve svém výzkumu dochází k závěru, že za sedm let aktivit je MLN-T

odpovědné *pouze* za 40 úmrtí (Tristán 2005: 341). Dalo by se říct, že zatímco současná představa městského terorismu nezapomíná zahrnout sebevražedné bombové atentáty a nevybíravé raketové útoky, Tupamaros jakoby patřili čistě do své vlastní „uruguayské“ kategorie bojovníků (Rozhovor 2).

Zcela základním způsobem komunikace MLN-T s veřejností, vedle zjevných násilných a ozbrojených akcí, bylo pak prostřednictvím nepravidelných stručných politických manifestů. Během různorodých příležitostí nechávali Tupamaros kolovat dovnitř široké veřejnosti různé typy propagandistických materiálů. Často šlo také o kvazi-rozhovory s členy MLN-T, ve kterých vysvětlovali motivy a cíle svého konání. Jinými slovy, cílem propagandistické kampaně MLN-T byla srozumitelná deklarace změny, o kterou MLN-T usilovalo, stejně jako poukazování na tehdejší problémy, kterým Uruguay v hospodářských, společenských a kulturních otázkách procházela, a za které vinila oligarchii. Jedním z takových příkladů propagandy MLN-T je například událost z 8. října 1969 v montevidejském předměstí Pando. Poté, co Tupamaros obsadili policejní a požární stanici a dvě banky, nechali na místě letáky, na kterých vyjmenovali trestné činy spáchané oligarchií proti lidu a zveřejnili jejich záměr reagovat akcí proti vládní represí.⁵² Taková propaganda pak akcím Tupamaros dodávala politickou transparentnost a srozumitelnost, a tím v očích široké veřejnosti i legitimitu.

Zatímco loupeže bank a kasín přinášely MLN-T velké sumy peněz, ze kterých pokrývali svoji činnost, účel některých dílčích vloupání byl naopak získat kompromitující materiály – dokumenty a finanční záznamy na vládní garnituru. Záměrem bylo především

---

⁵² „Svoboda myšlení neexistuje. Oni zrušili denní tisk, zavřeli soudy a zrušili politické strany; Parlament je k ničemu. Stovky vězňů plní žaláře a kasárny. Propouštění na základě politického posudku vede stovky rodin k chudobě a hladovění . . . tváří v tvář této situace jsou východiskem pouze dvě cesty: být zticha a akceptovat situaci, anebo povstat a odporovat. My sami se, teoreticky i aktivně, řadíme k druhé možnosti . . . Také můžeme odcizovat svobodu těm, co jsou viní za současnou situaci,“ (Tricontinental 1970b).

odhalování korupce a podvodů spáchaných oligarchií. Jiné bombové útoky a sabotáže zase měly za cíl primárně obtěžovat a zmást vládní a imperialistické cíle (Actas Tupamaras 1989; Garcé 2006; O'Sullivan 1986).

Po roce 1970, přímo úměrně se zvyšováním míry státní represe, dochází i k eskalaci násilí ze strany MLN-T. V dubnu tohoto roku Tupamaros spáchají vůbec první vraždu, když samopalem zastřelí šéfa tajné policie Hectora Morana Charquero (Núñez 1970; 47). S počátkem roku 1971 členství MLN-T dosahuje nejvyšších čísel kolem 1500 aktivních členek a členů, což je opět jistým důkazem, že i přesto, že docházelo k eskalaci násilí, byl motiv promyšleného a selektivního násilí ze strany Tupamaros srozumitelný a nacházel stále rostoucí popularitu.

V roce 1971 se dostává na scénu a mobilizuje opozici FA, vynakládá obrovské organizační úsilí v přípravách na volby. MLN-T si uvědomují, že zaměření koalice na volby není nikterak v rozporu s cíli hnutí, a že reprezentuje, respektive nabízí „*důležitý pokus spojit všechny síly, které usilují o porážení oligarchie,*“ (Tricontinental 1971). Rozhodnutí respektovat volby bylo ale, dalo by se říct, v totálním rozporu s jejich dříve vyjádřenými preferencemi ve formě násilí nad volbami. Tím zrazují jak Marighella, tak z části i Che Guevary revoluční teorie.

FA ve volbách 1971 získala nakonec 18 % a 304 275 hlasů, což v důsledku znamenalo pětikrát více hlasů, než v případě široké koalice FIDEL v roce 1966 (Weinstein 1975). 14. dubna 1972 Tupamaros zahájili závěrečnou ofenzívu. Zavraždili čtyři představitele bezpečnostních složek (policie). Reakce státu netrvala dlouho, prezident Bordaberry vyhlásil stav vnitřní války, což mu umožnilo plně využít schopnosti armády a národní police (Tricontinental 1972). Plně nasazené vojenské odpovědi státu už ale MLN-T, i kvůli již uvězněným několika klíčových členů hnutí, nedokáží čelit a ztrácejí schopnost další ozbrojené reakce. Veškeré koordinované aktivity pod hlavičkou MLN-T tím pádem končí a to až do vyhlášení amnestie v roce 1985.

2.3 Analýza politické práce na případu Montoneros a MLN – Tupamaros

Výzkumnou otázkou analýzy politické práce v případě Montoneros a MLN – Tupamaros je, zda v obou případech docházelo k artikulaci, sjednocování společenských zájmů a mobilizaci společnosti i jinou, než ozbrojenou cestou. Tedy takovou, která je v období demokratické tranzice nutná v případě politického úspěchu, je nutným předpokladem pro transformaci městské guerilly v demokratickou politickou stranu.

Městské guerilly nebyly politickou stranou, ale přesto byly politickou organizací, která v rámci snahy o lidové povstání, prostřednictvím ozbrojeného konfliktu, usilovala o politickou změnu ne-li o samotné vládnutí. Cíle městských guerill se tím pádem kryjí s řadou cílů politické strany. Nadto, jejich afinita s politickými stranami, jak již bylo uvedeno, v různé míře existovala. Autor proto při analýze politické práce guerillových organizací vychází zejména z funkcí a cílů politických stran. I proto, že v období demokratické tranzice bylo žádoucí guerillovou organizaci transformovat do politické strany, která je schopna soutěžit v demokratickém volebním boji. Předpoklady pro takový úspěch se tak logicky musely projevit již v období aktivit guerillové organizace. Jinými slovy, městská guerilla, pokud vůbec kdy uvažovala o úspěchu nebo vládnutí v rámci demokratického režimu, musela naplňovat vlastní politickou práci atributy, které jsou politické straně blízké.

Cílem analýzy je tedy srovnat, nakolik měly obě guerillové organizace již v době svého ozbrojeného boje blízko k politické straně, respektive k funkcím politické strany, kdy z povahy věci úspěšné naplnění těchto funkcí vede přímo úměrně k volebnímu úspěchu a tím pádem účasti na vládnutí v dané zemi. Pro takové účely analýzy je nejprve nutné si vymezit, (1) co je to politická strana, posléze vymezit (2) rozdíl mezi politickou stranou a městskou guerillou a nakonec vymezit (3) funkce, které se v konečném důsledku mezi oběma – politickou stranou a městskou guerillou – překrývají. Ty

pak budou sloužit jako závislé proměnné, které autor u Montoneros a Tupamaros bude poměřovat v závislosti na jejich reálné činnosti. Výsledek takového porovnání ukáže, která ze dvou organizací měla, pokud vůbec, lepší předpoklady stát se politickou stranou a naopak.

Edmund Burke (1770) definoval politickou stranu jako seskupení lidí, kteří se spojují, aby společnými silami prosazovali národní zájem, a to na základě nějakého konkrétního principu, na němž se všichni shodují. Josef A. Schumpeter (1942) tvrdil, že politická strana je skupina lidí, kteří se sjednocují s cílem získat politickou moc. Politické strany jsou rozhodujícími činiteli při agregaci zájmů a rozvoji konkurenčních politických návrhů, které dávají lidem na výběr (Matlosa 2007: 20; Salih a Nordlund 2007: 19). Politické strany jsou také primárním kanálem v demokratických systémech pro držení vládní odpovědnosti za jejich výkon (Fish 2005; Reilly 2008: 4). Politické strany jsou zástupkyně demokratické socializace, pomáhají k soustavnému získávání jednotlivců i skupin pro přijetí demokratického postoje, a tím přispívají k budování demokracie (Scarrow 2005: 9).

Pro politické strany je rovněž důležitou charakteristikou jejich institucionalizace, tedy upevňování jejich (demokratické) organizační a ideové struktury, stejně jako, že politické strany jsou hlavními institucionálními prostředky pro organizaci rozšíření politické participace (Huntington, 1968: 398). Dle Huntingtona (Tamtéž: 12) institucionalizace je *"proces, při kterém organizace a postupy získávají hodnotu a stabilitu"*. Mainwaring a Scully (1995) uvádí, že systémy stran mohou být považovány za institucionalizované, když: (1) modely vnitrostranické soutěže jsou relativně stabilní; (2) strany mají poměrně stabilní a hluboké základy společenské podpory; (3) strany a volby jsou považovány za legitimní a jako jediné nástroje pro určení kdo vládne a (4) stranické organizace, jsou charakterizovány stabilními pravidly a strukturou (viz též Salih a Nordlund 2007: 59; Achard a Gonzalez 2005: 29).

Podle Giovanni Sartoriho (2005) je hlavním definičním kritériem strany skutečnost, že se jedná o politickou skupinu, která se

účastní voleb a je schopna těchto voleb využít k tomu, aby umístila své kandidáty do veřejných úřadů. Přichází s tzv. minimální definicí politické strany, kdy shrnuje základních kritéria, se kterými se lze setkat. Jsou jimi: (1) dobrovolná, trvalá, otevřená organizace, jejíž členové mají společné představy a zájmy; (2) usiluje o politickou moc; (3) této moci se snaží dosáhnout prostřednictvím voleb. Poslední kritérium pak nejvíce odlišuje politickou stranu od zájmové skupiny. Politická strana je proto mezi politology často definována jako skupina lidí organizovaných za účelem vítězství vládní síly (Thakur 1995: 220; Heywood 2006: 218; Salih a Nordlund 2007: 19).

Mohamed Salih vychází při definici funkcí politické strany z Randallové (1988), když poukazuje na čtyři hlavní funkce politických stran: (1) obdařovat legitimitu režimů tím, že poskytují ideologii, vedení nebo příležitost k účasti na politickém životě; (2) politické strany se chovají jako médium pro politický nábor, a tak vytváří příležitosti pro rostoucí společenskou mobilitu; (3) poskytují příležitosti pro tvorbu koalic politických zájmů, mají zásadní vliv na politiku jako výsledku navrhování programů, dohlížení na provádění politik, a podporují politickou socializaci nebo mobilizaci lidí prostřednictvím svépomocné činnosti; (4) poskytují politickou stabilitu ve společnostech, které jsou schopné absorbovat zvýšení úrovně politické participace novými společenskými silami, které jsou generovány modernizací (Salih 2001: 34).

Pro zjednodušení operacionalizace autor v souvislosti s funkcemi politických stran vychází z definice jednoho z nejznámějších tvůrců funkčního katalogu politických stran, německého politologa Klause von Beymeho (2000), který v roce 1982 nabídl svoji redukci funkcí politických stran na čtyři základní: (1) funkce vymezení cíle; (2) funkce artikulace a agregace společenských zájmů; (3) funkce mobilizace a socializace občanů a (4) rekrutování elit a vytváření vlády (Říchová 2002: 91).

Je zřejmé, že městské guerilly nebyly politickými stranami, a to především s ohledem na fakt, že jejich univerzální funkcí nebylo vytváření politické stability, legitimity režimů, rekrutování elit, ba

dokonce vytváření vlád či dosáhnout moci skrze volby. Autor se proto rozhodl neověřovat všechny výše definované charakteristiky. A to zejména ty, které jsou dle jeho názoru městským guerillám až příliš vzdálené a současně nejsou ve sledovaných případech, pro ověření hypotéz, relevantní. A to jak v případě institucionalizace, tak i funkcí. Autor proto v případě institucionalizace ověřuje, zda organizace Montoneros a MLN – Tupamaros disponovaly: (1) stabilní veřejnou podporou a nakolik byly blízko tvrzení, že (2) politické strany a volby jsou jedinou legitimní cestou k vládnutí. V případě funkcí, zda organizace Montoneros a Tupamaros: (1) vymezily (politické) cíle; (2) artikulovaly a agregovaly společenské zájmy a (3) mobilizovaly společnost. Výsledkem tohoto šetření je zodpovězení otázky preference ozbrojeného násilí nad tradičními mírovými politickými nástroji (formulace politických cílů, politická propaganda, participace ve volbách atd.), které jsou předpokladem pro politický úspěch v období demokratické tranzice. Pro účely ověření uvedených jevů autor pracuje zejména s literaturou, která se městským guerillám, potažmo přímo Montoneros a MLN – Tupamaros věnuje. Především pak s pracemi Adolfa Garcého (Donde Hubo Fuego) a Richarda Gillespieho (Soldados de Perón), které jsou obsáhlým zdrojem informací o obou městských guerillách. Autor se rovněž opírá o rozhovory, které se těmto otázkám rovněž věnovaly a o další odborné zdroje.

***

Pro zakladatele Tupamaros byl jedním z velkých specifíků důraz na praxi oproti teorii. Tento anti-teoretický přístup, který zdůrazňuje Garcé (2006: 44), byl v podstatě projevem netrpělivosti. Tato netrpělivost údajně plynula z padesátiletého čekání na revoluční změny v zemi. Pocit naléhavosti, který byl jimi navíc podporován, byl motorem pro změnu. Organizace MLN-T se sice narodila jako guerilla, ale její zakladatelé si tuto možnost vybrali, protože věřili, že skrze ní povede nejkratší cesta k moci. I proto, že dosavadní zkušenost s uruguayskými marxistickými stranami byla obecně frustrující, bez

reálného politického úspěchu. Oproti tomu, Kubánská revoluce působila v té době velkolepě. Navíc, aplikace Guevarovy foco teorie v Uruguayi byla daleko více reakcí revolty, než rozhodnutím hluboce ukotveným v komplexní teorii revolučního procesu. Jenže Tupamaros dochází díky svému pragmatickému přístupu k politice k závěru, že pro naplnění jejich politických cílů je nezbytná propaganda a citlivá práce s veřejností. Čímž si již od začátku vymezují jasné politické cíle a cestu, jak k nim dospět. Je sice pravda, že MLN-T byli městskou guerillou, že ozbrojené aktivity byly hluboce zakořeněny v jejím genetickém fondu. Jenže, právě ještě před ozbrojenými aktivitami má své nezcizitelné místo mezi Tupamaros pragmatismus. Tupamaros svým prohlášením Carta abierta de los Tupamaros a la policía – že se vědomě umístili mimo právní rámec, který vnímali jako diskriminační, se cíleně snažili před veřejností obhájit nucenou ilegalitu. Byli guerillami, protože za daných okolností ostatní cesty nevnímali jako funkční, účinné a/nebo efektivní. Jen tak lze vysvětlit, že v roce 1971, v době vrcholu popularity MLN-T, organizace náhle pozastavuje veškerou (ozbrojenou) činnost a vytváří legální křídlo organizace Movimiento 26 de Marzo, aby se mohla účastnit voleb v rámci koalice první sjednocené levice (Frente Amplio). A to jako projev snahy nejen udržet si stabilní veřejnou podporu, ale stejně tak i jako respektování volební politické soutěže. V Dokumentu 1 z června 1967, který patří vůbec k nejdůležitějším v historii MLN-T, se píše: „*Strategické koncepce nemohou vznikat v laboratořích bez praxe.*“ Strategie je totiž založena na realitě, na datech odrážejících skutečnost. Ta se dle definice mění: „*Strategie je výsledkem výzkumu základních reálných faktů; a realita se mění nezávisle na naší vůli,*“ (Torres 2002: 203 – 204). Jako gesto podpory volebního procesu Tupamaros snížili své aktivity na minimum. Pro zdůraznění jejich mírových zájmů vyhlásili moratorium na jejich ozbrojenou činnost. Na svobodu pustili britského velvyslance Sira Geofreye Jacksona, který byl držen v zajetí od ledna do konce září 1971. Za vrchol pragmatismu a dovednosti vytvářet koalice v duchu Roberta Alexroda (1984), tedy, že budování koalic znamená spolupráci se spojenci, ale

občas i se soupeři nebo dokonce s nepřáteli a logice Mortona Deutsche (1994), tedy, že tento přístup k politickému konfliktu může vést k vytváření pozoruhodně užitečných forem (politického) učení, aniž by bylo nutné vzdát se dlouhodobých cílů, lze považovat moment, když si v roce 1970 Tupamaros uvědomili, že vojensky zaostávají, že jim chybí disciplinovaná vojenská avantgarda. Odvážili se proto ke smělému manévru, když uruguayské armádě nabídli spolupráci, nabídku k alianci. Tupamaros se kreativním argumentem, že skutečnou hrozbou pro národní svrchovanost byla tehdejší vládnoucí garnitura a „*ti, kteří přispívali k veřejnému neštěstí*“ snažili o sjednocení i s armádou, vůči které vedli ty nejtuzší boje. „*Nejsme nepřátelé,*“ stálo v dopise, který pokračoval: „*Jak bychom mohli být? Vždyť osud naší Uruguaye nás tíží stejně jako tíží vás,*“ (Tricontinental 1970c). Armáda, nikterak překvapivě, nabídku odmítla, avšak MLN-T se rychle zaměřilo na jinou koaliční politickou spolupráci – Frente Amplio. Totiž zvládnutí složitosti vedení zahrnuje dovednost, která vědomě a systematicky buduje koalice (Levin a Sanger 1994: 76-78). Taková dovednost je zvláště žádoucí, kdy musí být v souladu i ostře rozdílné zájmy. Čím více jsou rozmanité zájmy začleněny, tím jsou nároky na vedení a jeho dovednosti větší. Jinými slovy, úspěšné vedení musí být schopné vytvářet koalice za účelem většího politického zisku (Tamtéž). V rámci agregace společenských zájmů MLN-T v sedmibodovém pozičním stanovisku znovu argumentovali tím, že vládnoucí oligarchii označili za společného nepřítele. Uznali, že se aliance (FA) může po volbách v roce 1971 prokázat jako smysluplná, čímž veřejně deklarovali uznání politických stran a volebního souboje. Vedle upevňování vztahů s méně radikálními částmi FA, MLN-T tvrdili, že skrze upevňování koaliční spolupráce s organizovaným dělnictvem lze dosáhnout enormních výsledků, zejména pak „*mobilizací pracujících mas*“ (Tricontinental 1971). Tupamaros tím zdůraznili, že ozbrojený boj je jen důsledkem stávající situace, a že jsou schopni fungovat i jako formální legální politická strana, pokud to situace dovolí. Tupamaros nejen, že přijali volby v roce 1971, ale také odsoudili použití násilí s cílem umožnit

demokratický proces. I když se toto rozhodnutí může na první pohled zdát matoucí, Woodruff (2008: 22) nabízí dvě možná vysvětlení: (1) MLN-T vzalo na vědomí vítězství Salvadora Allendeho v Chile a že (2) FA s jeho tehdejší rostoucí širokou podporou mohla dosáhnout podobného volebního výsledku. I proto byl v květnu roku 1971 ve vydání kubánského Tricontentalu publikován manifest, který zveřejnil „Program revoluční vlády MLN-T“ a deklaraci politické filozofie Tupamaros. Manifest nastínil radikální změny⁵³, které by bývaly byly přijaty, jakmile by MLN-T převzalo úplnou kontrolu vlády (Mayans 1971: 6-7). Tupamaros byli těmi, kdo dokázal artikulovat a sjednocovat společenské zájmy, a kdo dokázal pro tyto vymezené politické cíle mobilizovat společnost. V září 1971 vydal Gen. Liber Seregni, kandidát FA, prohlášení o jeho politické platformě pro nadcházející volby, kde současně deklaroval politickou blízkost politické filozofii guerill MLN-Tupamaros. Ty mezitím dychtivě usilovaly o to, dosáhnout revoluční změny v hospodářských a politických sektorech buďto prostřednictvím voleb s FA nebo prostřednictvím ozbrojeného boje v intencích tradiční revoluční metody (Mayans 1971: 9)

Na Štědrý den roku 1963 uneslo deset mladých mužů s revolvery kamion naložený potravinami patřící společnosti Manzares. Únosci kamion posléze dopravili do nejchudší oblasti v Montevideu, kde potraviny rozdali mezi obyvateli. Ve stejnou chvíli ale nezapomněli na krátkou propagační relaci, kdy tento čin zarámovali do širšího kontextu. A byl to právě tento moment tzv. „hladového komanda“, který později Tupamaros vtiskl přezdívku Robina Hooda (Moore 1978: 24). Tupamaros hojně používali metodu ozbrojené propagandy, protože ji v danou chvíli považovali za nejefektivnější a nejúčinnější v případě vytvoření širokého povědomí o jejich cílech a motivu mezi společenskými masami. Tato metoda byla nástrojem jejich politické strategie, která měla za cíl sjednocovat a mobilizovat

---

⁵³Tyto změny se zejména dotýkaly agrární reformy, bojem proti korupci a kapitalismu.

společnost. Ostatně je i známo, že Tupamaros velmi opatrně kalkulovali dopad jejich ozbrojených akcí v souvislosti s popularitou. Jejich zájem o stabilní veřejnou podporu byl enormní. Raúl Sendic byl v tomto ohledu věrohodným důkazem: „*Jeho obsese znát názor lidí ho vedla k poslouchání rozhovorů v autobusech a zaznamenávání názorů a kritiky o Tupamaros,*“ (Blixen 2000: 176). Obavy o špatnou pověst ho dokonce vedly i k rozporům uvnitř MLN-T, kdy při operacích odmítal používání výbušnin. Garcé (2011: 124) k tomu ještě dodává, že „*výskyt povstaleckých tendencí v rámci MLN-T nezabraňuje organizaci rozhodnout, že její členky a členové se nemohou integrovat na kandidátní listiny pro účely národních či krajských změn.*“

Akce Tupamaros byly rozmanité. Některé sloužily ke shromáždění zásob a jiné zase jako identifikace s lidmi. Tupamaros se obojí dařilo s jemnou precizností (Moore 1978: 24). Nicméně je zřejmé, že ne všechny akce Tupamaros vzbuzovaly mezi veřejností kladné ohlasy. Je pravděpodobné, že například útok na finanční společnost Monty (1969)⁵⁴, loupež dokumentace a hodnotných věcí rodiny Mailhos (1970)⁵⁵ či únik více jak stovky Tupamaros z věznice Punta Carretas (1971) byly akce, které lze považovat za společností pozitivně vnímané s jistou mírou sympatií. Jiné, zejména pak usmrcení čtyř vojáků před budovou vojenského velitelství v květnu 1972 nebo popravení venkovského dělníka Pascasia Baeze 21. prosince 1971, byly veřejností odsouzeny a MLN-T ztrácely na popularitě (Garcé 2006: 45-46). Avšak podstatným indikátorem, který dokazuje širokou oblíbenost Tupamaros, je pro guerillovou skupinu už zmíněný nezvykle nízký počet obětí (Tristán 2005: 341).

Tupamaros nebyli schopni zorganizovat neporazitelnou

---

⁵⁴16. února 1969; Tupamaros ukradli cenné papíry a peníze. Tupamaros se zmocnili sedmi miliónů uruguayských pesos v cizí měně (dolary, cruzeiros, argentinské pesos a libry) a šesti knih a různých dokumentů dokládající protiprávní činnost společnosti.

⁵⁵4. únor 1970; Tupamaros uloupili rodině Mailhos zlaté pruty v hodnotě 300 tisíc dolarů.

guerillu, ani urychlit proces revoluce, ani si vytvořit cestu k populárnímu povstání. V podstatě se nemohli zúčastnit ani generální stávky v roce 1973. Přesto prostřednictvím povedené propagandy, srozumitelné komunikace riskantních akcí při využití několika slov, dovedně a koneckonců i úspěšně spojili svůj boj s hlavními tradicemi jejich země (zejména s těmi, co souvisí s postavou Josého Gervasia Artigase). Ukázali, že vědí, jak dělat politiku. Nakonec, vlastnostmi, kterými disponují nejlepší političky a politici, disponovali i Tupamaros: rafinovanost, dobrý „čich“ - odhad, intuice a komunikační dovednosti.

Primárním způsobem komunikace MLN-T s veřejností byla politická propaganda. Nejčastěji prostřednictvím manifestů, otevřených dopisů nebo kvazi-rozhovorů, pomocí jimiž Tupamaros odkrývali motiv a cíle svých akcí včetně kritiky vládnoucí oligarchie (Woodruff 2008: 15). Tupamaros nejenže v rámci své politické kampaně aplikovali teorii „fakta dosažených úspěchů“ vně organizace směrem k občankám a občanům Uruguaye, ale navíc apelovali, aby tato úspěšně realizovaná fakta sloužila k vyřešení vnitřních sporů okolo důležitých strategických rozhodnutí. To bylo mimo jiné jedním z nástrojů, které využíval Raúl Sendic, aby usnadnil legalizaci MLN-T. Ten samý přístup, který byl pro Tupamaros tak typickým, využil i José Mujica v roce 1995 a později i Tabaré Vázquez (Garcé 2006: 49).

***

Oproti tomu, Montoneros byli vojenskou organizací, militarismus zde dominoval (Rozhovor 3). Ač byla zprvu většina akcí Montoneros „jen“ ozbrojenou propagandou, a to z důvodu zajištění si popularity v boji, při kterém bylo cílem oslabení vojenského režimu (Gillespie 2011: 181), netrvalo dlouho a Montoneros se zřekli jakéhokoli jiného, než ozbrojeného boje. Argentinská populace je proto v souvislosti s násilím a terorismem začala vnímat negativně (Rozhovor 3; Rozhovor 5). Totiž strategický posun Montoneros směrem k politické aktivitě - mobilizace mas nastal, když zcela

odmítli myšlenku, že lze dosáhnout perónismu prostřednictvím voleb. Na tiskové konferenci v Trelewu Mariano Pujadas odpověděl na otázku, proč se guerilly rozhodly pouze k ozbrojenému boji: „*Režim bude vždy inklinovat k vytváření pastí (...) protože dominantní třídy se potřebují udržet u moci, v dominantní pozici. Proto vždy bude mít nějakou past uvnitř současného kapitalistického systému, aby se zabránilo nástupu vlád k moci, které zastupují zájmy lidí.*“ A boj s pastmi systému, v chápání Montoneros, byl pouze ozbrojený. Jenže politické organizace jsou obvykle víceúčelové (Levin a Sanger 1994: 64-68).

Tabulka č. 7 Plnění podmínek institucionalizace

Podmínky institucionalizace	Montoneros	MLN-Tupamaros
stabilní veřejná podpora	-	x
strany a volby jako legitimní cesta k vládnutí	-	x
Splnění podmínek	-	x

Montoneros de facto snížili svoji ozbrojenou aktivitu jen v období mezi 17. listopadem a 14. prosincem roku 1972 a věnovali se volební propagandě, když se měl vrátit Perón k moci (Gillespie 2011: 192). Rozhodnutí Montoneros jít jen ozbrojenou cestou se ale nakonec ukázalo jako zásadně kontraproduktivní, protože hlavním faktorem, který ovlivňoval společenskou podporu Montoneros, bylo použití násilí. S tím, jak se kampaň Montoneros vyvíjela, se násilí stávalo čím dál více bezohledné, nabývalo rysů totální války. Politika se stávala čím dál více podřízena důrazu Montoneros na ozbrojené aktivity. Tím docházelo i k oslabení politických kapacit, protože řada politicky orientovaných aktivistek a aktivistů Montoneros opustili. Politická porážka nakonec vedla i k porážce v ozbrojeném boji, a to proto, že guerilly z Montoneros přišly o veřejnou podporu (Le Blanc 2012: 73). Když pak pokračoval ozbrojený boj, ve kterém kupříkladu chyběli široce zastoupení pracující a tím pádem nedocházelo ani ke sjednocení

a stabilizaci široké veřejné podpory, a kde naopak jedním z jeho hlavních výsledků byla militarizace „všech aspektů života“ Montoneros, v části guerilly přeci jen došlo k politickému uvědomění. Jenže to bylo nakonec potlačeno byrokraticko-vojenskou strukturou. Kritické myšlení bylo vnímáno jako disidentská činnost (Navaro 1974). Chybou Montoneros byla obnova válčení v září 1974 po smrti Peróna, když ho nahradila manželka Isabel. 6. září 1974 Montoneros deklarují ukončení politické cesty, ukončují masovou politickou práci (La Prensa 1974). A tak zatímco jejich ozbrojené operace byly ukázkou velkolepé vojenské schopnosti, na druhou stranu ztráceli širokou podporu veřejnosti a tím se i oslabovalo jejich politické křídlo, které se tak stávalo čím dál více marginálním (O'Sullivan : 163). Montoneros nebyli schopni vymezit si politické cíle a navíc naprosto pohrdali regulérním volebním politickým bojem. Pevné ukotvení hodnot, které lze vnímat v souvislosti s politickými organizacemi jako jejich institucionalizaci (Panebianco 1988: 53), má pak přímý vliv na kognitivní systémy organizací (Herriott, Levintahl a March 1985). I proto nebyli už Montoneros schopni vytvořit anebo se vůbec podílet na silné sjednocené společenské koalici, která by v případných volbách měla šanci na úspěch. Tato institucionální slabost Montoneros byla přímým důsledkem dědictví, které nabyli od společenských mas, které se organizovaly v elitářských byrokraticko-autoritářských strukturách a postupech.⁵⁶ Ty pak byly charakteristické i pro Montoneros (Gillespie 2011: 219).

Od začátku roku 1975 Montoneros podřizují veškeré své politické cíle vojenské činnosti. Měli dojem, že „*vojenská akce [byla] vždy (...) nadřazenou formou boje vedoucí k dobytí moci*“ (Evita Montonera 1975a). Nadto Montoneros věřili, že „*politické moci lze dosáhnout pouze ve vztahu k vojenské síle*“ (Evita Montonera 1975b). Utvrzovali se ve vědomí, že jiná, než ozbrojená cesta neexistuje. Naprosto se vzdalovali od společenské poptávky a v důsledku i sami

---

⁵⁶ „*Jsmo si plně vědomi toho, že k tomu, aby naše organizace byla plně demokratická, ještě mnoho chybí.*“ (Habla Juventud Peronista 1974).

od sebe. Podpora veřejnosti zcela vybledla (Moyano 1995; Calviero 2005) Rozhodnutí Montoneros ukončit politickou práci zcela vyřadilo revoluční perónismus (zejména perónistickou levici) z politické hry v argentinské politické aréně a odloučení od popularity široké veřejnosti. Revoluční perónismus tak úplně opustil tehdejší politický prostor, což vedlo ke snížení veřejné podpory a Montoneros pomalu vstoupili na cestu úpadku (Le Blanc 2012: 82). Vojenská orientace navíc dláždila cestu autoritářským tendencím (Calviero 2005). Montoneros oproti Tupamaros stavěli své struktury mnohem více na militarismu (Rozhovor 2; Rozhovor 3). Avšak tyto tendence byly v kontrastu s jistým revolučním ideálem svobodné společnosti, i proto, že horizontální mocenské vztahy požadují, aby lídr byl schopný názorové flexibility a měl sklon ke kompromisu. Proto je pro úspěšnou organizaci zapotřebí hledat kompromis, který nebude založený na nejnižším společném jmenovateli a současně nebude ohrožením pro cíle organizace (Kriesberg 1998; Wise 1994). Nutnost jistého kompromisu je žádoucí i proto, aby při vytváření politiky danou organizací zaznívaly menšinové hlasy. Většina nikdy není trvalá, navíc čím víc upevňuje svoji pozici, tím dochází ke stagnaci a k jejímu následnému slábnutí (Hirschman 1970). Mnoho podporovatelek a podporovatelů Montoneros tak začalo hluboce pochybovat o způsobu ozbrojeného boje a vůbec schopnosti dosáhnout vysněné revoluce. Jenže vedení musí být schopno přizpůsobit se mobilizační podpoře, a to jak vně, tak i uvnitř organizace. A na to Montoneros naprosto rezignovali. V politické oblasti se tato vlastnost chápe jako *sine qua non of (effective) leadership*. To znamená, že člověk by se měl naučit překonat vyjednávání a řešení sporů a dosáhl tak vyšší úrovně vedení, které v důsledku přináší zásadní, avšak vyžadovanou změnu (Burns 1978). Naopak rostoucí důraz na vojenské směřování Montoneros budil napříč společností velké rozčarování a vedl k podkopání celé podpůrné základny. Umírnění se od organizace postupně distancovali, čímž vytvářeli ještě více prostoru pro radikální křídlo. Tím vznikal začarovaný kruh radikalizace, posilování násilné konfrontace a

strmého úpadku veřejné podpory (Le Blanc 2012: 83). Podřízení politických cílů vojenskému boji vzdálilo organizaci od společnosti a jejich politických požadavků. Zřeknutí se formální politické práce vedlo Montoneros ke konečné porážce. Skupina ztratila veškeré prostředky politické masové práce a její úzký kontakt se společností.

Tabulka č. 8 Plnění podmínek funkce

Podmínky funkce	Montoneros	MLN-Tupamaros
Vymezení cíle	x	x
Artikulace a agregace společenských zájmů	-	x
Mobilizace a socializace občanů	-	x
Splnění podmínek	-	x

Výsledkem činnosti Montoneros byl daleko více politický chaos, než nastolení nového pořádku (Rozhovor 9). MLN-T mnohem lépe dokázali odhadnout své ambice, měly a dodnes mají silnější cit pro své politické akce a odhad jejich politického dopadu. To jim v průběhu minulosti, ale i dnes zajišťuje stálou podporu – důvěru mezi obyvateli. Na druhou stranu guerilly z Montoneros byly mnohem častěji vnímány jako teroristé, čímž o důvěru přicházely (Rozhovor 2). Montoneros sice dokázali definovat své politické cíle (viz tabulka č. 8), ty však byly příliš vzdáleny od společenských zájmů. Zejména pak způsoby, kterými o ně usilovali.

2.4 Analýza terorismu na případu Montoneros a MLN – Tupamaros

Pro účely analýzy terorismu vychází autor ze Schmidovy (2011: 86-87) konsensuální definice terorismu (Příloha 1). Terorismus je v tomto případě závislou proměnnou, která je naplněna v případě splnění Schmidovy definice. Dvanáct typologických bodů je nezávislými proměnnými, kde jejich platnost je třeba na případech guerillových organizací Montoneros a Tupamaros ověřit. K ověření poslouží autorovi získané rozhovory a literatura, která se oběma městským guerillám věnuje především. Vzhledem k tomu, že Schmidovy body konsensuální definice nejsou založené na přesnosti, respektive nelze na ně vždy bezpečně odpovědět ano/ne, autor stanovuje skóre. Při naplnění bodu definice dosadí k organizaci plný bod = 1 b, v případě, že dojde k částečnému, avšak výraznému naplnění definice, tak 0,5 bodu a v případě, že nikoli nebo téměř nikoli, tak 0 bodů. Celkem tak organizace může dosáhnout 12 bodů a tím se dle definice stává teroristickou. V případě, že organizace nedosáhne alespoň 9 bodů, tj. absolutní většiny definice, se autor domnívá, že posuzovat danou organizaci za teroristickou, s přihlédnutím na další její specifika městské guerilly, je velmi problematické ne-li nemožné.

Schmid v prvním bodě definice terorismu uvádí, že terorismus se na jedné straně vztahuje k doktríně, která je založena na účinnosti strachu generující boj, politického nátlaku a násilí, a na druhé straně k přímé násilné akci bez právního nebo morálního omezení zaměřeného zejména na civilisty a nevojáky. Jak v případě Montoneros, tak Tupamaros není žádných pochyb, že obě organizace využívaly politického nátlaku a násilí. Avšak obě organizace doktrínu politického nátlaku a násilí chápaly rozlišně, viz kapitola 2.2.2 a 2.2.3. Zatímco pro Montoneros bylo násilí primárním motivem k dosažení svých cílů, u Tupamaros šlo o druhořadou aktivitu, která byla podmíněná aktivní politickou propagandou. Zároveň v případě Tupamaros šlo o striktně selektivní přístup, tedy, že svými

ozbrojenými aktivitami cílili na kombatanty – vojáky a policisty, nikoli civilisty a nekombatanty. První bod Schmidovy definice tak Tupamaros nenaplnují, zato Montoneros ano. V prvním bodě Schmidovy definice terorismu Montoneros dosahují 1 b a Tupamaros 0 b.

Druhý bod Schmidovy definice chápe terorismus jako taktiku aplikovatelnou ve třech hlavních kontextech: (1) protiprávní státní represe; (2) propagandistické agitace nestátních aktérů v období míru nebo mimo zóny (ozbrojeného) konfliktu a (3) jako nezákonnou taktiku boje, která je využita státními, ale i nestátními aktéry. Protiprávní státní represi lze nacházet v době aktivit obou guerillových organizací. Argentina se již od pádu Peróna v roce 1955 ocitá v nedemokratické tranzici, kdy do výkonné moci státu aktivně vstupuje armáda, dochází k omezování lidských práv, zejména pak občanských a politických práv⁵⁷ (Rozhovor 5; Rozhovor 8; Rozhovor 9). Eskalace protiprávní státního násilí posléze zesiluje s nástupem Videlovy vojenské junty v roce 1976. Tupamaros naopak své aktivity rozvíjí ještě v době demokracie, jejich motivem pro ozbrojené akce je zejména zhoršující se hospodářská a sociální situace obyvatel a neschopnost vlády tuto situaci odpovědně řešit (Rozhovor 2). Souhrnné protiprávní represe státu přicházejí až s nástupem Bordaberryho vládnutí po roce 1972, kdy vyhlásil stav ohrožení, byť k omezování občanských a politických práv už dochází za Pachecovy vlády.⁵⁸

---

⁵⁷K omezování občanských a politických práv dochází již za vlády J. D. Peróna, který si tím upevňoval svoji pozici. K omezování svobody projevu nebo shromažďování či k omezování politických práv (např. zákazu zakládání politických stran) dochází opakovaně v průběhu celého období mezi 1955 – 1976. Nakonec i Isabel Perón byla v roce 2007 zatčena a souzena za porušování lidských práv v letech 1974 – 76.

⁵⁸V srpnu 1970 v reakci na zavraždění agenta USAID Dana Mitrione prezident Pacheco Areco vyzval k zvláštnímu zasedání Kongresu. Pacheco Areco vydal před tímto zasedáním Kongresu opatření přijmout článek 31 Ústavy republiky. Tento článek pozastavuje individuální práva na vlastnictví, práva na shromažďování, osobních svobod a svobody projevu. Kongres návrh přijal, nicméně s platností

Propagandistické akce doprovázejí aktivity obou guerill po celou dobu jejich působnosti, tedy i v období míru, kdy jednotlivé vlády oficiálně nevyhlásily guerillám válku. Stejně tak propagandistické akce obou guerill probíhají v rámci většího území obou zemí, nikoli jen tam, kde soustředí své ozbrojené aktivity.⁵⁹ Jinými slovy, Tupamaros propagandistické akce nesoustředí jen v Montevideu a Montoneros v Buenos Aires či dalších velkých argentinských městech, kde se odehrála naprostá většina jejich ozbrojených aktivit.

Nezákonnou taktiku boje využívaly obě strany konfliktů. Tupamaros své ilegální postavení deklarují již od samého začátku vstupu do uruguayské arény.⁶⁰ Montoneros se zase na ilegální aktivity soustředí především tím, že se prohlašují za ozbrojenou ruku perónismu (Gillespie 2011; Giussani 1984; Rozhovor 6; Rozhovor 8). V Argentině navíc od roku 1973 operují paramilitární jednotky *Triple A*, které v tajnosti založila i řídila Perónova pravá ruka, jeho osobní tajemník a později ministr sociálních věcí José Lopéz Rega. V případě Uruguaye existovaly rovněž paramilitární jednotky *Los Escuadrones de la Muerte* (eskadry smrti), které v zemi v průběhu 60. a 70 let cílily na levicovou opozici.⁶¹

V případě druhého bodu Schmidovy definice terorismu lze tak konstatovat, že jak Montoneros, tak i Tupamaros tuto definici splňují. Obě organizace získávají souhlasně 1 b.

Třetí bod Schmidovy konsensuální definice je naplněn v případě, že fyzické násilí nebo hrozba teroristických akcí zahrnuje

---

pouhých 20 dní. (Moore 1978: 47)

⁵⁹Propagandistické akce neměly pouze povahu ozbrojené propagandy, ale i běžné propagandy, která nebyla přímo vázána na konkrétní ozbrojenou akci. Šlo zejména o psaní článků a dávání rozhovorů do celostátních medií nebo vedení klubů a diskuzí na lokální úrovni (Rulli 2013; Garcé 2013).

⁶⁰Viz „*Carta abierta de los Tupamaros a la policía*” z roku 1967.

⁶¹La Red 21, 24. prosince 2010, Tribunal confirmó el procesamiento de dos ex integrantes del Escuadrón de la Muerte, dostupné na: <http://www.lr21.com.uy/politica/436157-tribunal-confirmando-el-procesamiento-de-dos-ex-integrantes-del-escuadron-de-la-muerte>.

jednofázové akty smrtelného násilí (např. bombové útoky, ozbrojené přepadení, aj.), dvoufázové život ohrožující události (např. únosy, vydírání atd.) a stejně tak mnohofázové sekvence akcí (např. únosy vedoucí ke „zmizení“ osob, utajené zadržování, mučení a vraždění). Ozbrojené aktivity Montoneros a Tupamaros zahrnují jak jednofázové akty smrtelného násilí⁶², dvoufázové život ohrožující události⁶³, tak i mnohofázové sekvence akcí⁶⁴. Vzhledem k tomu, že Schmid v rámci třetího bodu nikterak nerozlišuje intenzitu či selektivnost takových akcí, kde lze najít u obou organizací rozdíly, lze konstatovat, že i v tomto bodě obě organizace naplňují jeho charakteristiku a získávají po 1 b.

Čtvrtý bod definice říká, že veřejná (medializovaná) teroristická viktimizace iniciuje na hrozbě založené komunikační procesy, kdy na jedné straně jsou podmíněné požadavky kladené na jednotlivce, skupiny, vlády, společnosti či jejich části, a na straně druhé je podpora specifických okruhů osob (na základě vazeb etnického původu, náboženství, politické příslušnosti apod.) vyhledávána ze strany pachatelů teroristických činů. V případě čtvrtého bodu není snadné určit, nakolik je taková charakteristika pro obě organizace platná. V obou případech lze konstatovat, že obě organizace, jak Montoneros, tak i Tupamaros se veřejné viktimizace dopouštěly, zejména pak v případech, kdy docházelo k selektivním únosům a „lidovým soudům“ s unesenými,

---

⁶²V případě Montoneros například: 19. října 1971, bombový útok na Žokejový klub v městě Tucumán či 19. října 1973 bombový útok na Školu č. 2 v Rosariu; V případě Tupamaros pak například: 29. září 1970, bombový útok na bowlingový klub v Carrascu.

⁶³V případě Montoneros například únos cestovního s pasažéry letadla B-737 na vnitrostátní lince 5. května 1975 či 24. října 1975 únos Enriqua Metze, výkonného manažera společnosti Mercedes-Benz (výkupné 4 milióny USD); V případě Tupamaros například únos britského velvyslance Sira Geoffreje Jacksona 8. ledna 1971.

⁶⁴V případě Montoneros například 3. října 1974 unesení a zavraždění Juana Maria Russa, bývalého lídra obchodních odborů; V případě Tupamaros například 31. června 1970 unesení a zavraždění Anthonyho Mitrióna, agenta USAID.

pronásledování obětí a s tím spojené další formy harašmentu.⁶⁵ Podpora specifických a jasně definovatelných okruhů osob už ale v obou případech určitá není. Ano, v případě Montoneros šlo o podporu z okruhu perónismu a afinitu ke katolické církvi (Gillespie 2008; Rozhovor 5, Rozhovor 8), tudíž lze konstatovat, že Montoneros druhou polovinu čtvrtého bodu splňují. V případě Tupamaros žádná taková afinita neexistuje, respektive neexistuje žádný specifický okruh osob, pro který by Tupamaros svými ozbrojenými akcemi získávali podporu. MLN-T usilovalo zejména o univerzální hodnoty a o zahanbení režimu (Rozhovor 2). Takové cíle nacházely širokou podporu veřejnosti. Vždyť i samo MLN-T bylo od počátku širokou koalicí občanských a politických koalicí. Totiž ani pozdější vzájemná podpora mezi Tupamaros a Frente Amplio nebyla založena na ozbrojené akci, ale na politické práci. Tupamaros dokonce v průběhu volební kampaně FA v roce 1971 absolutně upozadují ozbrojené akce (Moore 1978) a teprve poté dochází k otevřené vzájemné podpoře. Za takovou specifickou skupinu osob autor nepovažuje ani široké sociální vrstvy (zejména ty nejchudší), které Tupamaros považovali režimem za diskriminované. Kriteria čtvrté definice tak Montoneros naplňují (1 b) a Tupamaros jen částečně (0,5 b).

Schmid dále tvrdí, že původ terorismu stojí zejména na vštěpeném strachu, obavách, panice či pouhé úzkosti. To vše se šíří mezi těmi, kteří sdílí nebo se identifikují s obyčejí, které jsou typické pro přímé oběti teroristických akcí. Modalita teroristických činů pak oscilují především v mantinelech brutality, nerespektování pravidel válčení a trestu. Charakteristika pátého bodu definice úzce souvisí se selektivností, promyšleností a v konečném důsledku také obhájením dané ozbrojené akce guerill před veřejností. Vzhledem k tomu, že Tupamaros se snažili na jedné straně o velmi selektivní a na druhé straně transparentní, veřejností pochopenou ozbrojenou akci, nelze hovořit, že by proto panoval mezi širšími společenskými vrstvami

---

⁶⁵Různé formy vyhrožování a nátlakových akcí, které byly zaměřené zejména na představitele režimu nebo nadnárodních firem (Rozhovor 5).

Uruguaye, obyvateli Montevidea a priori strach, panika, či úzkost (Rozhovor 2). Lze avšak konstatovat, že takový strach a panika panovaly například mezi policisty.⁶⁶ V případě Montoneros lze naopak říci, že zejména po roce 1974⁶⁷ dochází k vystupňování ozbrojeného násilí, které navíc nebylo ani tak selektivní, jako náhodné, budící široce rozšířený strach a paniku. Především pak v hlavním městě Buenos Aires (Rozhovor 4; Rozhovor 5, Rozhovor 8). Rozdíl lze vnímat i v modalitě takových ozbrojených akcí mezi oběma guerillami. Na jedné straně v naprosté většině a zejména až do roku 1971 dochází v případě Tupamaros z valné většiny o loupeže a přerozdělování kořisti mezi chudé (Tristán 2005), kdežto u Montoneros o politické vraždy od samého počátku, kdy vůbec jejich kampaň začíná popravením Pedra Eugenia Arambura. Montoneros pátý bod definice naplňují (1 b), kdežto Tupamaros jen velmi povrchně (0 b).

Šestý bod vymezuje oběti, když říká, že hlavními oběťmi teroristických útoků nejsou zpravidla žádné ozbrojené síly, ale jsou to většinou civilisté či jiné nevinné a bezbranné osoby, které nemají žádnou přímou zodpovědnost za konflikt, který vede k daným teroristickým činům. V případě tohoto bodu by de facto šlo udělit oběma guerillám jak 0, tak i 1 bod, jelikož mezi jejich oběťmi byli jak civilisté, tak ozbrojené síly. Nicméně Schmid definici vymezuje slovem *většinou*, a současně, jsou to právě i typy obětí, selektivnost a jejich promyšlenost s následnou obhajobou, která na jedné straně přinesla Tupamaros veřejnou podporu a na straně druhé ji Montoneros ztrácela (Rozhovor 2; Rozhovor 5; Rozhovor 6; Rozhovor 8; Rozhovor 10). Jinými slovy, MLN-T na nevinné oběti nikdy necílilo a záměrně se jim vyhýbalo, kdežto guerilly Montoneros kvůli své nedbalosti nebo dokonce ignoraci civilních obětí usmrcovaly často i nevinné, kteří žádnou odpovědnost nebo spojitost s konfliktem

---

⁶⁶V červnu 1970 policisté v Montevideu stávkují, aby mohli pracovat v civilu a stali se tak méně nápadnými – snadnými terči pro Tupamaros.

⁶⁷Montoneros deklarují ukončení politické cesty, ukončují masovou politickou práci (La Prensa 1974b).

neměli⁶⁸(Rozhovor 4; Rozhovor 5; Rozhovor 7). Charakteristiku šestého bodu definice tak opět naplňují pouze Montoneros (1 b), nikoli však Tupamaros (0 b).

Sedmý bod definice platí, když přímé oběti teroristických akcí nejsou hlavním cílem, ale slouží obvykle jen jako zpráva pro druhou stranu konfliktu. Charakteristiku sedmého bodu naplňují obě guerillové skupiny podobně. Obě totiž ozbrojené akce zaměřovaly jak na přímé oběti (únosy, vraždy), tak na ostatní cíle (vojenské základny, banky, továrny, kasína,...). Lze tedy konstatovat, že některé z ozbrojených akcí obou organizací je možné považovat dle definice za teroristické a proto obě získávají shodně 0,5 b.

Osmý bod Schmidovy definice vnímá autor problematicky. V souvislosti s městskými guerillami se totiž jeví jako velmi vágní, jelikož tvrdí, že zdrojem teroristického násilí mohou být individuální pachatelé, malé skupiny, difúzní mezinárodní sítě, jakož i státní subjekty nebo státem podporované utajované prostředky. Nepřímo tím Schmid tvrdí, že zdrojem terorismu mohou být de facto všechny ozbrojené skupiny včetně individuálních osob. Montoneros i Tupamaros za určitých okolností dle této definice zcela jistě zdrojem teroristického násilí byly, nicméně je otázkou, zda taková definice svojí kvalitou hodnotně přispívá ke koncovému určení, zda obě organizace byly či nebyly spíše teroristické, než cokoli jiného. Pro vágnost této definice se autor přiklání k hodnocení 0,5 b v případě obou organizací.

Devátý bod definice říká, že terorismus, respektive teroristické násilí je svou povahou převážně politické. Obyčejně svou motivací, avšak takřka vždy ve svých společenských důsledcích. To lze konstatovat i v případě ozbrojeného násilí městských guerill, kde politické pozadí, tedy politický motiv a cíle hrály v rámci veškerých jejich aktivit zásadní roli. To platí i pro Montoneros a Tupamaros. Obě

---

⁶⁸Některé zdroje hovoří o stovkách až tisících obětí ozbrojených akcí Montoneros mezi lety 1969 – 1979, viz například Centro de Estudios Legales sobre el Terrorismo y sus Víctimas (CELTYV) (in Wall Street Journal 2011).

organizace tak v devátém bodě definice získávají shodně 1 b.

Schmid dále tvrdí, že bezprostředním aktem terorismu je terorizovat, zastrašit, zneprátnit, dezorientovat, destabilizovat, nutit, přinucovat, demoralizovat či vyprovokovat cílovou skupinu nebo stranu konfliktu a to v naději pro dosažení skrze nejisté společenské bezpečnosti vlastních mocenských výsledků. Bezprostředním aktem ozbrojených akcí Montoneros i MLN-T byly v jisté míře všechny uvedené vlastnosti terorismu charakterizované v desátém bodě definice. Rozdíl lze najít opět pouze v míře, respektive v kladení důrazu na násilné akce jako bezprostředního aktu organizace. Tyto rozdíly se ale promítají v hodnocení jiných bodů Schmidovy definice. Desátý bod definice platí tudíž pro obě skupiny, které tak získávají po 1 b.

V předposledním bodu definice Schmid tvrdí, že terorismus se neobejde bez motivace, která vede k zapojení se do teroristických činů, pokrývá širokou škálu lidských zájmů, včetně odškodnění za údajné křivdy, osobní či zprostředkované pomsty, kolektivního trestu, revoluce, národního osvobození nebo třeba podpory ideologických, politických, sociálních, národnostních či náboženských cílů. Opět jde o relativně neurčitou charakteristiku, do které bezpochyby zapadají i aktivity městské guerilly. Motivem teroristických činů Montoneros byla pomsta, revoluce, národní osvobození včetně dalších ideologických, sociálních či náboženských zájmů (Gillepsie 2008; Giussani 1984; Rozhovor 8; Rozhovor 3). Motivem Tupamaros pak vedle národního obrození a dosažení revoluce byla zejména politická a společenská změna, a nakonec i návrat k demokracii (Rozhovor 2). Autor se ale domnívá, že tento bod Schmidovy definice terorismu je příliš vágní, jelikož jím definovaná široká škála motivací může být použita, minimálně její část, pro jakoukoli lidskou činnost, respektive žádná lidská činnost se neobejde bez (široké škály) motivace. Každá lidská činnost je procesem zaměřeným na dosažení něčeho nebo na dosažení změny stavu něčeho. Patří ke každému člověku a jeho existenci (Koukola 1996: 38). Jinými slovy, městské guerilly usilovaly o společenskou změnu s využitím nástrojů politického násilí, které

bylo rámováno motivem, které guerillové skupiny formulovaly v rámci své politické práce. Jedenáctá definice spíše může sloužit k posouzení konkrétních ozbrojených akcí, které poté mohou být označeny za teroristické. Autor se proto domnívá, že pro nejednoznačnost desáté definice není možné udělit ani jedné guerillové skupině plný bod, avšak s ohledem na částečnou pravdu 0,5 b.

Tabulka č. 9 Platnost Schmidovy konsensuální definice

Schmidova konsensuální definice terorismu; dle pořadí 1 - 12	Montoneros; počet bodů	MLN – Tupamaros; počet bodů
1	1	0
2	1	1
3	1	1
4	1	0,5
5	1	0
6	1	0
7	0,5	0,5
8	0,5	0,5
9	1	1
9	1	1
11	0,5	0,5
12	0,5	0
Celkem	10 bodů	6 bodů

Poslední dvanáctý bod Schmidovy konsensuální definice terorismu říká, že teroristické činy jen zřídka kdy stojí samostatně, ale mnohem častěji jsou součástí širší násilné kampaně, kterou pomáhají vymezovat. Vzhledem k sériovému charakteru násilných činů a hrozeb tvoří všudypřítomnou atmosféru strachu. Ta umožňuje teroristům manipulovat s politickým procesem. Ozbrojené a jiné násilné aktivity obou městských guerill byly součástí širší (násilné) kampaně, kterou pomáhaly vymezit. Pro ověření terorismu v případě tohoto bodu je dle

autora mnohem důležitější druhá část definice, tedy, že svým sériovým charakterem tvoří všudypřítomnou atmosféru strachu. A v tom se právě obě organizace liší. Montoneros svým postupným upřednostněním násilných akcí skutečně vytvořili v místě svého působení všudypřítomnou atmosféru strachu (Rozhovor 4; Rozhovor 5; Rozhovor 9; Rozhovor 9), kdežto MLN-T se díky upřednostnění politické propagandy a politické práce s veřejností nad ozbrojenými akcemi podařilo všudypřítomnému strachu předejít, naopak spíše dosahovalo stále větší popularity (Rozhovor 2; Rozhovor 8).⁶⁹ Z těchto důvodů v posledním bodě Schmidovy definice obdrží Montoneros 0,5 b a Tupamaros 0 b.

Celkově Montoneros získali 10 bodů z 12 možných, tedy absolutní většinu možných získaných bodů. Městskou guerillu Montoneros tak lze za pomoci Schmidovy konsensuální definice řadit mezi teroristické organizace, jelikož pro ni platí absolutní většina nutných charakteristik. Na druhé straně, MLN-T získali jen polovinu možných bodů. Tím charakteristiku teroristické organizace dle využití definice nenaplnují. Tato skutečnost se nakonec projevila i v reálné podpoře obou městských guerill, kdy na jedné straně nálepka teroristické organizace u Montoneros přispěla k jejich pádu, kdežto pečlivé zvažování a využívání ozbrojené propagandy ze strany MLN-T bylo jednou z příčin jejich stabilní veřejné podpory.

---

⁶⁹V roce 1971, tedy i 3 roky po představení Plánu Satan, dosahují nejvyššího počtu členské základny.

3 Prostředí guerillového boje: Okolnosti a příčiny úspěchu

Ve třetí kapitole diplomové práce se autor zaměřuje na politické prostředí, ve kterém nejen obě městské guerilly operovaly, a které je v důsledku politicky i strukturálně formovalo a ovlivnilo nejen jejich budoucí rozvoj, ale které jim rovněž vdechlo život. Jinými slovy, tato kapitola pomáhá k vytvoření plastického obrazu společnosti a společenských milníků, které stály za vznikem guerillového boje v obou zemích a současně vnějších politických okolností a příčin, které měly v obou zemích zásadní vliv na jejich případný další politický úspěch po pádu vojenských diktatur.

Kapitola nejprve odkrývá nejdůležitější historické milníky 20. století, které měly na vývoj guerill, ale i na celou společnost, zásadní vliv. V historii obou zemí hráli důležitou roli jejich státníci a forma politických režimů, kde jejich kořeny sahají do předválečných období. Autor se v kapitole zaměřuje na roli a ukotvení demokratických principů na jedné straně, na straně druhé pak na vlivy fašismu a militarismu, které zejména v Argentině do nejvyšších pater politiky zasahovaly po značnou část 20. století. Totiž i brutalita vojenských junt nebyla vytržena z kontextu, ale byla ovlivněna předchozím politickým vývojem v obou zemích, kde v jedné zemi mělo dojít k naprosté přeměně společnosti a v druhé k opětovnému návratu k demokracii, byť násilnou cestou.

Poslední část třetí kapitoly ověřuje hypotézu, že *míra agrese, míra represe a míra nekompromisního boje ze strany vojenské junty proti guerillám významně ovlivnila další jejich existenci; v případě Argentiny byla míra taková, že nedovolila městským guerillám se znovu zorganizovat, kdežto v Uruguayi k totální likvidaci městských guerill nedošlo, a i proto mohlo dojít k jejich politickému obrození v druhé polovině 80. let.* V případě ověření této hypotézy autor pracuje s daty, které se vztahují k hodnocení režimů na základě porušování lidských práv a to zejména občanských a politických práv. Pro měření míry represe a agrese režimů autor využívá kódování CIRI (*The*

Cingranelli-Richards Human Rights Data Project Coding Manual) a data zveřejněná Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas a Servicio de Paz y Justicia.

3.1 Historické pozadí

Analýzu dějin lze provést prakticky až po období dosažení nezávislosti obou zemí. Nicméně pro potřeby zkoumaných okolností a příčin politického úspěchu guerill v Argentině a Uruguayi dalece postačí 20. století. Pro rozklíčování některých významných dějinných jevů a událostí je nejzásadnější první polovina 20. století, s počátkem kolem roku 1914, který lze označit jako počátek období prosperity (Daběn 1999). Právě tehdy se levicové myšlenky začaly formovat napříč celou Latinskou Amerikou, potažmo Jižním kuželem, a měly tak významný vliv na vznik guerillového hnutí i v tomto regionu.

Argentina do první světové války nezasáhla, setrvala v neutrálnosti a to především díky aktivitám německých přistěhovalců. Uruguay rovněž hrála neutrální roli a pod vládou Josého Batlle y Ordoñez se orientovala na společensko-politický pokrok. Celosvětová hospodářská krize, druhá světová válka, pozdější konjunktura obou zemí, události let šedesátých i sedmdesátých v obou případech kultivovaly anebo naopak uváděly země do chaosu.

José Batlle byl v Uruguayi tím, co později Juan Domingo Perón v Argentině. A to přesto, že šlo o výrazně odlišné politiky – na jedné straně modernistický liberálně laděný vizionář José Batlle, který se nechal pro své politické kroky inspirovat tím nejpokrokovějším, co tehdejší Amerika, ale především západní Evropa nabízela. Na straně druhé pak voják se sociálním cítěním a smyslem pro rovnostářství, byť v korporativistickém duchu a sympatiemi k fašismu. Obě tyto postavy daly de facto základ pozdějšímu politickému vývoji ve své zemi. Obě měly natolik výrazný vliv na to, jakým směrem se společnosti obou zemí obracely po dalších několika dekádách, na co vzpomínaly a co chtěly znovu nabýt, jakého rozvoje dosáhnout jako suverénní stát, že lze dodnes pozorovat v obou zemích jakousi nostalgickou potřebu pro nového Peróna nebo Batlleho. V případě Argentiny se do této role, a to spíše samozvaně, stavěla prezidentka Cristina Fernández Kirchner, jejíž druhý prezidentský mandát vypršel na konci roku 2015. Oproti tomu byl v Uruguayi ještě donedávna José

Mujica, kterého na jaře roku 2015 vystřídal dlouholetý kolega a jeho prezidentský předchůdce Tabaré Vázquez. Všichni tři mají větší či menší zásluhy guerillového odboje ve své zemi. Jenže v případě Mujicy, díky kterému zná dnes guerillové hnutí Tupamaros takřka celý svět, jde o snadno dohledatelné informace, v případě Cristiny Kirchner jsou její guerillové aktivity předmětem diskuzí a společenských spekulací, zda se tím pouze nesnaží svést na vlně „*Nunca más*“⁷⁰. Jedno je však jisté, jak politika v případě Josého Batlla, tak Juana D. Peróna, ovlivnila i tamější kulturu guerillového hnutí včetně kultury vládnutí vojenských junt.

Ve vedených rozhovorech se autor práce například dozvídá, že perónismus byl pro argentinské guerilly ve své podstatě revolučním východiskem (Rozhovor 8) či, že argentinské guerilly nemohly uspět vně úspěch perónismu. Perónismus totiž obsahuje všechny cesty (tamtéž). Pochopení fenoménu perónismu je tedy zásadní pro pochopení guerillového hnutí a politiky v Argentině. Protože zásadní politickou aspirací Montoneros byl zkrátka návrat tradičního perónismu, nejprve vše s Perónem, po jeho smrti i bez něho. Do roku 1979, než vojenská junta de facto guerilly eliminovala, se ale nedokázaly příliš ideologicky vytříbit (Rozhovor 1). Lamberg (Rozhovor 5) dokonce tvrdí, že žádnou vlastní rozumnou politiku nikdy zformulovat nedokázaly. Řeč je o Montoneros, jejichž mobilizace po návratu demokracie se proto stala prakticky nemožná. Navíc argentinská populace je vnímala i negativně v souvislosti s násilím a terorem, za kterým stáli. Skončili tak s nástupem a vítězstvím vojenské junty (Rozhovor 1). Jinými slovy, cíle Montoneros byly spojeny zejména s návratem perónismu, proto nedokázaly zřetelně reagovat na společenské změny v průběhu demokratické tranzice, která proběhla vně perónismu. Montoneros v průběhu demokratické tranzice nedokázali reagovat na aktuální

---

⁷⁰Ze španělského jazyka „nikdy víc“, *Nikdy víc* nese název zpráva o porušování lidských práv a obecně vyhodnocení činnosti vojenské junty, která vládla Argentině mezi lety 1976 – 1983. Termín „nunca más“ se tak stal synonymem pro odmítnutí argentinské diktatury.

společenské problémy prostě proto, že v průběhu 70. let bojovali za návrat perónismu. Jejich úspěch je tedy velmi relativní (Rozhovor 8).

V případě Uruguaye je situace zcela odlišná. Tamější guerilly neusilovaly o návrat vůdce, ale naopak a především o návrat k demokracii a spravedlivé společnosti. Hodnoty, které Uruguayi tak hluboce vštípil José Batlle. Tedy k ideálu, který uruguayská společnost znala ze své předválečné minulosti. Revolučním východiskem guerill tak byla revoluční demokracie a sociální spravedlnost. To se nejen promítalo do jejich militantní filozofie a samotné struktury organizace, ale i do pozdějšího usazení se v reálné politické aréně v období demokratické tranzice.

3.1.1. Argentina: Nestabilita a kořeny kreolského fašismu

„Tu zářijovou noc v roce 1955, kdy my, doktoři, latifundisté a spisovatelé, jsme v obývacím pokoji hlučně slavili pád tyrana, jsem v rohu kuchyně zpozoroval, že dvě indiánské dívky, které tam pracovaly, mají oči plné slz... udělalo to na mě velice silný dojem. Ty dvě plačící indiánské dívky v Saltě zastupovaly ohromné množství mých nejchudších krajanů.“ Ernesto Sábato po svržnutí J. D. Peróna roku 1955

Argentina má vůbec jednu z nejbohatších historií ze zemí Latinské Ameriky. Symbolem její samostatnosti a republikánství není Simon Bolívar, jako tomu je v případě Venezuely a mnohých dalších států Jižní Ameriky, ale San Martín. A i v Argentině, podobně jako v celé Latinské Americe, má pevnou tradici caudillismus, což dokládá nejen vztah k už zmíněnému San Martínovi, ale samozřejmě k dalším osobnostem argentinské historie, často vojevůdcům: Bartolome Mitre, Julio A. Roca, Manuel Belgrano a další. Není argentinského města, které by nemělo alespoň jednu ulici či náměstí, které nesou jejich jméno. Z této tradice pak lze jistou mírou chápat vzestup Juana D.

Peróna. Tedy jako novodobého, poválečného vůdce velkého argentinského národa, který dle intencí argentinské horkokrevnosti a impulzivnosti byl oslavován, pak vyhnán a nakonec zase na moment, než zesnul, opět masami vítán a obdivován. Perón vtiskl Argentíně politický směr nejméně pro celou polovinu minulého století. Byť je nutné podotknout, že nevládl kontinuálně, jeho politická vize a světonázor je dodnes výraznou inspirací pro celou řadu političek a politiků ze strany Partido Justicialista, ale i dalších. „*Všichni jsme Perón!*“, dozvíte se mnohdy, pokud otevřete v Argentíně rozhovor na toto téma.

Juan D. Perón se narodil ke konci 19. století ve středostavovské rodině. Navzdory rodinné lékařské tradici, dal se mladý Juan na vojenskou dráhu. Když v Argentíně proběhl začátkem 30. let 20. století vůbec první vojenský puč po 1. Světové válce na světě, byl u toho. Zanedlouho na to se stává členem a ideologem *Grupo de Oficiales Unidos* (Skupina sjednocených důstojníků), kde fakticky začíná jeho politická kariéra. Tak lze ve stručnosti uvést Perónův vstup do reálné politiky. Tedy skrze institucionalizovanou armádní moc, která až do roku 1983 má neodmyslitelný vliv na politiku státu. Perón totiž už od svých politických začátků věří, že armáda je jedinou společenskou silou vhodnou pro vládnutí v Latinské Americe. Tato vize ovlivnila jeho politiku po celou jeho dlouhou kariéru. A tím pádem i politickou kulturu v Argentíně.

Nástup politiky Peróna významně umožnila Velká deprese, která zachvátila ke konci 20. let celý svět. Do té doby prosperující Argentina, která mohla se svým hlavním městem Buenos Aires konkurovat největším světovým metropolím, upadla do nekontrolované hluboké hospodářské a potažmo politické krize. Výše zmíněný vojenský puč byl prvopočátkem nových pořádků, které Perón dovedl ve své době takřka k dokonalosti. Již v roce 1943 se Perón stává ministrem práce, čímž získává monopol moci vůči odborům a argentinskému dělnictvu. V roce 1946 už vyhrává prezidentské volby a jím založená Strana spravedlnosti (Partido Justicialista, PJ) získává většinu v obou komorách parlamentu. Perón se ze dne na den

stává národním reformátorem a vůdcem Argentiny.

Obrovským handicapem argentinského národa na počátku 20. století zůstávala jeho neschopnost vyrovnat se západním demokraciím, a to i v politické oblasti. Zatímco v ekonomické oblasti se Argentinci mohli směle srovnávat s kterýmkoliv západoevropským národem, domácí politická scéna zůstávala nestabilní, s málo vyhraněnými a nedůvěryhodnými politickými stranami a hnutími, přičemž vládnoucí vrstva si své mocenské postavení pravidelně zajišťovala manipulací voleb, korupcí a čas od času dokonce politicky motivovanými vraždami. Z tohoto hlediska Argentina i ve svém vrcholném období hospodářského a kulturního rozkvětu (argentinský HDP v přepočtu na obyvatele na počátku první světové války byl srovnatelný s Německem či Holandskem, vyšší než ve Španělsku, Itálii, Švýcarsku či Švédsku) připomínala spíše Sicílii než zavedenou západoevropskou demokracii (Chalupa 1999: 165). Tato institucionální slabost byla ale právě výhodou pro populární stranu typu PJ se silným vůdcem v čele.

Argentina se charakterizovala typem schopnosti inkorporovat svá vlastní masová "hnutí" (Alegre 2011: 42). V kontextu významného rozšiřování měst a prohlubování průmyslu během třicátých a čtyřicátých let, integrací mladých odvětvích do politické arény, byla uskutečněna právě pomocí nové populární - populistické strany PJ, jež byla založena na striktně vertikálním vedení charismatického typu (Rozhovor 5). Ačkoli perónismus se konstituoval jako forma multitřídní aliance včetně integrace úseků maloburžoazie, jeho nejdůležitější společenská základna podpory ležela v industriálních odvětvích, dělnictvu a odborech, které byly významně začleněny do průmyslového modelu od čtyřicátých let. Byly základním stavebním prvkem tehdejší argentinské společnosti. Od začátku tak Perón upevnil svou voličskou základnu v takzvaných "průmyslových pásech" města (*el Gran Buenos Aires*). Naopak menší podporu nacházel mezi měšťany vyšších tříd se sídlem v hlavním městě.

Perón tak prostřednictvím politické centralizace moci a

inkorporace dělnictva a odborových hnutí dosáhl nadvlády nad klíčovými průmyslovými sektory v zemi (Collier a Collier 1991; McGuire 1997). Nicméně, tyto mocenské struktury vytvářel s velmi nízkou mírou institucionalizace, což přispělo ke konsolidaci formátu tekutých struktur politických základů odborů (McGuire 1997). Výsledkem sice byla vysoká míra sociální podpory MSI⁷¹ ve formě "obraného spojení", skládající se z heterogenních konfiguračních funkcí. Avšak ty byly ve svém důsledku dostatečně nestabilní s to formulovat institucionalizovanou koalici na podporu a obranu prosazování pro-MSI politik (O'Donnell 1997). Nestabilita takové politiky byla navíc umocněna zásadním poklesem cen exportních komodit po roce 1928 (pšenice, bavlna, káva, aj. v případě Argentiny, v případě Uruguaye navíc hovězí maso). Když pak v roce 1929 došlo k celosvětové hospodářské krizi, uvedené problémy se ještě dramaticky prohloubily. Důvodem byly, dle Daběna (1999: 67), celkem čtyři mechanismy: (1) dovoz z vyspělých zemí výrazně poklesl, čímž došlo k pozastavení rozvoje; (2) směnné relace se vyvíjely v neprospěch zemí Latinské Ameriky; (3) světový kapitálový trh dopadl na své dno. Mezi lety 1929 a 1932 převody kapitálu do Latinské Ameriky zásadně změnilы hodnoty a staly se negativními; a (4) úroveň světových cen výrazně klesly, což potrestalo nejvíce země s dluhy, mezi které se v té době řadí i Argentina.

Hospodářská krize a rozvoj nových společenských myšlenek mělo přirozeně vliv i na rozvoj argentinské politiky. V Latinské Americe se ke slovu dostává fenomén populismu a populistických hnutí, které se snaží nacházet řešení pro co nejširší skupiny obyvatel. Populismus byl politickou odpovědí na probíhající společenský chaos. Zvláště pak v Argentině (ale i například v Brazílii nebo Mexiku). „*Jeho snahou bylo obnovit sociální strukturu shora, zmobilizovat ty nejvíce znevýhodněné, avšak kolem zřetelně nejasného ideologického*

---

⁷¹*Modelo de Sustitución de Importaciones*, jinak též ISI (*Industrialización por Sustitución de Importaciones; modelo ISI*). Ve své době ekonomický směr, který měl za cíl nahrazovat import domácí výrobou a být tak nezávislým na dovozu ze zahraničí.

projektu, který v podstatě zasel semena nestability, kterou trpí Argentina dodnes,“ (Tamtéž: 73).

Začlenění, respektive inkorporace dělnické třídy, došlo de facto až v roce 1943, kdy Perón již vykonává funkci ministra práce a stává se miláčkem chudých. Nicméně příčiny této symbiózy mezi státem a proletariátem lze nacházet již v letech předchozích. Tedy od 30. let. Tento vztah vyústil právě roku 1943 v rámci populistického režimu, jehož byl Perón významnou postavou. Důkazem může být i holý fakt poklesu dělnických stávek mezi lety 1930 a 1943. Ten dosáhl tří násobné hodnoty.⁷²

Populistické trendy v Argentině, stejně jako v ostatních latinskoamerických zemích, tedy zejména již zmíněná inkorporace, integrace či kooptace dělnické třídy, byly provedeny hlavně za účelem odpovědi na sociální výzvy, které tou dobou region zužovaly. V podstatě byly určeny na ochranu zavedeného politického řádu. Populismus byl ovlivněn paternalismem, nacionalismem a demagogií. Zásadním rozměrem populismu byl pak jeho charismatický rozměr, což Perón dokázal znamenitě využít. Totiž jeho akce na podporu dělnické třídy a ostatních utlačovaných byly stejně tak důležité, jako samotné získání důvěry.

V rámci Perónova populismu hrál významnou roli nacionalismus a antiamerikanismus, potažmo antiimperialismus. Jeho příčiny lze nacházet jednak v silném vlivu zahraniční politiky USA po celém jihoamerickém kontinentu, ale rovněž úzkými a tradičními vazbami s tehdejší Německem. To se již ke konci 19. století podílelo na modernizaci argentinské armády. Nejen Argentina, ale celá Latinská Amerika se v průběhu 30. a 40. let stává jakousi pátou kolonou nacistů pod hlavičkou nacionalistického boje proti anglosaskému imperialismu a jako obranou reakcí vůči posilujícím komunistickým myšlenkám. Vazbu k nacistickému Německu Argentina jasně deklarovala v průběhu 2. Světové války snahou o

---

⁷²V roce 1936 dosáhl počet dělnických stávek hodnoty 215, v roce 1943 došlo už „jen“ k 70 stávkám (Daběn 1999: 79).

vyhlášení nezávislosti. V tom ji ale aktivně bránily jak USA, tak VB. V lednu 1944 přerušil diplomatické styky s III. Říší general Ramirez. Za tento krok byl ale tehdejším diktátorem Farellem propuštěn. Argentina svoji pozici přesto neudržela a zřejmě i z pragmatických důvodů Německu přeci jen válku vyhlásila. K vyhlášení došlo až 27. března 1945, tedy jen tři týdny před sebevraždou Adolfa Hitlera. Sám Perón navíc otevřeně hlásal své sympatie k politice italského diktátora Benita Mussoliniho. Perón navštívil v roce 1939 Itálii a o Mussolinim prohlásil, že je to „největší muž tohoto století, ale dopustil se mnoha omylů, které on nedopustí,“ (Chalupa 1999: 198).

Aby Perón zabránil komunistické revoluci a příklonu dělnictva k této ideologii a naopak si je získal na svou stranu, vycházel jim v mnoha věcech vstříc. Současně ale musel udržet na své straně i kapitalisty. Při jednom vystoupení před burziány prohlásil: „*Páni kapitalisté, nelekejte se mého syndikalismu, kapitalismus nikdy před tím nebyl tak bezpečný... To, co chci, je, aby stát organizoval dělníky, aby je řídil a ukazoval jim směr a to takovým způsobem, aby se neutralizovaly nebezpečné revolucionářské proudy a hnutí, které by jinak mohly ohrozit naši poválečnou kapitalistickou společnost... Pokud my sami neprovedeme spořádanou revoluci, lid provede revoluci násilnou. Je nepochybné, že to vyvolá odpor oněch pánů, kteří jsou těmi největšími nepřáteli vlastního štěstí, neboť když ve snaze ušetřit nenabídnou alespoň třetinu, za pár let či měsíců ztratí všechno, co mají, navíc ještě vlastní uši,*“ (Tamtéž: 200).

Perónismus byl, zejména pak jeho desetileté vládnutí po druhé světové válce, historiky a politology označován celou řadou termínů. Namátkou například: „křesťanský socialismus“, „nacionální socialismus“, „demagogická diktatura“, „plebiscitní prezidentský systém“, „fašismus pro rozvojovou zemi“, „kreolský fašismus“, „státní socialismus“, „nemarxistický socialismus“, „dělnická demokracie“ aj. Lamberg (Rozhovor 5), který se ve své akademické praxi zabývá totalitními režimy, se pak jednoznačně přiklání k termínu

„kreolský fašismus“. Dr. Raúl A. Mendé pak o justicialismu⁷³ prohlásil: „*Je to doktrína, jejímž cílem je štěstí člověka uvnitř společnosti a tohoto štěstí lze dosáhnout harmonizováním materiálních a duchovních sil, individuálních i kolektivních, doplněných o křesťanské hodnoty.*“ (Chalupa 1999: 212).

Politiku Juana D. Peróna a jeho úspěšnost mezi nejchudšími vyjadřuje citát neznámého dělníka z období, kdy byl nucen Perón odejít do exilu: „*Před Perónem jsem byl chudý a nic jsem neznamenal, teď už jsem jen chudý.*“

Tabulka č. 10 *Vzájemná slučitelnost ideových východisek guerill s demokratickou tranzicí v Argentině*

Perónismus	Montoneros	Raúl Alfonsín
liberalismus*	ne	ano
fašismus	ano	ne
populismus	ano	ne
antiimperialismus	ano	ne

* ve smyslu společenský nikoli pouze ekonomický

Perónismus absolutně ovládal politické uvažování naprosté většiny Argentinek a Argentinců až do jeho smrti v roce 1974, respektive až do roku 1978/9, kdy se vojenské juntě povedlo eliminovat i zbytky perónistického vzdoru skrze ozbrojené akce Montoneros. Když ale došlo k demokratické tranzici, ke slovu se dostaly v podstatě zcela odlišné hodnoty pod hlavičkou druhé největší politické síly UCR v čele s Raulem Alfonsínem. Ten se stal po dlouhé době novým demokraticky zvoleným argentinským prezidentem.

Raúl Alfonsín v té době přináší do argentinské politiky liberální hodnoty, přichází s rázným odsouzením násilí, otevřeně hovoří o zločinech období tzv. špinavé války, o zločinech proti lidskosti a o vážném porušování lidských práv. Hovoří o nástupu demokracie.

---

⁷³Justicialismus je synonymum pro perónismus. Lépe řečeno, jde o termín vyjadřující politický diskurz Partido Justicial, která byla založena Perónem a jeho stoupenci v roce 1946.

Obrat se týká i hospodářství, které se přiklání k liberálním principům. Ideologie perónismu nemá v tu chvíli šanci na úspěch. Je až příliš spojena s utrpením, které si ještě všichni živě pamatují. Montoneros, ale ani gueverističtí ERP se už nikdy nesjednotí a nevytvoří společnou politickou sílu, která by měla na úspěch.

Argentinské guerilly jsou na jedné straně zdecimovány bojem proti státním ozbrojeným složkám a na druhé straně se už nedokážou ani v rámci demokratické tranzice sjednotit, jelikož tehdejší společenská poptávka je jednoduše někde jinde (Rozhovor 9). Guerilly byly během diktatury v Argentině poraženy a v době demokratické tranzice, díky vše do sebe zahrnujícímu perónismu, byla šance uspět v reálné politice pouze v rámci PJ, které ale bylo de facto vyňato z procesu demokratizace země. V té době převládal liberalismus (Rozhovor 6). Navíc guerilly jsou pro argentinskou společnost jasně spojeny s chaosem, který s drobnými přestávkami provázel zemi již od roku 1955 (Rozhovor 7).

3.1.2 Uruguay: Latinskoamerické Švýcarsko

„Majetek ve skutečnosti nemá patřit nikomu, lépe řečeno, má patřit všem,“ José Batlle y Ordoñez.

José Batlle y Ordoñez alias Don Pepe patří mezi nejvýraznější státníky Uruguaye a to právem. Patří mezi vůbec nejvýraznější postavy latinskoamerického reformismu z počátku 20. století, jehož trvání ve většině případů utřásla Velká hospodářská deprese. Ač se jeho politika vyvíjela takřka o půl století dřív, než se v Uruguayi objevily první guerillové boje, tak i přesto na ně měl vliv. Tak, jako na celou uruguayskou společnost.

Batlle byl průkopníkem nové demokracie, byl vážným soupeřem pro oligarchii, pro zámožné latifundisty, pro nadnárodní kapitál, pro veškeré nedemokratické a antiegalitářské vlivy, které se v

té době v Uruguayi tu více tu méně objevovaly a vstupovaly do politického boje.

Uruguayská ústava z roku 1917 inkorporovala Batlleho reformy natolik, že lze hovořit o tranzici k tzv. *welfare state* ještě dřív, než se tento koncept široce ujal v evropských zemích. Uruguay se mezi lety 1919 a 1933 stala v mnoha ohledech pokrokovější v porovnání s ostatními zeměmi Jižního kuželu, respektive celé Latinské Ameriky ba i světa. Tehdejší politický systém Uruguaye lze v dobových poměrech i o několik dekád později pokládat za jeden z nejdemokratičtějších na světě (Moore 1978; 7).

Srovnáme-li argentinský a uruguayský případ reformismu, na první pohled je zřejmý evidentní rozdíl. V Argentině byla vzdálenost mezi státem a společností velmi značná, politický život země byl v rukou oligarchie, takže kritika a navrhované reformy logicky přišly „zvnějšku systému“. Tedy nikoli z etablované politické strany, ale z Yrigoyenem⁷⁴ vedeného radikálního hnutí, které bylo na svou dráhu vystřeleno takřka zpoza existující politické scény. V Uruguayi se reformátorem stal přímo vůdce vládnoucí strany, přičemž Batlle pro svůj reformátorský zápal plně využíval služeb straně podřízeného státního aparátu. Batllismus se zrodil z oficialismu, vždyť Colorados⁷⁵ měli za sebou už čtyři desítky let u moci, disponovali rozsáhlým byrokratickým aparátem, početné řady jejich profesionálních politiků si už nedovedly představit jinou existenci, než tu u kormidla státního korábu (Chalupa 1999: 318).

Příchod Josého Batlle do prezidentského úřadu v roce 1903 byl významným mezníkem v dějinách Uruguaye a, v mnoha ohledech,

---

⁷⁴Hipólito Yrigoyen byl reformním argentinským politikem za UCR. V letech 1916 – 1922 a 1928 – 1930 vykonával funkci hlavy státu.

⁷⁵*Partido Colorados* byla vedle *Partido Nacional – Blancos* nejstarší a nejsilnější politickou stranou. V některých dějinných obdobích, včetně za vlády Batlleho, se Colorados stává politickou stranou s masovou popularitou. Někteří ji vedle colorados rovněž nazývají batllistickou stranou. Tohoto názvosloví se ale autor nedrží, zejména z toho důvodu, že colorados pokrokovou batllistickou politiku několikrát v historii zradili.

celé Latinské Ameriky. V průběhu jeho dvou prezidentských mandátů (1903 – 1907 a 1911 – 1916) se odehrála řada vládních reforem, které zařadily Uruguay mezi modelové demokracie tehdejšího světa (Daběn 1999: 55). Nové reformy, včetně takových, jako pevně stanovený osmi hodinový pracovní den, svobodné vzdělání pro každého, sociální zabezpečení, a státem vlastněné a řízené banky, právo na stávkou, ochrana menšin, právo na odchod do důchodu, garantované vzdělání. Tyto akce plus zrušení daně z příjmu, trestu smrti, býčích zápasů a striktních pravidel pro rozvody, vedly k označení Uruguaye jakožto první *welfare-state* Jižní Ameriky (Tamtéž; Krotee 1979: 145).

Na rozdíl od sousední Argentiny se v Uruguayi mnohem hlouběji zakořenil liberalismus a odpor vůči populistickým pokusům vylepšování demokracie. V neposlední řadě – díky Batlleho reformám – zde v porovnání s ostatními latinskoamerickými zeměmi neexistovala tak traumatická propast mezi bohatými a chudými. Uruguayské „černé hlavy“ (*cabezas negras*) nebyly tak černé jako ty argentinské.⁷⁶ Poválečná vlna prosperity navíc umožnila úspěšnou konsolidaci uruguayského *welfare-state* a stát zůstal největším zaměstnavatelem. V porovnání s Argentinou byl sociální smír v Uruguayi zdánlivě nenarušitelný (Chalupa 1999: 328).

José Batlle dokázal oslovit, podobně jako Perón, lidi z širokého voličského spektra a svoji zemi pozvedl na velmi vysokou úroveň. A to i v porovnání s tehdejšími zeměmi Evropy. Jeho cílem byla rovněž stabilizace politického systému. Díky jeho cestám po evropských zemích během období mezi jeho dvěma volebními obdobími získal řadu zkušeností a pohledů na možné řešení politického uspořádání v Uruguayi. Nejvíce se mu zalíbil švýcarský konsensuální model rotujících předsedů vlád (Němec a kol. 2006: 324). Něco podobného měl poté v plánu zavést i v domovské zemi. Nesetkal se ale s velkým pochopením. Nicméně ani toto nezabránilo

---

⁷⁶Termínem *cabezas negras* se označovala dělnická třída, která přicházela z vnitrozemí. Šlo tedy nejčastěji o původní obyvatele. Tento rasisticko-třídní termín byl využíván především mezi vyššími vrstvami Buenos Aires ve 40. letech 20. století.

vzniku *batllismu*, tedy myšlenkovému politickému proudu, kterému se málokdo ve své době postavil. Byl takřka nedotknutelný. Bohatství země zajišťoval vývoz zemědělské produkce, který stále rostl a vytvářel tak potřebné zdroje pro industrializaci země a zlepšování sociálního statutu proletariátu.

Vrcholným bodem Batlleho reformistického programu – který ovšem zapříčinil jeho pád – byla reforma exekutivy. Po návštěvě Švýcarska se Batlle stal neúnavným propagátorem systému kolektivní vlády. Ve svém dopise příteli do vlasti nadšeně psal, „že v té zemi ani nikdo neví, kdo vlastně sedí ve vládě“. Jeho argumenty nepostrádaly logiku. Jednak mělo být tímto způsobem zažehnáno nebezpečí případné diktatury, jednak měly být ostatní strany vytaženy z pohodlí opozice a měly přijmout svůj díl odpovědnosti za osudy vlád a státu. Ani socialisté, ani blancos ovšem o něco takového nestáli. Tušili, že z podobné pozice by pro ně byl boj proti batllismu mnohem obtížnější. Batlleho projekt spočíval v nahrazení funkce prezidenta vládním výborem, složeným z devíti členů, kteří by byli voleni přímo. Ve výboru by zasedli zástupci všech stran. Mandát člena výboru měl být devítiletý, přičemž každý rok by jedno místo bylo podrobeno nové volbě.

Celkově byla 20. léta Uruguayci vnímána jako „zlaté časy“. Když v roce 1929 zemřel Don Pepe, došlo k bilancování stavu, v němž se země nacházela, a Uruguayci byli nadšeni. Vládla atmosféra nezřízeného optimismu a mluvilo se o „vzdělané, bohaté a prosperující zemi, skutečném Latinskoamerickém Švýcarsku“ (Chalupa 1999: 320).

Avšak i na Uruguay dopadla ve 30. letech světová ekonomická krize a věci se začaly měnit. *Batllismus* ztrácel na síle a k moci se dostal Gabriel Terra, který s podporou antiliberální frakce, navzdory tomu, že on sám pocházel z řad colorados a byl demokraticky zvolen de facto díky nim do prezidentské funkce, zorganizoval puč. Nešlo ale o puč vojenský, jako spíše o puč byrokratický. Změnil řadu vydobytých zákonů z dob batllismu nebo některé dokonce zrušil, včetně práv na stávkou. Současně začal i jakýsi hon na levici, hon na

komunisty a krajně levicové skupiny. Jeho režim se obecně nazývá jako tzv. „měkká diktatura“.

Tabulka č. 11 *Vzájemná slučitelnost ideových východisek guerill s demokratickou tranzicí v Uruguayi*

Batllismus	MLN-Tupamaros	Julio M. Sanguinetti
reformismus	ne	ne
liberalismus*	ano	ano
rovnostářství	ano	ano
demokracie	ano	ano
antiimperialismus	ano	ne

* ve smyslu společenský nikoli nejen ekonomický

Batllismus později už nikdy nedosáhne takových úspěchů jako za života Dona Pepeho, přesto všechno jeho důraz na demokratické principy, silné instituce a rovnost uvnitř uruguayské společnosti, přežily přes všechna úskalí až dodnes. Po jeho smrti, zejména pak po druhé světové válce, se k Batlleho odkazu hlásí jeho následovníci. Na rozdíl od mnoha latinskoamerických politických hnutí se tento neobatllismus vyhnul všem pokusům populismu. Příčin bylo hned několik. Uruguayská společnost byla na kontinentální poměry značně rovnostářská, takže se v ní nevytvořila, nebo alespoň ne do takové míry jako jinde, nebezpečná a ostře vnímaná dichotomie „lid versus oligarchie“, živný roztok populistických hnutí. Vzhledem k tradiční partidokracii u ní prakticky neexistovala možnost vzniku „mimopolitického“ masového hnutí s charismatickým apolitickým vůdcem v čele.

Z tabulky č. 11 je patrné, že uruguayské guerilly měly oproti svým argentinským protějškům zjevně jednodušší pozici. Společenská politická poptávka, která dostala do prezidentského křesla Julia Sanguinettiho z Colorados, se nikterak výrazně nelišila od některých principů batllismu – vždyť Colorados jsou jeho oficiálním následovníkem, a v důsledku ani od principů guerillového hnutí Tupamaros. Nadto se na bezprostřední demokratizaci země podílela

FA, která byla pro MLN-T přirozeným partnerem již od počátků svého vzniku v 70. letech. Totiž, přestože se ještě v prvních fázích demokratické tranzice Tupamaros do volebního boje nedostávají (jsou tou dobou ještě jako guerillová organizace zakázáni), ihned se členky a členové hnutí zapojují do vyjednávání společně se zástupci PC (PN-B tato vyjednávání sabotuje) (Němec a kol. 2006: 329). Jednak o jejich rehabilitaci a za druhé též ve věcech spojených s vojenskou amnestií. MLN-T jsou pak v roce 1989 jako organizace zcela rehabilitovány a registrují se jako regulérní politická strana.

3.2 Politická kultura

Moderní základy politiky obou zemí vtiskli právě Perón na jedné straně a Batlle na straně druhé. A stejně tak, jako byly jejich vlastní politiky odlišné, tak i v důsledku politická kultura obou zemí nese celou řadu výrazných rozdílů, které se v důsledku projeví jak u samotných guerill, tak i v celkovém přístupu státem řízeného teroru vůči nim a zbytku obyvatel. Když autor práce hovořil v rámci rozhovorů na téma demokracie a politické kultury se svými respondentkami a respondenty, rozdíl v pohledu na obě země byl patrný již v prvních reakcích. Uruguay je historicky mnohem demokratičtější rozvinutější, guerilly vycházely proto daleko více z demokratických principů, režim vojenské junty nebyl pro opozici likvidační.

Nebyly to právě jen rozdíly mezi oběma městskými guerillami, které byly příčinami jejich politického úspěchu, ale podobně ovlivnil úspěch guerill i politický režim, ve kterém ve své době operovaly a proti kterému stály. Ukazuje se, že důraz na likvidaci guerill byl v Argentině o poznání větší, než v Uruguayi. I to pravděpodobně významně guerillám v Uruguayi umožnilo postupnější transformaci v politickou sílu integrovanou později do Frente Amplio. Argentinské guerilly nemohly zkrátka uspět, jelikož vojenská junta je po krátké době zcela zlikvidovala či zastránila do pasivity (Rozhovor 2). Jinými slovy, míra vojenské represe vlády vojenské junty v Argentině měla zásadní vliv na další aktivity guerill (Rozhovor 6). Politika represe argentinského státního aparátu byla pro společnost natolik silná, masakr oponentek a oponentů byl tak tvrdý, že pro mnoho sociálních hnutí včetně guerill byl přímo likvidační. Během demokratické tranzice pak už nebylo sil tento ring znovu otevřít a hledaly se jiné cesty, přičemž nosné idee fungujících guerill v letech před tranzicí už nebyly přizvány (Rozhovor 7).

3.2.1 Stát a míra represe

Co mělo naprosto zásadní vliv na existenci guerill v obou zemích, byl typ vojenské diktatury, proti které guerilly stály. Míra vojenské represe vlády vojenské junty měla zásadní vliv na další aktivity guerill (Rozhovor 6). Jinými slovy, míra agrese, míra represe a míra nekompromisního boje ze strany vojenské junty proti guerillám významně ovlivnily další jejich existenci jak v Argentině, tak i v Uruguayi. Otázka tohoto vlivu se ale netýkala pouze přímo guerill, ale i průběhu demokratické tranzice po pádu diktatury. V případě Argentiny byl režim vojenské junty mezi lety 1976 – 1983 tak tvrdý, že již během prvních tří let se podařilo guerilly naprosto eliminovat, doslova zlikvidovat. Argentinské guerilly nemohly uspět, jelikož vojenská junta je po krátké době zcela zlikvidovala či zastránila do pasivity (Rozhovor 2). Uruguayská vojenská junta byla vůči guerillám také nekompromisní, nicméně v počtech zabitých, zmizelých a uvězněných se s argentinským režimem nemůže srovnávat. Navíc ani hlavní předáky Tupamaros cíleně fyzicky nelikvidovala, ale jen věznila, včetně Josého Mujicy, který strávil za mřížemi dlouhých 14 let (Raj 2014). V Argentině mnoho významných guerillových představitelů bylo zavražděno, což se samozřejmě odrazilo v následné schopnosti sebeorganizace, motivaci a mobilizaci pro další boje. Strach o vlastní život byl v případě Argentiny silnější (Rozhovor 7).

Argentina a Uruguay v období tzv. špinavé války⁷⁷ se od sebe lišily rovněž tím, že v Argentině působila v letech 1973 - 1976 s jednoznačným cílem fyzické likvidace guerill paramilitantní teroristická organizace Triple A, tzv. *Alianza Anticomunista Argentina*, kterou vedla pravá ruka Peróna, bývalý ministr práce, antisemita a

---

⁷⁷Špinavá válka nebo také Proces národní reorganizace či jen Proces (*Proceso de Reorganización Nacional; El Proceso*) je termínem užívaným argentinskou vládní juntou pro období státního terorismu v letech 1974 – 1983 (v některých případech se uvádí už od 1969), během kterého armáda, bezpečnostní složky a krajně pravicové eskadry smrti, v tomto případě Tripla A, vedly boj proti levici a guerillám především.

vrah José Lopéz Rega (Rozhovor 5).

Tabulka č. 12 *Stát a míra represe*

Fenomén	Argentina	Uruguay
Míra agrese a represe státu	<ul style="list-style-type: none"> → 30000 mrtvých; → Desítky tisíc vězňů; → Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení; → Tisíce zmizelých. 	<ul style="list-style-type: none"> → Přes 6000 politických vězňů; → Vězněm každý 415. občan země; → Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení. → Zmizelých < 200
Státem vyhlášené násilí	<ul style="list-style-type: none"> → Špinavá válka / El Proceso patří mezi nejtemnější období celé Latinské Ameriky; → Dlouhodobě namířený státní teror a systémová likvidace proti guerillám a jakékoli jiné občanské opozici v zemi; → Státem podporované paramilitantní jednotky. 	<ul style="list-style-type: none"> → Estado de Sitio byl formou výjimečného stavu; → Výjimečný stav byl reakcí na guerilly; → Omezení občanských a politických svobod; → Boj s guerillami vedou jen regulérní složky.
Existence paramilitantních jednotek	<ul style="list-style-type: none"> → Ano, Triple A je relevantním protivníkem Montoneros. 	<ul style="list-style-type: none"> → Ano, ale eskadry smrti jsou ve skutečnosti bez relevantního vlivu na MLN-T.

To guerilly z MLN-T nikdy nečelily podobné hrozbě, byť poté, co zavraždily v dubnu roku 1972 čtyři uruguayské policisty, Juan M. Bordaberry otevřeně vyhláší *estado de sitio*; stav vnitřní války a výjimečného stavu (Moore 1978: 68). I když již před tím musí čelit eskadrám smrti *Los Escuadrones de la muerte*⁷⁸. Eskadry smrti ale

⁷⁸Známé také jako *Comandos Caza Tupamaros* či *Defensa Armada Nacionalista*;

mají v případě Uruguaye na vývoj MLN-T doslova marginální význam. Jejich pozdější transformace v reálnou politickou sílu tak měla objektivně v mnoha ohledech příznivější předpoklady. I přesto, že se uruguayskému režimu podařilo guerilly svým způsobem porazit, nedošlo k jejich fyzické likvidaci a už vůbec ne k eliminaci jejich myšlenek.

Estado de sitio bylo v Uruguayi deklarovanou válkou proti subverzi – proti státní podvratné činnosti. Bylo rovněž instalací kolegiálního autoritářského režimu, který se měl postarat o vymanění státu z chaosu. Levicové politické strany byly zakázány a jejich vůdci zatčeni. Ostatní strany byly pozastaveny, byly vyloučeny z volební soutěže. Byla omezena svoboda tisku a shromažďování, prováděny represe vůči všem politickým oponentům, které doprovázelo rozsáhlé zatýkání a perzekuce. V lednu roku 1973 píše New York Times⁷⁹, že v uruguayských věznicích je již na 2500 domnělých tupamaros a dalších 700 osob v exilu (Moore 1978: 71). Na konci roku 1975, kdy Uruguay disponovala celkem třemi miliony obyvatel, měla už na kontě 6200 politických vězňů (Dabèn 1999: 162), a v roce 1976 už Uruguay stála podle Amnesty International na špičce s nejvyšším počtem vězňů na obyvatele na světě.⁸⁰ Více než desetina Uruguayců před vojenskou diktaturou utekla do zahraničí. Podle nevládní organizace *Servicio de Paz y Justicia*, která vypracovala souhrnnou zprávu o zločinech

---

vznikají v Uruguayi v 60. letech. O jejich existenci se veřejnost oficiálně dozvídá až po zveřejnění zprávy NSA (*National Security Archive*, Národní bezpečnostní archiv USA) v roce 2009. Tyto jednotky po vzoru amerických *Contras* byly přímo podporovány Velvyslanectvím USA v Montevideu, byly širší součástí Operace Koncor. Jejich vliv na rozvoj MLN-T byl ale doslova minimální. Mezi lety 1966 a 1972 uvedená zpráva dokládá pouze tři mrtvé guerilly (Peréz 2009).

⁷⁹Vydání New York Times 28. ledna 1973.

⁸⁰Amnesty International (AI) vypočítalo, že v uruguayských věznicích je odsouzen každý 415. občan či občanka státu. AI také často v souvislosti s tehdejšími režimy v Uruguayi zmiňuje problematiku mučení a nelidského zacházení. V březnu 1976 zveřejňuje Ivan Morris (předseda AI USA) dopis na podporu akcí vůči režimu v Uruguayi, ve kterém uvádí, že mezi květnem 1972 a listopadem 1975 zemřelo v Uruguayi na následky mučení 22 vězňů.

diktatury s názvem *Uruguay, Nunca más*, počet „zmizelých“ mezi lety 1971 až 1981 nakonec dosáhl 164 osob, včetně osmi dětí.

Tabulka č. 13 *Slučitelnost vizí Montoneros a faktorů pádu vojenské junty v Argentině*

Faktory pádu vojenské junty	Účast Montoneros
Porušování lidských práv	➔ Negativní, sami Montoneros porušovali lidská práva.
Hospodářský kolaps	➔ Negativní, Montoneros byli vnímány jako spoluviníci krize.
Prohraná válka o Malvíny	➔ Neutrální, Montoneros nehráli v případě války o Malvíny žádnou roli.

Předehrou ke skutečnému vojenskému puči byla ještě v únoru 1973 dohoda mezi prezidentem Bordaberrym a armádou, tzv. dohoda z Boisso Lanza. Dohoda garantovala generálům podíl na politické moci. Byla vytvořena Rada národní bezpečnosti (Consejo de Seguridad Nacional)⁸¹ – poradní orgán, v němž zasedli armádní špičky a ministři národní obrany, vnitra a zahraničních věcí (Němec a kol. 2006: 328). Chalupa (1999: 342) pak dokonce říká, že vojenský převrat z roku 1973 „*byl trestem za to, že Uruguayci opustili svou tradici vyjednávání politického kompromisu,*“ která jim kdysi vynesla onu legendární metaforu o *jihooamerickém Švýcarsku*. Tedy jinými slovy za to, že jakákoli změna se v Uruguayi může odehrát jen v rámci demokratického systému. Bordaberry, velký obdivovatel Pinocheta, bigotní katolík a reprezentant nejkonzervativnějších velkostatkářských sektorů (tamtéž: 343), chtěl ale jít ještě dál, když v roce 1976, krátce před koncem svého funkčního období, přišel s návrhem zakázat i tradiční politické strany Colorados a Blancos, aby je úplně nahradil korporativním systémem zastoupeným pouze nejpobláznějšími názorovými proudy. To bylo ale armádním velením zamítnuto, i z obavy možného využití situace sjednocené levice, a Bordaberryho vystřídal Aparacio Méndez, dlouholetý člen Partido Nacional -

⁸¹Později přejmenovaná na Radu Národa (Consejo de Nación).

Blancos. Méndez pak dekret, který rušil aktivitu i tradičních stran, nakonec podepsal. Hovořil o nastolení tzv. *demokracie*. Šlo o jakousi kvazi-demokracii řízenou vojenskou juntou, procesem nebo lepším pokusem, který měl pomoci armádě navrátit Uruguay k demokracii dle jejich představ. Méndez hovořil o konceptu, který jeho slovy měl "efektivně vychovat, standardizovat a upevnit budoucí demokratizaci politických stran" (Daběn 1999: 162). Jinak řečeno, v Uruguayi byla demokracie cílem i samotné armády, byť v mnoha ohledech přirozeně ovlivněna militarismem.

Tabulka č. 14 Slučitelnost vizí MLN-T a faktorů pádu vojenské junty v Uruguayi

Faktory pádu vojenské junty	Účast MLN-T
Destabilizace tradičního demokratického systému	➔ Pozitivní, MLN-T usilovali o demokracii již od svého počátku, byli demokratickou organizací.
Hospodářský kolaps	➔ Pozitivní, MLN-T od počátku bojovali proti ekonomicky liberálním reformám a sociálním nerovnostem.
Vojenskou juntou prohrané referendum v roce 1980	➔ Pozitivní, FA se účastní prvních demokratizačních rozhovorů, dokazuje popularitu levice v již prvních svobodných celorepublikových volbách.

V Argentině se vše odehrávalo s několikaletým zpožděním. Na začátku roku 1976 dosáhl ekonomický chaos a politické násilí svého vrcholu. Vláda Isabely Perón, která nahradila Peróna po jeho smrti, byla velmi slabá a nedokázala se vypořádat jak s dalším kolem hospodářských problémů, tak se stále rostoucím násilím v zemi (Němec a kol. 2008: 14), které velmi aktivně pomáhal živit José Lopéz Rega a jeho paramilitantní Triple A. Jenom v prvních měsících roku 1975 bylo komandy Triple A zavražděno na 50 levicových aktivistů týdně (Chalupa 1999: 249). A tak když 16. února Isabela Perón, ve snaze zabránit další politické krizi, rozpustila parlament a

vyhlásila nové volby, armáda už byla zcela připravena převzít kontrolu nad situací. Rega v tomto momentu utekl do zahraničí, až v roce 1982 byl objeven ve švýcarské emigraci a až teprve o čtyři roky později zatčen v USA, když si chtěl obnovit svůj pas a vydán argentinským soudům.

Tabulka č. 15 Stabilita režimů a tradice militarismu

Fenomén	Argentina	Uruguay
Tradice militarismu jako činitele výkonné moci státu	<ul style="list-style-type: none"> → Ano, armáda má v zemi a zejména v perónismu své specifické místo; → Armáda u moci se snaží udržet; → Armáda zasahuje do výkonu moci a podílí se na vládnutí v průběhu předchozích několika vlád; → Guerilly nebojují proti militarizaci, samy jsou vojenským aparátem; → Militarismus byl pro Montoneros styl života, jejich liturgií. 	<ul style="list-style-type: none"> → Ne, Uruguay je tradicí demokratickou; → Armáda hledá cestu k návratu k demokracii, nastoluje tzv. demokracii; → Guerilly nejsou primárně vojáky, ale civilisty.
Stabilita systému	<ul style="list-style-type: none"> → V Argentině do roku 1983 proběhlo 6 pučů, naprostá většina byla vojenských; → Do výkonu moci zasahuje armáda z vlastní iniciativy; → Guerilly usilují o návrat perónismu, který nestabilitu neodvrací. 	<ul style="list-style-type: none"> → V Uruguayi do roku 1983 došlo ke dvěma pučům, které provedli sami prezidenti; → Armáda je k výkonu moci povolána; → Guerilly usilují o návrat demokracie, která stabilitu přináší.

Totíž tak jako Uruguay lze vnímat zemi s demokratickou tradicí a stabilitou režimů, Argentinu naopak charakterizuje

nestabilita, množství vojenských pučů a silná tradiční role armády, která se již před tím podílela na nespočtu mocenských projektů před tím. Rozvoj Uruguaye je oproti Argentině stabilnější, má kontinuální charakter. V Argentině po celé předchozí období proběhla celá řada politických změn, pučů a nestabilních vlád. Argentina je zkrátka nestabilní demokracií (Rozhovor 10). I proto Argentina nečekala dlouho a 24. března 1976 došlo k dalšímu v pořadí již 6. vojenskému puči ve 20. století a o čtyři dny později se generál Jorge Videla stal hlavou státu. Jen o rok později byl odhadovaný počet popravených na 6000 a 15000 politických vězňů. *„Argentinská špinavá válka byla obdobím s nejsmrtejnějším dopadem mezi všemi vojenskými diktaturami v Latinské Americe v těchto temných letech,“* (Dabèn 1999: 164).

Videla ale byl stejně tak ambiciózní v případě celkové reorganizace společnosti. Videlova vláda zahájila národní reorganizaci, tzv. *El Proceso* (Proces), kde si stanovila cíl záchranu národa (sic!). El Proceso obsahoval společenskou očistu všech její úrovně včetně univerzitních pedagogů, studentů či knihoven. Videla deportoval umělce mimo hranice Argentiny, umlčoval média a nechal bez smilování mizet (doslova) v koncentračních táborech, na policejních služebnách nebo vržením z letadla do Río de la Plata kohokoli, kdo byl jen podezřelý ze spolupráce s levicí. A tak netrvalo dlouho a vůdce ERP Mario Santucho byl zabit, vedoucí postavy Mario Firmenich, Rodolfo Galimberti, Juan Gelman a další z Montoneros utekli před jistou smrtí do Itálie. V období mezi březnem 1976 a červencem 1978 zahynulo na 4.500 členů a členek Montoneros a k úplnému konci 70. let byla městská guerilla v Argentině zcela zlikvidována (O'Sullivan 1986: 163). Totální podrobení odborů umožnilo provádět restriktivní a liberální hospodářskou politiku s cílem oživit ekonomiku, ovšem za cenu zadlužení státu a těžkých sociálních dopadů (Chalupa 1999: 251; Němec a kol. 2008: 14). Argentinu stála špinavá válka 30.000 mrtvých a 20 miliard amerických dolarů (Márquez 2004: 17). V roce 1980 sice armáda špinavou válku definitivně vyhrála, ale ekonomika se ocitla v

absolutní krizi, zejména od chvíle, kdy 28. března 1980 zbankrotovala první soukromá banka *El Banco de Intercambio Regional*.

I samotný konec vojenských junt se v obou případech výrazně lišil. V Uruguayi byl stejný proces mnohem rychlejší. Vojenská junta představila v roce 1980 vlastní návrh ústavy, který by ji přisoudil větší pravomoci. Tu ale s překvapením vojenské junty voliči a voličky 30. listopadu 1980 odmítli v referendu a o čtyři roky později 25. listopadu 1984 byl Julio Sanguinetti zvolen prezidentem republiky. V Uruguayi, podobně jako v Chile, armáda skončila vůlí lidu, čímž uznala opožděně svoji neoblíbenost. V jiných zemích, jako je Brazílie nebo Bolívie, se armáda snažila různými prostředky, například manipulací s výsledky voleb, u moci udržet (Daběn 1999: 188). K pádu přispěl i stav hospodářství, který byl v krizi poté, co vláda mezi lety 1973 a 1984 provedla několik změn v modelu rozvoje. Zásadní změny přišly ruku v ruce s liberalizací finančnictví a obchodu. Naopak investice do sociálních politik, sociálního státu a vůbec potřebné změny v tomto sektoru vůbec nepřišly (Alegre a kol. 2010: 86).

V Argentině vojenská junta padla pod tíhou tlaku veřejnosti po prohrané válce, ekonomické krizi a na povrch vyplývajících hrůzách z období jejího vládnutí. Totiž napjaté protesty proti „mizení“ a vojenskému teroru se generálové pokusili utlumit vlasteneckou atmosférou vyvolanou válkou o Britý okupované Malvíny v roce 1982, která trvala pouhé tři měsíce od března do června 1982. Generál Galtieri však musel po prohře rezignovat a jeho nástupce generál Reynaldo Bignone byl nucen v zimě roku 1983 předat moc reformnímu prezidentovi Raúlů Alfonsínovi (Klíma 1996: 94). Kvůli zřůdnostem (sic!) spáchaných během špinavé války, byla v Argentině otázka beztrestnosti vojenské junty, ale i guerill, v mnohém složitější. Armáda, zcela zdiskreditovaná hospodářským zhroucením a ponížená fiaskem ve vyprovokované válce o Malvíny, se přesto pokoušela o řešení. Ačkoli prezident Galtieri byl poté nahrazen generálem Bignonem, který sliboval návrat k demokratickému pořádku, ozbrojené síly byly nakonec z procesu předání moci k civilní vládě úplně vyloučeny. Zvolen byl 30. října 1983 absolutní většinou Raul

Alfonsín. Ta mu umožnila, během prvních let svého mandátu, de facto jakoukoliv smělost. Přesto se neodvážil deklarovat jakýkoli jednoznačný postoj vůči armádě, který by vedl k odhalení pravd o špinavé válce a začít s jejími představiteli spravedlivý proces bez pomstychtivosti a bez útoku na armádu (Dabèn 1999: 191).

Tabulka č. 16 *Období demokratické tranzice a role guerill*

Fenomén	Argentina	Uruguay
Role guerill v průběhu demokratické tranzice	<ul style="list-style-type: none"> → Guerillové organizace jsou zlikvidovány špinavou válkou; → Perónismus je vyloučen z demokratické tranzice; → Guerilly jsou vnímány jako součást a příčina argentinského temného období. 	<ul style="list-style-type: none"> → Organizace MLN-T ve stagnaci přežije období vojenské diktatury; → Frente Amplio (FA), politická koalice podporována a ovlivněna MLN-T, se přímo podílí na odevzdání moci směrem k občanským volbám; → FA kandiduje hned v prvních volbách; → MLN-T se rychle integruje do FA.
Amnestie	<ul style="list-style-type: none"> → Ne. 	<ul style="list-style-type: none"> → Ano, společně s ní se dostávají Tupamaros na svobodu; → Mnozí propuštění tupamaros směřují své MLN-T aktivity do FA.

Armáda, ale i Partido Justicialista a tím pádem perónismus a s ním i jeho revoluční tendence reprezentované Montoneros, byly z první fázi demokratické tranzice a společenské diskuze o budoucím směřování Argentiny vyloučené. Jak armáda, tak i veškerý perónismus se všemi svými politickými deriváty byl zkrátka pokládán za součást období, za kterým chtěla společnost pod tíhou emocí, které na ni ve

vší síle dopadly v důsledku odhalování zločinů vojenské junty, udělat tlustou čáru (Rozhovor 3; Rozhovor 6; Rozhovor 8). Montoneros byli bezpochyby v určité fázi svého boje silní, ale až v reakci na tamější diktaturu, kdežto MLN-T operovalo už v průběhu demokracie před nástupem vojenské junty, byť během tvrdé Pachecovi ruky. Bylo tak reakcí – odpovědí na politiku tvrdé ruky, avšak stále v jisté formě demokratického pořádku. Návrat k demokracii pak guerilly nemohl zastavit, ale naopak posílit (Rozhovor 2). To v Uruguayi demokratická tradice a snaha nacházení kompromisu vnášela do diskuze o demokratické tranzici daleko více inkluzivity. Vyloučena byla v první fázi pouze PN-B, ale z vlastní vůle. Na protest proti uvěznění z exilu navráceného lídra Winstona Ferreiry Alduanteho bojkotovala vyjednávání. Jednání mezi armádou, Colorados a představiteli Frente Amplio nakonec vyústily v srpnu 1984 v podpis tzv. *Acuerdo del Club Naval* (dohoda z Námořního klubu). První svobodné volby se konaly už 25. listopadu 1984, ve kterých FA získává 20,43 % a etabluje se ve vysoké politice. Armáda ještě stihla prosadit zákon o všeobecné amnestii, která ve svém důsledku dopadla i na všechny uvězněné tupamaros (Němec a kol. 2008: 329). 14. března 1985 se tak dostávají na svobodu všichni političtí vězni, mezi kterými jsou i hlavní představitelé MLN-T: Raúl Sendic, Eleuterio Fernández Huidobro, Julio Marenales, Jorge Manera či José Mujica a další vůdci jako Jorge Zabalza, Mauricio Rosencof a Henry Engler (Garcé 2006: 54 – 55). Raúl Sendic nadto otevřeně všechny tupamaros vyzývá (Tamtéž: 52), aby o moc usilovali jen demokratickou cestou. V roce 1985 dochází také k legalizaci odborů, občanských sdružení a politických stran. MLN-T se pomalu ale jistě politizuje v již prvních letech svobody a jejich aktivní členky a členové se podílejí na rekonstrukci FA. V červnu roku 1987 MLN-T schvalují prostřednictvím přijatých dokumentů schválených IV Úmluvou MLN-T kompromis mezi jednotlivými proudy uvnitř organizace. MLN-T oficiálně potvrdili svou guerillovou minulost a její revoluční směřování, nevyloučili ani "revoluční prostředky", ale stejně tak se přihlásili k demokratické politice a volebnímu boji, když požadovali vlastními silami posílení

Frente Amplio (Garcé 2011: 124).

3.3 Analýza míry státní represe: Argentina 1976 – 1983 a Uruguay 1973 - 1985

Davenport (2000: 6) definuje represi státu jako *"chování, které vlády aplikují ve snaze docílit politického klidového stavu a usnadnit kontinuitu režimu prostřednictvím nějaké formy omezení nebo porušování politických a občanských svobod"*. Přesněji, represi lze chápat jako *"aplikaci/kroky státní moci, které porušují práva garantované Prvním dodatkem Ústavy USA⁸², porušují řádný proces v prosazování a rozhodování práva a osobní integrity nebo bezpečnosti,"* (Davenport 2007: 2). Prostřednictvím těchto akcí, které míří na porušování občanských a politických práv, vlády ukládají osobám sankce nebo je jimi přímo ohrožují nadměrnou kontrolou a potlačováním disentu. Kromě toho, že represe je obvykle považována za homogenní typ státního chování, tak Davenport (2004) tvrdí, že státní donucení má dvě základní složky: (1) násilné represe v podobě porušování osobní integrity, a (2) méně nebo ne-násilné činnosti, spočívající v omezení občanských svobod jednotlivců. Obě formy represe se snaží vypořádat se s politickými hrozbami vyplývajícími z občanů, vyzyvatelů, politických a jiných režimních soupeřů, a opozičních skupin. Obě formy lze nalézt i v případě obou vlád vojenských junt v Argentině a Uruguayi. Jinými slovy, porušování osobní integrity usiluje o odstranění těch jednotlivců nebo skupin, které režim podezřívá z překonání jím stanovených limitů, nejčastěji pak tím, že je zabije nebo je uvězní.

Mezi další důvody porušování lidských práv a svobod je například to, že takový přístup může, prostřednictvím různých mechanismů, snížit riziko ztráty úřadu. Násilné represe zahrnují fyzické zneužívání, mučení, věznění, zabíjení a zmizení. Jsou tedy charakterizovány cílem a samotnou povahou intenzity způsobených

---

⁸²Vychází z dodatku Ústavy USA, který garantuje některá občanská a politická práva (náboženské svobody, právo na shromáždění, svobodu slova a svobodu tisku a petiční právo), a které v současném mezinárodním lidskoprávním rámci jsou garantovány zejména ICCPR.

a/nebo použitých sankcí, které mohou zajistit žádanou izolaci autokratů dvěma způsoby: (1) mohou zmírnit některé opoziční činnosti, protože to zvyšuje jejich související náklady; (2) může přímo odstranit konkrétní zdroj ohrožení, například fyzickou likvidací, vězněním nebo zkrátka může své opoziční představitele nechat zmizet. Anebo, pomocí omezení občanských práv jsou občané kultivováni, jejich potenciálně kritické chování je zakázáno a kolektivní akce zakázány. V neposlední řadě, porušení tělesné integrity⁸³ je specificky zaměřeno proti těm jednotlivcům nebo skupinám lidí, kteří dosáhli kolektivní akceschopnosti, a kteří byli identifikováni jako členky a členové opozice nebo potenciální soupeři/ky vládnoucí elity. Někteří autoři tvrdí, že pokud represe je dostatečně vysoká, může být násilný odpor odražen (Müller 1985; Gupta et al 1993; Lyall 2009).

Dostupné údaje o státní represii pocházejí z různých zdrojů. Pro měření porušování práv tělesné integrity se používá například tzv. *Political Terror Scale (PTS)*⁸⁴ (Gibney a Dalton 1996; Wood a Gibney 2010), který v současnosti pokrývá periodu let 1976 až 2011. PTS měří státní teror na stupnici od 1 do 5, kde 5 označuje nejvyšší úroveň teroru. Státní teror je pak definován jako „*porušení tělesných nebo osobních práv integrity prováděné státem (nebo jeho zmocněnci)*“. Tato kategorie porušování lidských práv zahrnuje zneužívání, jako je mimosoudní zabíjení, mučení nebo podobného fyzické zneužívání a jiné nelidské a ponižující zacházení, zmizení, a věznění z politických důvodů (Wood a Gibney 2010: 369).

---

⁸³Podrobněji o tělesné integritě jako základním lidském právu například zde, dostupné na: <http://echr-online.info/physical-integrity/> (20. 7. 2015); *The Human Rights and Constitutional Rights project*, který vznikl pod záštitou Columbia Law School, definuje čtyři hlavní oblasti potenciálního vládního porušování tělesné integrity. Patří mezi ně: (1) právo na život; (2) Otroctví a nucená práce; (3) právo na osobní bezpečnost; (4) Mučení a nelidské, kruté a jinak ponižující zacházení nebo trest.

⁸⁴Podrobněji viz *Political Terror Scale*, dostupné na: <http://www.politicalterroryscale.org> (20. 7. 2015).

Pro kvantifikaci omezení občanských práv a svobod se nejčastěji využívají data Freedom House, která měří svobodu projevu a přesvědčení, práva na shromáždění a práva se organizovat, úroveň právního státu a vlády práva, osobní autonomie a dalších individuálních práv. Data jsou k dispozici od roku 1972 do současnosti. Ratingové rozmezí je od 1 do 7, kde 7 označuje nejvyšší úroveň omezení, porušování lidských práv.

Autor v analýze míry státního teroru a represe vůči guerillám využívá jmenované zdroje. Nicméně pro samotné porovnání vychází z kódování CIRI (*The Cingranelli-Richards Human Rights Data Project Coding Manual*), které hodnotí vládní dodržování lidských práv.⁸⁵ Důvody jsou v zásadě dva. Totiž v případě hodnocení režimů dle PTS i Freedom House jak Argentina, tak i Uruguay dosahují v obou poměřovaných obdobích stejných hodnot,⁸⁶ a současně, využití metodologie CIRI autor vnímá v kontextu represe a teroru vůči guerillám za vhodnější, jelikož dovoluje rozlišovat míru teroru více exaktně na základě počtu zmizelých, mučených a jinak perzekuovaných. Z metodologie CIRI se autor pro potřeby ověření hypotézy, že *míra agrese, míra represe a míra nekompromisního boje ze strany vojenské junty proti guerillám významně ovlivnila další jejich existenci; v případě Argentiny byla míra taková, že nedovolila městským guerillám se znovu zorganizovat, kdežto v Uruguayi k totální likvidaci městských guerill nedošlo, a i proto mohlo dojít k jejich politickému obrození v druhé polovině 80. let*, zaměřuje v souvislosti obou vlád na (1) politické a jiné mimosoudní vraždy a/nebo svévolné zbavení života; (2) „mizení“ občanek a občanů; (3) mučení; a (4) politické věznění.

CIRI při hodnocení režimů operuje vždy na škále 0 – 2 body. Když k fenoménu dochází pravidelně, režim obdrží 0 bodů. Když k

---

⁸⁵Prodrobněji viz Human Rights Data Project, dostupné na: <http://www.humanrightsdata.com/p/data-documentation.html> (21. 7. 2015).

⁸⁶Argentina i Uruguay v průběhu vlád vojenských junt v obou případech měření (PTS i Freedom House) dosahují nejvyšších hodnot. Hodnoty se výrazněji snižují až v posledních letech vládnutí a to v obou případech srovnatelně.

fenoménu dochází příležitostně, režim obdrží 1 bod a pokud k fenoménu vůbec nedochází, tak režim obdrží 2 body. Tedy čím více bodů, tím režim více lidská práva dodržuje. CIRI pak ještě kódování precizuje tím, že 0 bodů režim obdrží, pokud jde o 50 a více případů zkoumaného jevu, 1 bod v případě, pokud jde o 49 a méně případů a 2 body, pokud k žádnému případu nedochází. Autor si proto dovoluje ještě metodologii CIRI upravit pro potřeby této práce, a to v duchu kritiky Reeda M. Wooda a Marka Gibneya (2010), kteří tvrdí, že metodologie CIRI nebere v úvahu rozdíly v celkovém počtu obyvatel a proto škála 0 – 50 je pro porovnání některých zemí, které jsou nesouměřitelně veliké (především co do počtu obyvatel), nedostatečné. Je totiž zprvu zřejmé, že oba režimy byly natolik v globálním kontextu brutální s ohledem na porušování lidských práv, že by opět při takovém poměrování došlo k velmi podobnému ne-li stejnému výsledku. Autor proto kódování posunuje tak, aby lépe odpovídalo argentinské a uruguayské realitě.

Argentina disponovala v roce 1980 celkovým počtem 28 milionů obyvatel,⁸⁷ Uruguay 2,8 milionu.⁸⁸ To je v případě Uruguaye 10x méně obyvatel. Výrazně odlišné byly i počty členek a členů obou městských guerill. U Montoneros je však poněkud problém určit přesnější počet členek a členů, jelikož se udávané počty u jednotlivých zdrojů řádově liší. Gillespie (2008) uvádí počty radikálních Montoneros v letech 1972 – 1975 přesahující 10.000 s tím, že jejich mobilizační potenciál dosahoval v průběhu některých událostí až 150.000 lidí. Tupamaros dosáhli svého vrcholu mezi rokem 1971 a 1972, kdy jejich členská základna kulminovala kolem 1.500 členek a členů (Moore 1978; Rozhovor 2; Woodruff 2008). Počty členek a členů obou městských guerill tak v důsledku přibližně kopírují rozdíl

---

⁸⁷Přesněji 27 947 446 obyvatel, z toho 83 % obyvatel žilo ve městě, více viz *National Population and Housing Census 1980*, dostupné na: <http://microdata.worldbank.org/index.php/catalog/442> (21. 7. 2015).

⁸⁸Přesněji 2 788 429 obyvatel, z toho 43,3 % jen v Montevideu, viz *Instituto Nacional de Estadística*, dostupné na: http://www.ine.gub.uy/biblioteca/censos63_96/censos63_962008.asp (20. 1. 2015).

v celkovém počtu obyvatel. A proto při operacionalizaci dat autor přihlíží k tomu, že pokud by v obou zemích mělo docházet k systémovému porušování lidských práv rovnoměrně, měl by se výsledek v konečných číslech početně (například v počtu obětí) projevit až desetinásobným rozdílem. Další faktor, který je potřeba vzít v úvahu, je, že hodnocení CIRI je za každý rok, kdežto autor hodnotí, i s ohledem na rozsah práce, celé období každé vlády vojenské junty dohromady. V Argentině jde o období od března 1976 do prosince 1983 a v Uruguayi o období od června 1973 až do února 1985. Tj. 7,5, respektive 11,5 let. Tzn., že při stejném dodržování nebo naopak porušování lidských práv ze strany režimů se hodnoty mohou navýšit o sedmi a půl, respektive jedenáct a půl násobek. Toto zjednodušení by ve výsledku nemělo být problematické, protože se hodnocení obou režimů dle PTS a Freedom House v daných obdobích nikterak zásadně rok od roku nemění, obě vlády nadto kopírují takřka totožný průběh.

***

Výpočet míry represe režimu tak bude v případě Uruguaye:

Výchozí počet obětí stanovený CIRI násobkem počtu let trvající vlády vojenské junty

V případě Argentiny:

Výchozí počet obětí stanovený CIRI násobkem počtu let trvající vlády vojenské junty násobkem rozdílu v počtu obyvatel

Kódování míry politických a jiných mimosoudních vražd a/nebo svévolného zbavení života, „mizení“ občanek a občanů, mučení a politické věznění v případě Uruguaye autor konečně stanovuje, viz Tabulka č. 17.

Tabulka č. 17 Kódování Uruguay

Počet bodů	Počty obětí
0	575 a více
1	574 a méně
2	0

V případě Argentiny pak následovně:

Tabulka č. 18 Kódování Argentina

Počet bodů	Počty obětí
0	3.750 a více
1	3.749 a méně
2	0

Autor při operacionalizaci s daty pracuje především s oficiálními argentinskými a uruguayskými zdroji. V případě Argentiny jde o souhrnnou zprávu *Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas* (CONADEP) z roku 1984. V případě Uruguaye pak o zprávu *Uruguay, Nunca Más!* nevládní organizace *Servicio de Paz y Justicia* z roku 1989. Oba tyto zdroje jsou nejčastěji citovány v případě porušování lidských práv ve sledovaných obdobích a vycházejí z nich další lidskoprávní studie.

Jako první jev autor měří míru politických a jiných mimosoudních vražd a/nebo svévolného zbavení života. CIRI tento jev definuje jako:

Mimosoudní popravky jsou vraždy ze strany vládních představitelů bez náležitého procesu práva. Patří mezi ně vraždy i ze strany soukromých subjektů, v případě, pokud jsou podněcovány vládou. Tyto vraždy mohou vyplývat z úmyslného, ilegálního, a nepřiměřeného použití smrtící síly ze strany policie, bezpečnostních sil nebo jinými zástupci státu. Úmrtí v důsledku mučení se počítají, protože k těmto úmrtí došlo, zatímco vězni byli v opatrování vlády nebo jejích zástupců. Úmrtí z důvodů vojenské šikany se rovněž počítá.

Zpráva CONADEP uvádí, že všichni zmizelí byli zároveň zavraždění, a zároveň, že nedostatek dostupných informací o těchto lidech byla součástí vládní strategie, jak zabránit soudržnost mezi přeživšími. V průběhu vyšetřování komise uvádí, že musela často čelit předmětu smrti: smrt v důsledku mučení, úrazu elektrickým proudem, ponoření do vody, udušením; hromadné smrti, kolektivní nebo individuální, záměrné, utonutím v moři nebo zastřelením. Specialitou v případě mizení osob bylo v Argentině svrhávání obětí do Río de la Plata. „*Oběti byly v bezvědomí. Svlékli jsme je, a když velitel letu vydal rozkaz, otevřeli jsme dveře a vyhodili je ven, nahé, jednu po druhé. To je skutečnost, kterou nikdo nemůže popřít.*“ Těmito slovy bývalý kapitán argentinského námořnictva Adolfo Francisco Scilingo odkryl jednu z nejtemnějších metod špinavé války vojenské junty. Scilingo odhadl počty takto zmizelých osob na 1.500 až 2.000.⁸⁹ K ostatním docházelo nejčastěji v tajných detenčních centrech, kterých byly po celé Argentině stovky.⁹⁰

Trest smrti byl v Argentině tradičně systematicky zakazován. Avšak během vlády vojenské junty došlo k jeho zrušení a inkorporaci do legálního systému. Argumentací byla nezbytnost prevence proti nejhorší subverzní trestné činnosti. Přesto se zachovala jakási neochota ba obava trestu smrti oficiálně využívat. Vojenská junta měla totiž za to, že znovuzavedení trestu smrti bude mít spíše preventivní charakter. A proto žádná válečná rada formálně nikdy nikoho k trestu smrti neodsoudila. Avšak realita byla absolutně odlišná. Existují svědectví o tisících usmrcených. CONADEP uvádí, že žádná z těchto obětí neprošla běžným nebo vojenským soudem, žádná z nich nebyla

---

⁸⁹Podrobněji v magazínu TIME Domestic, březen 27, 1995 *Volume* 145, č. 13, dostupné na: <http://www.yendor.com/vanished/junta/scilingo.html> (19. 7. 2015).

⁹⁰Autor navštívil jedno takové v Resistencii, provincie Chaco. Tajné detenční centrum bylo vybudované přímo na policejní stanici v nejvyšších patrech budovy. Budova dnes slouží jako muzeum, memoriál obětem špinavé války a současně jako informační centrum. Místnosti bývalého detenčního centra jsou dodnes zachovány v původním stavu a nesou znaky zjevné brutality – nejčastěji různé stopy zoufalosti uvězněných na zdech jednotlivých místností.

obětí formálního rozsudku v rámci legálního systému. A proto, technicky vzato, všechny tyto oběti byly vraždami. Byly vraždami, jejichž vykonání nepředcházelo žádné vyšetřování, za které nikdo nikdy nenesl v systému vůbec žádnou zodpovědnost, ani nebyl ve sledovaném období potrestán.

CONADEP vypočítala počty zmizelých osob odpovídajících 15.000⁹¹. Zpráva rovněž uvádí, že nelze jasně u všech obětí určit, zda byly zavražděny nebo zabitě během konfliktů, i proto, že některé oběti byly zabity dle ozbrojených složek v ozbrojených konfliktech. Tyto oběti pak nejsou zmizelými v tom pravém slova smyslu, protože jejich těla byly navráceny rodinám. Přesto jde o tytéž oběti stejného režimu. Zpráva také zdůrazňuje roli Triple A a její operace, které byly podporovány argentinskou policií a armádou. Konstatuje, že v celkovém součtu společně s oběti Triple A může celkový počet převýšit 20.000 obětí. Nadto, zpráva se také zmiňuje o obětech, které zmizely, byly pohřšovány *jen* po dobu několika týdnů či měsíců. Tyto oběti do oficiálních čísel nezapočítává, přesto uvádí, že z důvodu dalších a nových zveřejněných důkazů mohou být konečné čísla mnohem vyšší. Na základě zmíněného tedy nakonec odhaduje, že celkový počet zabitých obětí argentinskou vojenskou juntou v období mezi lety 1976 a 1983 může být mezi 20.000 a 30.000 osobami.

Režim argentinské vojenské junty tak dosáhl v prvním měřeném jevu 0 bodů a to proto, že počet obětí jasně přesáhl počet 3.750.

Zpráva nevládní organizace *Servicio de Paz y Justicia* je v případě politických vražd a mizení poněkud stručnější. Vyšetřovací komise, na kterou se zpráva odvolává, a která byla přímo pro situaci zmizelých osob a jejich příčin vytvořena Sněmovnou reprezentantů, udává 164 zmizení. Z toho bylo sto osmnáct mužů, třicet osm žen a

---

⁹¹Tyto počty zmizelých jsou dodnes jedním z hlavních diskuzních sporů. Některé lidskoprávní organizace uvádějí až 30.000 zmizelých, kde hlavním argumentem je, že zkrátka všechny oběti v době zpracování zprávy CONADEP nebyly dohledatelné a některé nejsou dohledatelné ani dodnes. Konečný a přesný počet tak nikdy nebude možný s přesností určit.

osm dětí. Zajímavostí na tom je, že *pouze* třicet dva případů se stalo na území Uruguaye, kdežto sto dvacet sedm obětí bylo objeveno v Argentíně, tři v Chile a dva v Paraguayi. Argentinskému režimu by tak šlo připsat i většinu zmizelých občanek a občanů Uruguaye. Zpráva ještě dodává, že přibližně k 32 úmrtí došlo zatímco byli ve fázi výslechu, asi 53 lidí bylo zabito na následky střelby při střetech s *Fuerzas Conjuntas* (speciálně vytvořené ozbrojené složky roku 1972, které byly spojením policie a armády s cílem zneškodnit přední představitele MLN-T). Nejméně obětí pak zemřelo na následky nemoci nebo sebevraždy, obvykle po vynesení rozsudku vojenské spravedlnosti.

Pokud by došlo k sečtení všech zmizelých a to včetně těch, kteří zmizeli na území jiného státu a počtu zabitých, tak žádné oficiální zdroje nenasvědčují tomu, že by takový počet přesáhl tři set. Režim uruguayské junty tak v prvním měřeném jevu dosáhl 1 bodu.

Dalším jevem, který autor v případě obou vlád vojenských junt poměřuje, je míra mučení a nelidského zacházení. CIRI definuje mučení jako:

Cílevědomé způsobování extrémní bolesti, ať už psychické nebo fyzické, vládními úředníky nebo soukromými jednotlivci na popud vládních úředníků. To zahrnuje použití fyzické a jiné síly ze strany policie a vězeňské stráže - včetně znásilňování a bití - a úmrtí ve vazbě v důsledku dlouhodobého hmotné nedbalosti ze strany vládních úředníků. Mučení může být cokoliv, od jednoduchého bití až k jiným praktikám, jako je waterboarding, znásilnění nebo elektrickým šokem jako prostředku pro získávání informací a/nebo vynuceného doznání. Mučení také zohledňuje úmyslné psychické zneužívání těch, kteří jsou ve vazbě. Vojenské přetěžování se také počítá jako mučení.

Vzhledem k tomu, že počty mučených jsou často početně neurčitelné, CIRI se při kódování počtu mučených přiklání také k jazyku, které zprávy o mučení používají. Jinými slovy, jazyku je vždy dán přednost před konkrétním počtem výskytů. Například, pokud

zpráva říká, že porušení bylo "rozšířené" nebo "systematické", výsledné skóre je 0 bodů. Pokud zpráva zmiňuje několik případů s malým počtem případů, výsledné skóre je 1 bod. Autor proto při měření jevu mučení v obou případech vojenských junt bere zřetel i na jazyk obou zpráv.

Ve zprávě CONADEP se uvádí, že mučení bylo široce rozšířené. De facto počty mučených odpovídají počtům zabitých a zmizelých, jelikož naprostá většina obětí byla před zavražděním mučena nebo vystavena jiné formě nelidského zacházení. Zpráva uvádí, že uvězněné osoby byly vystaveny nelidským podmínkám a byly předmětem všech forem mučení a ponižování. Uvádí, že oběti byly nejčastěji uneseny, byly jim zavázané oči a byly převezeny do tajných detenčních center. Cílem mučení bylo vedle získávání informací také samotné ponižení a bolest, v nejhorších případech smrt. V mnohých případech, a to jak v případě fyzického, tak i v případě psychického mučení, docházelo k mučení po celou dobu výkonu trestu odnětí svobody. CONADEP uvádí, že řada využitých metod mučení byla vzhledem k představitosti naprosto ohromující. Ponižující podmínky dokládají například hrozné hygienické a stravovací podmínky nebo fakt, že oběti byly pouze čísla beze jmen, místnosti, ve kterých byly uvězněné, nedisponovaly žádným označením.

Režim vojenské junty v Argentině tak v případě měření jevu mučení, nelidského a jiného ponižujícího zacházení dosahuje skóre 0.

Zpráva organizace *Servicio de Paz y Justicia* využívá podobného jazyku. Mučení bylo rovněž velmi rozšířené až systematicky aplikované na naprostou většinu uvězněných. Vzhledem k tomu, že počty politických vězňů dle zprávy dosáhly až 15.000 osob, jde o velmi vysoká čísla i v počtu mučených. V případě vězňů mužského pohlaví zpráva uvádí, že 83 % z nich bylo vystaveno až 14 typům mučení. 7 % bylo vystaveno až 5 typům ponižujících podmínkám, kdežto 9% až 20 typům.

Režim vojenské junty v Uruguayi tak v případě měření jevu mučení, nelidského a jiného ponižujícího zacházení dosahuje skóre 0 bodů.

Posledním jevem, který autor měří v případě obou vojenských vlád, je počet politických vězňů. CIRI definuje politické vězně jako:

Uvěznění lidí ze strany vládních úředníků kvůli: (1) jejich projevům; (2) jejich nenásilné opozice vůči vládní politice či vůdci; (3) jejich náboženské víry; (4) jejich nenásilné náboženské praktiky; (4) jejich členství ve skupině, a to včetně na základě etnicity nebo rasy. Některé zprávy pak odkazují na "vězně svědomí". Vězněm svědomí je někdo, kdo byl vězněn z důvodů svého přesvědčení. Politický vězeň je tak de facto vězněm svědomí. Vězni svědomí jsou nejčastěji uvězněni v důsledku náboženské víry a/nebo jejího praktikování. Některé zprávy rozlišují mezi politickými vězni a vězni svědomí, ale pro účely měření CIRI jsou stejné. V mnoha případech jsou političtí vězni klasifikováni jako teroristé a ohrožením národní bezpečnosti. Mnoho vlád pravidelně zneužívá nálepku "terorismu" pro všechna opoziční hnutí.

V případě Argentiny je znovu těžké rozlišit mezi počty politických vězňů, právoplatně odsouzených vězňů a politických obětí včetně mučených. Z naprosté většiny se tyto počty překrývají. Nicméně, kategorie uvězněných nezastupuje všechny druhy represe, které byly využity během vlády vojenské junty. Počet oficiálně zadržených během sledovaných let vzrostl z 5.182 na 8.625. Z toho 4.029 lidí bylo drženo méně než rok, 2.296 mezi jedním a třemi lety odnětí svobody, 1.172 mezi třemi a pěti lety, 688 mezi pěti a sedmi lety, a 431 mezi sedmi a devíti lety. Naprostá většina z nich byla zatčena za projevy svých názorů nebo za členství v některých opozičních skupinách včetně Montoneros. V politickém exilu se mezi lety 1975 a 1980 dle odhadů ocitlo mezi 20.000 a 40.000 osob (Novaro a Palermo 2003: 76). Podle nevládní organizace *Abuelas de la Plaza de Mayo*, ze které vychází i CONADEP, počet dětí, které se narodily v detenčních zařízeních, bylo 174, z toho pouze 25 z nich bylo v době dokončení zprávy nalezeno. Pozdější data přinášejí vyšší čísla a to až kolem 300 v roce 2001. Do února téhož roku bylo

vyřešeno 72 případů (Dillon 2001: 4).

S přihlédnutím na celkové počty obětí argentinské vojenské junty, které dosahují až 30.000, a kde lze naprostou většinu těchto obětí považovat za politické – Dabèn (1999: 164) uvádí jen za rok 1976 6.000 až 15.000 politických vězňů, s přihlédnutím na počty osob v nuceném politickém exilu, a s přihlédnutím na počty formálně, nikoli však ve všech případech právoplatně odsouzených, které rovněž dosahují úrovně vyšší jak 8.000 případů, lze konstatovat, že režim argentinské vojenské junty v případě měření jevu politických vězňů dosahuje skóre 0 bodů.

Podle zprávy organizace *Servicio de Paz y Justicia* represe v Uruguayi dosáhla 15.000 politických vězňů. 20. března 1984 Col. Ledesma Silva řekl týdeníku *Búsqueda*, že vojenské soudy se zabývaly případy 4933 lidí, což mimo jiné vede k otázce, kolik lidí bylo uvězněno bez formálního procesu. Zpráva navíc kalkuluje s proporcionální vahou tohoto jevu, když se domnívá, že na základě dat sčítání lidu z roku 1975 (což odpovídá období, ve kterém bylo zajato mnoho politických vězňů), že na 2.788.429 obyvatel bylo přibližně stíháno vojenskou justicí 18 osob z každých 10,000 obyvatel Uruguaye. Tento vztah pak zpráva zpřesňuje na 31 politických vězňů na 10.000 obyvatel, byť dodává, že vychází z empiricky neověřeného odhadu. Amnesty International v roce 1976 uvádí, že je v Uruguayi odsouzen každý 415. občan/ka Uruguaye.

Vzhledem k uvedeným počtům politických vězňů ve zprávě organizace *Servicio de Paz y Justicia* autor při měření jevu politických vězňů v případě režimu uruguayské vojenské junty dochází k závěru, že režim dosahuje skóre 0 bodů.

Ve dvou ze tří sledovaných jevů dosáhly oba režimy stejného skóre. Autor nicméně ve vztahu k ověřované hypotéze chápe oba tyto ve výsledku shodné jevy za slabší. Totiž vraždy a fyzická likvidace oponentů režimu byla v případě sledovaných režimů natolik ve své míře odlišná, že v jednom z případů vedla ke zjevné fyzické likvidaci opozice. Dokonce lze konstatovat, že argentinský režim dával přednost rozšířenému vraždění a mizení osob před vězněním a

politickými procesy.

Tabulka č. 19 Výsledné skóre míry represe režimů

Sledovaný jev	Skóre Argentina / Uruguay
Politické vraždy, mimosoudní vraždy, svévolné zbavení života, mizení	0 / 1
Mučení	0 / 0
Politické věznění	0 / 0
CELKEM	0 / 1

V případě Uruguaye tomu bylo přesně naopak. Uruguay v období vlády vojenské junty dosahovala podle Amnesty International nejvyššího počtu politických vězňů na hlavu na světě, úmrtí byly v naprosté většině, ještě před nástupem vlády vojenské junty, spojené s ozbrojenými střety mezi městskými guerillami a ozbrojenými složkami státu, nikoli výsledkem systematické fyzické likvidace po roce 1973. A v neposlední řadě, Uruguay současně s nástupem demokratické vlády vyhlásila plošnou amnestii, která umožnila perzekuovaným se znovu a včas zapojit do politického života, včetně MLN-T. Členky a členové Montoneros byli doslova vyvražděni anebo před jistou smrtí nuceni masově utéct do politického exilu. I tento fakt pak negativně přispěl ke schopnosti se znovu a především pro přeživší se v Argentině včas zapojit do procesu demokratické tranzice. Míra represe vojenského režimu byla tedy podle autora jednou z příčin a okolností politického úspěchu guerill.

Závěr

V nestabilní a diskontinuální Argentině lze guerillové hnutí vnímat spíše jako jednu z historických epizod, tedy epizody, která skončila společně s vládou vojenské junty. V Uruguayi, kterou charakterizuje z historického hlediska právě určitá kontinuita, městské guerilly Tupamaros využily legálních možností k tomu, aby se adaptovaly v novém demokratickém systému a vstoupily do reálné politické arény. Nadto, tyto tendence měly uruguayské městské guerilly již v době, kdy se dopouštěly násilí se zbraní v ruce. Uruguayské městské guerilly pod praporem MLN-T naplno využily své politické šikovnosti a citu a postupně si svojí prací získaly stabilní elektorát. Staly se legitimní politickou silou s vytříbenou ideologií a politickým programem.

Vliv italského fašismu před a během 2. světové války v Argentině je všeobecně známý. Už ale není tolik známo, že i argentinské guerilly v některých případech nesly znaky fašismu daleko více, než znaky revoluční levice, která je v případě latinskoamerických guerill jednoznačně jevem častějším. Fašismus, respektive kreolský fašismus, militarismus a vůbec příklon k násilí byl v případě argentinských guerill nepřehlédnutelný fenomén. Uruguay má v tomto ohledu zcela jiné pozadí. Historicky daleko více než s fašismem koketovala s progresivním demokratickým uspořádáním. Ne nadarmo se o Uruguayi v meziválečném období hovořilo jako o Švýcarsku Latinské Ameriky.

Revoluce pro valnou většinu argentinských guerill znamenal návrat perónismu k moci. Hlubší ideologické ukotvení vedoucí k vyšším politickým cílům se argentinským guerillám nikdy nepodařilo definovat. Především proto, že jejich cílem byl zejména již zmíněný návrat perónismu k moci a za druhé též proto, že se během tak krátké doby, kdy působily na argentinském území, nestačily ideologicky vytříbit. Militantní křídlo zcela převládlo nad umírněnou částí členské základny Montoneros. Ve své době tak s žádnými ideologickými proklamacemi de facto ani přijít nemohly. Staly se pouhou ozbrojenou

skupinou terorizující nejen tehdejší argentinskou politickou reprezentaci a jejich blízké, ale i širší argentinskou společnost. Během argentinské demokratické tranzice tak prakticky ani neexistoval jednotný motivovaný mobilizační prvek, který by opět dokázal tyto struktury politicky zvednout. Navíc Montoneros se svými násilnými aktivitami zřekli veřejné podpory, jež byla pro jakýkoli úspěch klíčová. Pro mnoho občanů a občanek Argentiny byli jednoduše součástí nejděsivějšího období argentinských dějin, za kterým bylo třeba udělat tlustou čáru. I proto jejich činnost byla orámovaná obdobím diktatur, které se s různou mírou intenzity dostávali k moci od konce 60. let až do roku 83. Po smrti Peróna v roce 1974 se Montoneros dostávají do slepé uličky. Jejich následná faktická prohra s vojenskou diktaturou ukončila jejich veškeré další organizované aktivity a nakonec i ambice. Po roce 1976, kdy nastoupila k moci Videlova vojenská junta, už v podstatě neměli absolutně žádnou možnost se ideologicky ukotvit, aby dokázali Perónovu smrt překročit a společnost oslovit případnou vlastní cestou. Navíc svým lpěním na perónismu, jako jediném revolučním východisku, všezahrnující ideologii, která obsáhla a do sebe integrovala vše od fašismu až po komunismus vyjma liberalismu, a preferencí ozbrojené cesty jako té jediné možné, se sami vyloučily z možného úspěchu vně perónismus, který se nabízel právě po skončení vojenské diktatury. Montoneros a další perónisticky laděné guerillové organizace se tak utápěli v mantinelech populistického perónistického masového hnutí. Ostatní argentinské guerilly jako například ERP byly v jejich stínu a nikdy nedosáhly žádné významné společenské podpory. Naproti tomu, MLN-T vedle ozbrojené propagandy krok za krokem kultivovali vlastní ideologické ukotvení a světonázor, jež byl stvrzen vzájemnou podporou s Frente Amplio už v roce 1971.

Argentinské guerilly nedosáhly znovuzrození nebo nedosáhly znovuzrození jejich politické ambice proto, že jejich praktický dopad v politické aréně v 60. a 70. byl jen chaos a teror. Zásadním vlivem na pozdější úspěch guerill v obou zemích měly ale i samotné vojenské diktatury, proti kterým guerilly stály. Míra agrese, represe a

nekompromisního boje vedeného státem proti guerillovým organizacím se v obou případech navzájem lišila. V případě Argentiny byl režim vojenské junty během špinavé války v letech 1976 a 1983 tak tvrdý, že se mu jakákoli snaha o organizované guerillové hnutí podařila eliminovat a guerilly porazit. Uruguayská vojenská junta byla rovněž tvrdým protivníkem guerill, nicméně v počtech zabitých, zmizelých a nakonec i lidí nucených utéct do exilu, se nemůže se svým sousedem srovnávat. Navíc ani hlavní předáky MLN-T cíleně nelikvidovala, ale „jen“ věznila a mučila, včetně Josého Mujicy nebo Raúla Sendica. To v Argentině byla většina aktivních Montoneros zavražděna, pokud včas neutekla do zahraničí. Kromě toho brutalita státního teroru v Argentině byla ještě před nástupem vojenské junty aktivně živena paramilitantními jednotkami Triple A, které svého času zavraždily několik stovek Montoneros. Videlova vláda vojenské junty pak už státní teror dovedla téměř k dokonalosti. Tento fakt se poté nepříznivě projevil v případě další možné mobilizace, schopnosti sebeorganizace a vůbec motivace vůči dalšímu úsilí guerill. V Argentině převládl strach o svůj vlastní život. To členky a členové MLN-T takové míře násilí nikdy nečelili, přestože byli s Uruguayí de facto ve válce a již od 60. let odráželi útoky krajně pravicových eskader smrti. Uruguayské *contras* ale nikdy nedosáhly takové efektivity, jako jejich argentinští příbuzní.

Odlišná role militarismu a vůbec přístup k vojenským praktikám a odlišná tvrdost a agresivita státu vůči guerillám, plynoucí z rozdílné politické kultury a tradice v obou státech, byly okolnostmi a příčinami, co na jedné straně neumožnily Montoneros úspěšnou tranzici v demokratický politický subjekt a na straně druhé přispěly MLN-T k pozdějšímu politickému úspěchu v řádných demokratických volbách.

Prameny a literatura

Alegre, Pablo. 2008. *Los 'giros' a la izquierda en el Cono Sur: gobiernos progresistas y alternativas de desarrollo en perspectiva comparada*. Informe final del concurso: Gobiernos progresistas en la era neoliberal: estructuras de poder y concepciones sobre el desarrollo en América Latina y el Caribe. Programa Regional de Becas CLACSO.

Axelrod, Robert. 1984. *The Evolution of Cooperation*. Basic Books.

Ali, Tariq. 2010. *Piráti karibiku*. 2010. Grimmus.

Alvarez-Junco, José. 1992. *La teoría política del anarquismo*. In: Vellespín, Fernando (ed). *Historia de la Teoría Política*. Tomo 4. Alianza Editorial. Madrid, 262-305.

Ansaldi, Waldo a Giordano, Verónica. 2012. *América Latina. La construcción del orden: De las sociedades de masas a las sociedades en procesos de reestructuración*. Editorial Paidós SAICF.

Ansaldi, Waldo, a kol. 2006. *La democracia en América Latina; un barco a la deriva*. Fondo de Cultura Económica de Argentina S.A.

Álvarez, Yamile. 2010. *La Revolución argentina y los inicios de la radicalización: juventud universitaria y catolicismo posconciliar en Mendoza (1966-1973)* *Latinoamérica*. Universidad Nacional Autónoma de México México *Revista de Estudios Latinoamericanos*, núm. 51, 85-108.

Barton, Jonathan R., Tedesco, Laura. 2004. *The State of Democracy in Latin America: Post-transitional conflicts in Argentina and Chile*. Routledge.

Blixen, Samuel. 2000. *Sendic*. Ediciones Trilce. Montevideo.

- Burns, James M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.
- Bessone, Diaz R. G. 1986. *Guerra revolucionaria en la Argentina (1958 – 1978)*. Editorial Fraterna S. A.
- Botana. Natalio R. 1998. *El siglo de la libertad y el miedo*. Editorial Sudamericana.
- Burke, Edmund. 1770. *Thoughts on the Cause of the Present Discontents*. London.
- Calveiro, Pilar. (2005). *Antiguos y nuevos sentidos de la política y violencia*. In: *Lucha Armada en la Argentina, Vol. 2, No. 4*, 1-19.
- Collier, Ruth a Collier, David. 1991. *Shaping the political arena. Critical Junctures, The Labor Movement and Regime Dynamics in Latin America*. Princeton: Princeton University Press.
- Cortarelo, María C. a Fernández, Fabián. 1997. *Lucha del movimiento obrero y crisis de la alianza peronista : Argentina, Junio y Julio de 1975 y Marzo de 1976*. Buenos Aires, Pimsa.
- Cristianismo & Revolución. 1971a. *La docta Montonera*. No. 28, 6-9.
- Cristianismo & Revolución. 1971b. *Las Armas de la Independencia hoy están apuntados hacia el Pueblo*. No. 30, 13-15.
- Dabèn, Olivier. 1999. *América Latina en el siglo XX*. Editorial Síntesis.
- Davenport, Christian. (2000). *Introduction*. In: C. Davenport (ed.). *Paths to State Repression: Human Rights Violations and Contentious Politics*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 1-24.

Davenport, Christian. 2004. *The Promise of Democratic Pacification: An Empirical Assessment*. *International Studies Quarterly* 48(3): 539-60.

Davenport, Christian. 2007. *State Repression and Political Order*. *Annual Review of Political Science* 10: 1-23.

della Porta, Donatella. 1995. *Social Movements, Political Violence and the State. A Comparative Analysis of Italy and Germany*. Cambridge.

de Sierra, Gerónimo. 1992. *El Uruguay post-dictadura – Estado – Política – Actores*. Facultad de Ciencias Sociales Departamento de Sociología.

Diego, Achard-Luis E. Gonzalez. 2005. *A Challenge for Democracy: Political Parties in Central America, Panama and the Dominican Republic*. Inter-American Development Bank. International IDEA. Organization of American States. United Nations Development Program.

Evita Montonera. 1976a. *Parar a los milicos cipayos, preparar el avance popular*. Year 2. No. 12, 7-8.

Evita Montonera. 1976b. *Conoce al enemigo y conocete a vos mismo*. Year 2. No. 14, 5-12.

Evita Montonera. 1975a. *La resistencia peronista contratada. Fundamentos de la ofensiva táctica*. Year 1. No. 2, 25-33.

Evita Montonera. 1975b. *Hacia la construcción del ejército Montonero*. Year 1. No. 8.

Fish, M. Steven. 2005. *Democracy derailed in Russia: The failure of*

open politics. Cambridge University Press, Cambridge.

Galeano, Eduardo. 2009. *Open veins of Latin America: Five centuries of the pillage of a continent*. Serpent's Tail.

Garcé, Adolfo. 2006. *Donde hubo fuego: El proceso de adaptación del MLN-Tupamaros a la legalidad y a la competencia electoral (1985 – 2004)*. Editorial Fin de Siglo.

Garcé, Adolfo. 2011. *Ideologías políticas y adaptación partidaria: El caso del MLN-Tupamaros (1985-2009)*. Revista de Ciencia Política. Volumen 31. No 1, 117-137.

Gasparini, Juan. 1988. *Montoneros: Final de Cuentas*. Buenos Aires, Puntosur Editores.

Gibney, Mark a Dalton, Matthew. 1996. *The Political Terror Scale*. Policy Studies and Developing Nations 4: 73-84.

Gillespie, Richard. 2011. *Soldados de Perón: Historia crítica sobre los Montoneros*.

Giussani, Pablo. 1984. *Montoneros: La soberbia armada*. Editorial Sudamerica/Planeta S. A.

Gupta, Dipak K. et al. 1993. *Government Coercion of Dissidents: Deterrence or Provocation?* Journal of Conflict Resolution 37(2): 301-339.

Habla Juventud Peronista. 1974. *El Descamisado*. Č. 36, 4-5.

Herriott, Scott R., Levinthal, Daniel A. a March, James G. 1985. *Learning from Experience in Organizations*. American Economic Review, 75: 298–302.

Hirschman, A. 1970. *Exit, Voice, and Loyalty: Responses to Decline in Firms, Organizations and States*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Heywood, Paul. 1995. *The Government and Politics of Spain*. Macmillan.

Hodges, Donald C. a Abu Shannab, Elias R (ed.). 1972. *NFL: National Liberation Fronts*. William Morrow, NY.

Huidobro, E. Fernandez. 1987. *Historia de los tupamaros I*. PRISMA.

Huidobro, E. Fernandez. 1988a. *Historia de los tupamaros II*. GEGA.

Huidobro, E. Fernandez. 1988b. *Historia de los tupamaros III*. TAE.

Huntington, Samuel. 1968. *Political Order in Changing Societies*. Tale University Press.

Chalupa, Jiří. 1999. *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*. Nakladatelství Lidové noviny.

Che Guevara, Ernesto. 1989. *Guerrilla Warfare*. Bison Books Edition. By Che Guevara. Introduction by Marc Becker. Lincoln: University of Nebraska Press.

Joes, James A. 2007. *Urban Guerilla Warfare*. University Press of Kentucky.

Klíma, Jiří. 1996. *Přehled dějin Latinské Ameriky*. Gaudeamus.

Klein, Naomi. 2008. *The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism*. Picador.

Kneit, Julio. 1985. *La luz tras las tinieblas*. PRISMA.

Koukola, Bohumil. *Základy psychologie a úvod do psychologie osobnosti*. Opava.

Kriesberg, Luis. 1998. *Constructive Conflict from Escalation to Resolution*. London: Rowan and Littlefield.

Krotee, L. a March L. 1979. *The Rise and Demise of Sport: A Reflection of Uruguayan Society*. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science September 1979 vol. 445 no. 1, 141-154.

La Prensa. 1974a. *Produjéronse en Córdoba 45 atentados contra casas de policías y militares*. P. 3.

La Prensa. 1974b. *Documentos de Montoneros leyeron en un acto en Derecho*. P. 6.

Lamberg, Robert F. 1979. *La Guerrilla en Latinoamérica*. Editorial Mediterráneo.

Le Blanc, Jörg H. C. 2012. *Political Violence in Latin America. A Cross-Case Comparison of the Urban Insurgency Campaigns of Montoneros, M-19, and FSLN in a Historical Perspective*. Cambridge Scholars Pub.

Levin, Martin A. and Sanger, Mary B. 1994. *Making Government Work: How Entrepreneurial Executives Turn Bright Ideas into Real Results*. San Francisco: Jossey- Bass.

Levitsky, Steven. 2001. *An Organized Disorganization: Informal Organization and the Persistence of Local Party Structures in*

Argentine Peronism. Journal of Latin American Studies. 2001; 33(1): 29-66.

Levitsky, Steven. 2005. La transformación del justicialismo: del partido sindical al partido clientelista. Siglo Veintiuno, Buenos Aires.

Levy, Bert. 1964. Guerrilla Warfare. Paladin Press.

Livingston, Grace. 2011. *Zadní dvorek Ameriky: USA a Latinská Amerika od Monreovy doktríny po válku s terorem*. GRIMMUS.

Los Libros. 1971. Uruguay: La Estrategia de los Tupamaros. AÑO 3 - N° 23 - Noviembre de 1971.

Lyll, Jason. 2009. *Does Indiscriminate Violence Incite Insurgent Attacks?: Evidence from Chechnya*. Journal of Conflict Resolution 53(3): 331-362.

Mainwaring, Scott a Scully, Timothy R. 1995. *Building democratic institutions: Party systems in Latin America*. Stanford: Stanford University Press.

Mareš, Miroslav. 2004. *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. Brno: ÚSS VA.

Matlosa, Khabele. 2007. *Political Parties in Southern Africa: The State of Parties and Their Role in Democratization, Report prepared for the International Institute for Democracy and Electoral Assistance*. Stockholm: International IDEA.

Mayans, Ernesto (ed.). 1971. *Los Tupamaros: Antología Documental*. Cuernavaca, Mexico: Centro Intercultural de Documentacion.

Márquez, Nicolás. 2004. *Otra parte de la verdad*. Buenos Aires.

McGuire, James. 1997. *Peronism without Peron: Unions, Parties and Democracy in Argentina*. Stanford University Press.

Merari, A. 1993. *Terrorism as a Strategy of Insurgency*. *Terrorism and Political Violence*. Vol. 5., No. 4, pp. 213—251.

Mill, John S. 1859. *A System of Logic, Ratiocinative and Inductive, Being a Connected View of the Principles of Evidence and the Methods of Scientific Investigation*. Harper & Brothers.

Montoneros Jos Sabino Navarro. 1974. *Cartilla para militantes no. 4*. *Militancia*, no. 30, 20-22.

Moreira, Carlos. 2003. *Una mirada a la democracia uruguaya: reforma del estado y delegación legislativa 1995 – 1999*. Flacso México.

Moore, Thomas O. 1978. *The Tupamaros: Uruguay's urban guerrillas*. Texas Tech University.

Moss, Robert. 1971. *Uruguay: Terrorism versus Democracy*. Institute for the Study of Conflict.

Moyano, Maria J. 1995. *Argentina's lost Patrol: Armed Struggle, 1969-1979*. Yale University Press.

Müller Edward N. 1985. *Income Inequality, Regime Represiveness, and Political Violence*. *American Sociological Review* 50(1): 47-61.

Münkler, Herfried. 2003. *Die Gestalt des Partisanen: Herkunft und Zukunft*. In: Münkler, Herfried (Hrsg.): *Der Partisan. Theorie, Strategie, Gestalt*. Opladen: Westdeutscher Verlag. 14-39.

Natale, Hugo E. Alvarez. 1995. *El escenario político del fin de siglo*. Oficina de Publicaciones, Ciclo Básico Común, Universidad de Buenos Aires.

National Liberation Movement. 1975. *Carta abierta de los Tupamaros a la policía*. 7 December 1967. In: Weinstein, Martin. *Uruguay: The Politics of Failure*. London: Greenwood Press.

Němec, Jan a kol. 2006. *Politické systémy Latinské Ameriky*. Vysoká škola ekonomická v Praze.

Núñez, Carlos. 1970. *The Tupamaros: Urban guerrillas of Uruguay*. New York: Times Change Press.

O'Donnell, Guillermo. 1997. *Estado y alianzas en la Argentina 1956 – 1976*. In: *Contrapuntos. Ensayos escodigos sobre autoritarismo y democratización*. Buenos Aires: Paidós.

O'Sullivan, Noel. 1986. *Terrorism, Ideology, and Revolution*. Harvester Press.

Panbianco, Angelo. 1988. *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge University Press.

Porzencanski, Arturo C. 1973. *Uruguay's Tupamaros: The Urban Guerrilla*. Praeger.

Rabert, Bernhard. 1995. *Links- und Rechtsterrorismus in der Bundesrepublik Deutschland von 1970 bis heute*. Bonn: Bernard & Graefe Verlag.

Rama, Carlos M. 1965. *Sociologia del Uruguay*. Editorial Universitaria de Buenos Aires.

Randall, Vicky. 1988. *Women and Politics: An International Perspective*. University Of Chicago Press.

Reilly, Benjamin a Per Nordlund (ed.). 2008. *Political Parties in Conflict-Prone Societies: Regulation, Engineering and Democratic Development*. Tokyo: United Nations University Press, 69-94.

Roper, Christopher a Prince, Jane. 1974. *Generals and Tupamaros: The Struggle for Power in Uruguay, 1969-1973*. Latin America Review of Books.

Rouquié, Alain. 2010. *A la sombra de las dictaduras: La democracia en América Latina*. Fondo de Cultura Económica de Argentina S. A.

Salih a Norlund, 2007. *Political Parties in Africa: Challenges for Sustained Multiparty Democracy*. International IDEA.

Salih, Mohammed. 2001. *African Democracies and African Politics*. London: Pluto Press.

Santucho, Julio. 1988. *Los ultimos guevaristas: Surgimiento y Eclipse del Ejercito Revolucionario del Pueblo*. Puntosur S.R.L.

Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Sebreli, Juan J. 2002. *Crítica de las ideas políticas argentinas*. Editorial Sudamericana.

Schmid, Alex P. 2011. *Handbook of Terrorism Research*. Routledge.

Schumpeter, Joseph A. 1942. *Capitalism, Socialism and Democracy*. New York, Harper Perennial.

Sullivan, Mark P. 2006. *Argentina: Political and Economic Conditions and U.S. Relations*. CRS Report for Congress.

Thakur, Ramesh. 1995. *The Government and Politics of India*. Palgrave Macmillan.

Tricontinental. 1970a. *Tupamaros: If There Isn't a Homeland for All, There Won't Be a Homeland for Anybody*. 57: 10-12.

Tricontinental. 1970b. *National Liberation Movement, "Tupamaros: Sermon for Uprising and Resistance"*. 46: 43-44.

Tricontinental. 1970c. *Nacional Liberation Movement, Tupamaros: Letter to the Military*. 54-55: 34-7.

Tricontinental. 1971. *National Liberation Movement, „MLN Position on the Broad Front"*. 62: 44.

Tricontinental. 1972. *The War and the Tupamaros*. 77: 30-40.

Tristán, Eduardo R. 2005. *La izquierda revolucionaria uruguaya 1955 – 1973*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas-Escuela de Estudios Hispano-Americanos, Universidad de Sevilla-Diputación de Sevilla.

Tse-Tung, Mao. 1989. *On Guerrilla Warfare*. United States Marine Corps FMFRP, 12-18.

Tupamaros. 1989. *Actas Tupamaras*. TAE Editorial.

Torres, Jorge. 2002. *La derrota en la mira*. Editorial Fin de Siglo.

von Beyme, Klaus. 2000. *Parliamentary Democracy: Democratization, Destabilization, Reconsolidation 1789-1999*.

Palgrave Macmillan.

Weinstein, Martin. 1975. *Uruguay: The Politics of Failure*. London: Greenwood Press, 126-7.

Wickham-Crowley, Timothy P. 1992. *Guerrillas & Revolution in Latin America: A Comparative Study of Insurgents and Regimes Since 1956*. Princeton University Press.

Williams, Phill. 2008. *Violent Non-state Actors and National and International Security*. Swiss Federal Institute of Technology.

Wise, Charles R.. 1994. *The Public Service Configuration Problem: Designing Public Organizations in a Pluralistic Public Service*. In: Farazmand, Ali (ed.). *Modern Organizations: Administrative Theory in Contemporary Society*. Westport. CT: Praeger, 81–103.

Wood, Reed M. a Gibney, Mark. 2010. *The Political Terror Scale (PTS): A Re-Introduction and a Comparison to CIRI*. Human Rights Quarterly 32(2): 367-400.

Rozhovory

Rozhovor 1: Patricia Bullrich.

Rozhovor 2: Adolfo Garcé.

Rozhovor 3: Norma Giarraca.

Rozhovor 4: Hana Hanušová.

Rozhovor 5: Robert Felix Lamberg.

Rozhovor 6: Marcelo Langieri.

Rozhovor 7: Emanuel Muñoz.

Rozhovor 8: Jorge Rulli.

Rozhovor 9: Gabriel C. Salvia.

Rozhovor 10: Fernando Dominguez Sardou.

Internet

Ciento Ochenta. 2011. *Uruguayos en Argentina son 116.500*. Dostupné na: http://www.180.com.uy/articulo/21195_Uruguayos-en-Argentina-son-116500 (17. 6. 2015).

CIRI. *Human Rights Data Project*. Dostupné na: <http://www.humanrightsdata.com/p/data-documentation.html> (20. 7. 2015).

ECHR-online. *Physical integrity*. Dostupné online: <http://echr-online.info/physical-integrity> (20. 7. 2015).

Envar El Kadri. Dostupné na: <http://www.elortiba.org/fap.html> (31. 5. 2015).

Instituto Nacional de Estadística. Dostupné na: http://www.ine.gub.uy/biblioteca/censos63_96/censos63_962008.asp (20. 1. 2015).

Krischke, Jair. *Brasil y la operación Condor*. Dostupné na: http://www.dhnet.org.br/direitos/militantes/krichke/jair_krischke_operacion_condor.pdf (20. 7. 2015).

La Red 21. 2009. *EEUU confirma la existencia del Escuadrón de la Muerte en 1972*. Dostupné na: http://www.lr21.com.uy/politica/381033-eeuu-confirma-la-existencia-del-escuadron-de-la-muerte-en-1972?utm_source=redirects&utm_medium=www.larepublica.com.uy&utm_campaign=301_Redirects (31. 5. 2015).

La Red 21. 2010. *Tribunal confirmó el procesamiento de dos ex integrantes del Escuadrón de la Muerte*. Dostupné na: <http://www.lr21.com.uy/politica/436157-tribunal-confirmando-el->

procesamiento-de-dos-ex-integrantes-del-escuadron-de-la-muerte (20. 7. 2015).

Political Terror Scale. Dostupné na: <http://www.politicalterroryscale.org> (20. 7. 2015).

Raj, Antony. 2014. *The Tupamaros: Terrorists of Uruguay, part 8 The Military Government (1973-85)*. Dostupné na: <http://tvaraj.com/2014/05/22/the-tupamaros-terrorists-of-uruguay-part-8-the-military-government-1973-85/> (31. 5. 2015).

Sánchez, Sebastián. 2003. *Presencia de los movimientos insurgentes en el Ecuador*. Dostupné na: <http://www.cedema.org/ver.php?id=183> (19. 7. 2015).

Scarrow, Susan. 2005. *Political parties and democracy in theoretical and practical perspectives: implementing intra-party democracy. 2005*. Dostupné na: <https://www.ndi.org/node/13520> (19. 7. 2015).

Vila, Rodrigo H. 2009. *Proyecto Huemul: El Cuarto Reich en Argentina*. Dostupné na: <http://www.youtube.com/watch?v=-1a8sULbzMc> (31. 7. 2013).

Wall Street Journal. 2011. *Las víctimas olvidadas del terror en Argentina*. Dostupné na: <http://lat.wsj.com/articles/SB129401685602671829?tesla=y> (20. 7. 2015).

World Bank. *National Population and Housing Census 1980*. Dostupné na: <http://microdata.worldbank.org/index.php/catalog/442> (21. 7. 2015).

Přehled tabulek

Tabulka č. 1 Srovnávací metoda rozdílu (1) hypotéza

Tabulka č. 2 Srovnávací metoda rozdílu (2) hypotéza

Tabulka č. 3 Hlavní činitelé Guerill

Tabulka č. 4 Válka, guerilla a terorismus

Tabulka č. 5 Charakteristika nestátního a státního terorismu

Tabulka č. 6 Politická kultura guerill

Tabulka č. 7 Plnění podmínek institucionalizace

Tabulka č. 8 Plnění podmínek funkce

Tabulka č. 9 Platnost Schmidovy definice

Tabulka č. 10 Vzájemná slučitelnost ideových východisek guerill s demokratickou tranzicí v Argentině

Tabulka č. 11 Vzájemná slučitelnost ideových východisek guerill s demokratickou tranzicí v Uruguayi

Tabulka č. 12 Stát a míra represe

Tabulka č. 13 Slučitelnost vizí Montoneros a faktorů pádu vojenské junty v Argentině

Tabulka č. 14 Slučitelnost vizí MLN-T a faktorů pádu vojenské junty v Uruguayi

Tabulka č. 15 Stabilita režimů a tradice militarismu

Tabulka č. 16 Období demokratické tranzice a role guerill

Tabulka č. 17 Kódování Uruguay

Tabulka č. 18 Kódování Argentina

Tabulka č. 19 Výsledné skóre míry represe režimů

Přílohy

- 1 - A. P. Schmid. The Revised Academic Consensus Definition of Terrorism
- 2 - Mapa Jižní Ameriky s vyznačením regionu Cono Sur
- 3 - Organizační schéma MLN-T v roce 1987
- 4 - Data volební participace (v %) MLN-T v národních volbách 1971 – 2004
- 5 - Vývoj fúze Montoneros a PRT-ERP
- 6 - Genealogie PRT-ERP

Příloha 1

A. P. Schmid. The Revised Academic Consensus Definition of Terrorism

1. Terrorism refers, on the one hand, to a doctrine about the presumed effectiveness of a special form or tactic of fear-generating, coercive political violence and, on the other hand, to a conspiratorial practice of calculated, demonstrative, direct violent action without legal or moral restraints, targeting mainly civilians and non-combatants, performed for its propagandistic and psychological effects on various audiences and conflict parties;

2. Terrorism as a tactic is employed in three main contexts: (i) illegal state repression, (ii) propagandistic agitation by non-state actors in times of peace or outside zones of conflict and (iii) as an illicit tactic of irregular warfare employed by state- and non-state actors;

3. The physical violence or threat thereof employed by terrorist actors involves single-phase acts of lethal violence (such as bombings and armed assaults), dual- phased life-threatening incidents (like kidnapping, hijacking and other forms of hostage-taking for coercive bargaining) as well as multi-phased sequences of actions (such as in ‘disappearances’ involving kidnapping, secret detention, torture and murder).

4. The public (-ized) terrorist victimization initiates threat-based communication processes whereby, on the one hand, conditional demands are made to individuals, groups, governments, societies or sections thereof, and, on the other hand, the support of specific constituencies (based on ties of ethnicity, religion, political affiliation and the like) is sought by the terrorist perpetrators;

5. At the origin of terrorism stands terror – instilled fear, dread, panic or mere anxiety - spread among those identifying, or sharing similarities, with the direct victims, generated by some of the modalities of the terrorist act – its shocking brutality, lack of discrimination, dramatic or symbolic quality and disregard of the

rules of warfare and the rules of punishment;

6. The main direct victims of terrorist attacks are in general not any armed forces but are usually civilians, non-combatants or other innocent and defenceless persons who bear no direct responsibility for the conflict that gave rise to acts of terrorism;

7. The direct victims are not the ultimate target (as in a classical assassination where victim and target coincide) but serve as message generators, more or less unwittingly helped by the news values of the mass media, to reach various audiences and conflict parties that identify either with the victims' plight or the terrorists' professed cause;

8. Sources of terrorist violence can be individual perpetrators, small groups, diffuse transnational networks as well as state actors or state-sponsored clandestine agents (such as death squads and hit teams);

9. While showing similarities with methods employed by organized crime as well as those found in war crimes, terrorist violence is predominantly political – usually in its motivation but nearly always in its societal repercussions;

10. The immediate intent of acts of terrorism is to terrorize, intimidate, antagonize, disorientate, destabilize, coerce, compel, demoralize or provoke a target population or conflict party in the hope of achieving from the resulting insecurity a favourable power outcome, e.g. obtaining publicity, extorting ransom money, submission to terrorist demands and/or mobilizing or immobilizing sectors of the public;

11. The motivations to engage in terrorism cover a broad range, including redress for alleged grievances, personal or vicarious revenge, collective punishment, revolution, national liberation and the promotion of diverse ideological, political, social, national or religious causes and objectives;

12. Acts of terrorism rarely stand alone but form part of a campaign of violence which alone can, due to the serial character of acts of violence and threats of more to come, create a pervasive climate of fear that enables the terrorists to manipulate the political process.

Příloha 2

Mapa Jižní Ameriky s vyznačením regionu Cono Sur

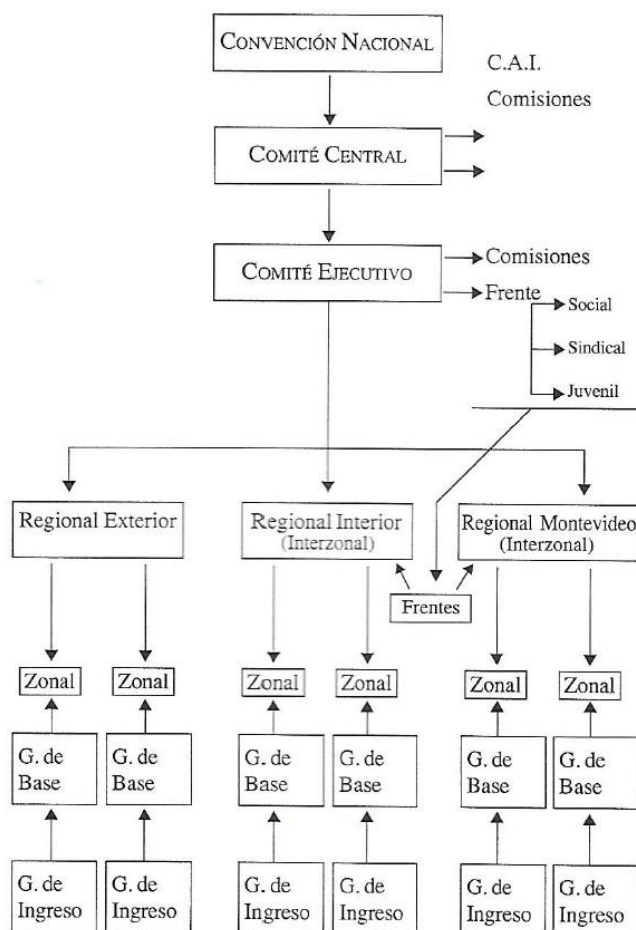
Region Cono Sur je oblastí, která zahrnuje v tradičním chápání státy Argentiny, Chile a Uruguaye. V sociální a politické geografii pak navíc Paraguay a Jižní region Brazílie.

Příloha 3

Organizační schéma MLN-T v roce 1987⁹²

MLN-T: ESTRUCTURA, TRAYECTORIA, CONTEXTO

Organigrama (1987)

⁹²(Garcé 2006: 182)

Přiloha 4

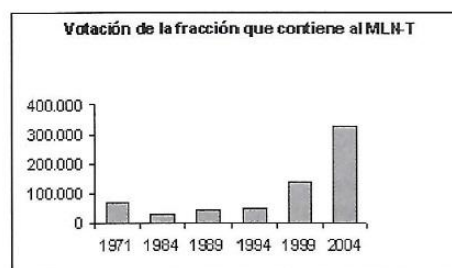
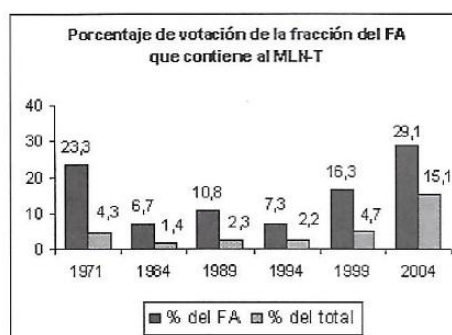
Data volební participace (v %) MLN-T v národních volbách 1971 - 2004⁹³

Datos Electorales

Evolución del apoyo electoral al MLN-T en Elecciones Nacionales (1971-2004)

	1971	1984	1989	1994	1999	2004
	Patria Grande	IDI	MPP	MPP	MPP	E-609
Votos	70.944	26.785	45.145	45.469	139.692	327.947
% del FA	23,3	6,7	10,8	7,3	16,3	29,1
% del total	4,3	1,4	2,3	2,2	4,7	15,1

Fuente: base de datos de Política y Relaciones Internacionales FCS

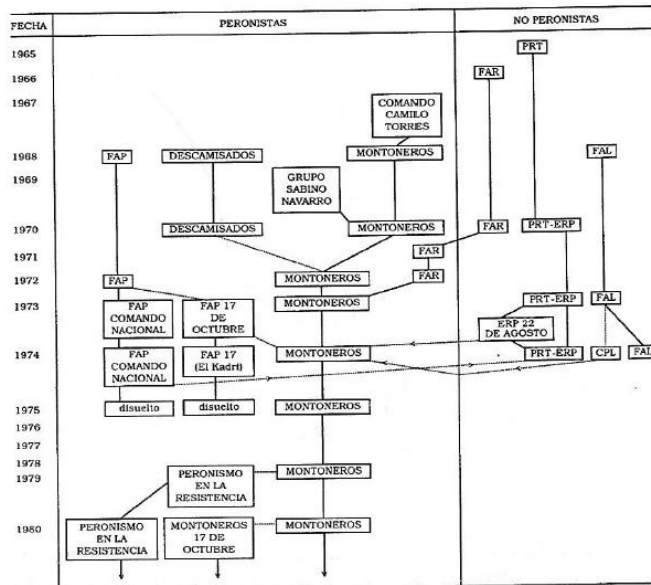
⁹³(Garcé 2006: 186)

Přiloha 5

Vývoj fúze Montoneros a PRT-ERP⁹⁴

A. ESCISIONES Y FUSIONES EN LA TRAYECTORIA MONTONERA Y DEL PRT-ERP

Los Montoneros

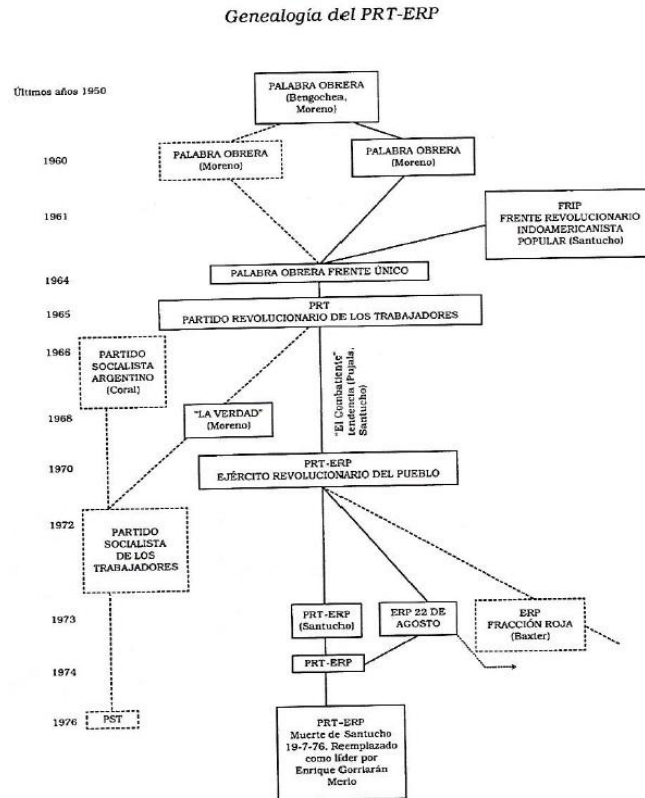
NOTA. Las organizaciones no peronistas sólo figuran aquí en función de su importancia para la trayectoria montonera. Por esto se excluyen algunas de ellas y se ignora la mayoría de las divisiones del PRT-ERP y de las FAL.

⁹⁴(Gillespie 2011: 423)

Přiloha 6

Genealogie PRT-ERP⁹⁵

NOTA. Las líneas de puntos indican trayectorias tangenciales al surgimiento del PRT-ERP; los nombres entre paréntesis son los de los líderes de las organizaciones.
En el exilio, el PRT-ERP se escindió al menos dos veces (1978 y 1980), dejando pequeños grupos dirigidos por Gorriarán, Mattini y Roberto Guevara (hermano del Che).

⁹⁵(Gillespie 2011: 424)